

תשורה

משמחת הנישואין של

חיים יהודה ושטערנא שרה שיחיו
הלפרין

יום חמישי, ז' כסלו התש"פ
כפר חב"ד, ארה"ק ת"ו

פתח דבר

אנו מודים להשי"ת על כל הטוב אשר גמלנו ובחסדו הגדול זיכנו בנישואי צאצאינו החתן התמים הרב מ' חיים יהודה שי' עב"ג הכלה המהוללה מרת שטערנא שרה תחי', התודה והברכה מובעת בזה לבני משפחותינו, ידידנו ומכרינו שיחיו אשר הואילו לשמוח אתנו יחדיו ביום שמחת לבבנו ולברך את החתן ואת הכלה בברכת מזל טוב וחיים מאושרים בגשמיות וברוחניות.

בשמחה ובטוב לבב ולזכרון טוב, הגנו בזה לכבד את כל הנוטלים חלק בשמחת לבבנו, מקרוב ומרחוק, בתשורה זו, כפי המנהג בקרב אנ"ש מיוסד על הנהגתו של כ"ק אדמו"ר הרי"צ שחילק 'תשורה' בחתונת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח, "אשר סגולה יהי' לכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר".

תשורה זו כוללת:

- (א) צילום התשורה שחולקה בחתונת כ"ק אדמו"ר.
  - (ב) קשר חסיד אל הרבי - רשמים מיחידויות, הוראות, מענות ושליחויות מסב החתן הגאון החסיד הרב אברהם מיכאל הלפרין שליט"א.
  - (ג) מאמר שו"ת סימן י"ט מספר "אמרי הלכה ומנהג", בעניין אכילת מזונות אחר הבדלה ובסוכה, מסב החתן הגאון החסיד הרב אברהם מיכאל הלפרין שליט"א.
  - (ד) מענות ומכתבים מכ"ק אדמו"ר חלקם בפרסום ראשון המתפרסמות כאן ע"י אב החתן שזכה לשמש בקודש במשך כמה שנים.
  - (ה) סקירה על סבא רבא של החתן הרה"צ ר' יחיאל מיכל מזלוטשוב נ"ע.
  - (ו) זכרונות וסיפורים על סב הכלה הרה"ח ר' יוסף גרינברג ע"ה - הודפס בתשורה לחתונת אחות הכלה בשנת תשס"ט.
  - (ז) סיפור מופת ורפואה ניסית מהרבי, מסופר ע"י סב הכלה הרה"ח ר' יוסף זאב שי' רייניץ.
- האל הטוב הוא ית' יברך את כל המשתתפים יחיו בשמחתנו בתוך כלל אחב"י יחיו, בברכות מאליפות מנפש ועד בשר ובמיוחד בברכה העיקרית ברכת הגאולה האמיתית והשלימה בהתגלות מלכנו משיחנו תיכף ומיד ממז.

מוקירהם ומכבדיהם

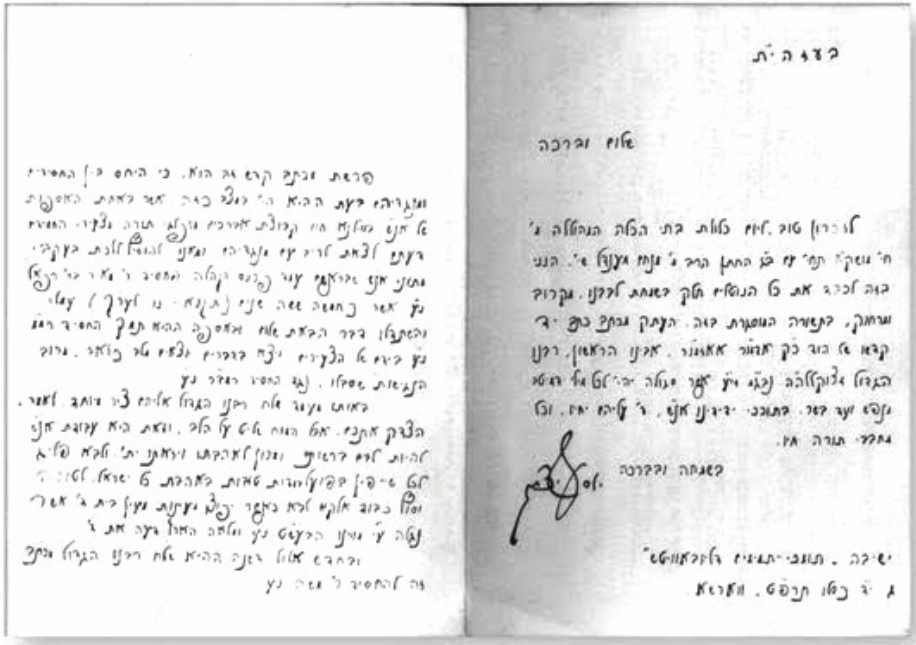
הורי החתן	הורי הכלה
הרב שניאור זלמן ומילכה הלפרין	הרב משה קלמן והני' איטה רייניץ
מבואות החרמון	צפת עיה"ק

התשורה בחתונת הרבי

באמצע סעודת החתונה של הרבי, ב"ד כסלו תרפ"ט, שעה שהסיבו המסובים ליד השולחנות הערוכים, צויה הרבי הריי"צ לאחד מתלמידי התמימים, לחלק בשמו, לכל אחד ואחד מהמסובים, תשורה מיוחדת:

גיליון שנכפל לשלושה חלקים. מצדו האחד של הגיליון נדפס צילום "תמונת הדרת-קודש. גוף כתב יד קדשו של כ"ק אאזמ"ר. אדמו"ר אבינו הראשון. רבינו הגדול זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע", ומצדו השני, כלפי חוץ, נדפסו שלושה צילומי קטעים קטנים, האחד - כתוב בלשון הקודש - אף הוא בגוכ"ק של אדמו"ר הזקן. השניים האחרים נכתבו ברוסית על-ידי אדם אחר.

לגיליון זה צורף גיליון נוסף שנכפל לשנים: מצד ימין נדפס צילום מכתבו של הרבי הריי"צ - הכתוב בכתב ידו של אחד המזכירים וחתום בגוכ"ק של אדמו"ר הריי"צ - בו הוא מודיע כי מכתב של אדמו"ר הזקן שראה לכבוד בו "את כל הנוטלים חלק בשמחת לבננו. מקרוב ומרחוק . . אשר סגולה יהי' לכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר, בתוככי ידידיו אנ"ש, ד' עליהם יחיו, וכל מחבבי תורה יחיו". בצד השמאלי של הגיליון, נדפסה פשר פתשגן הכתב - אף זאת בצילום כתב-ידו של אותו מזכיר - בו מפרט הרבי את הנסיבות בגללן שלח רבינו הגדול את מכתבו הנ"ל.

לידידי מו' משה נ"י שאלתי ובקשתי לעורר רוח טהרה בלבו חסדורן לחעביר על מידותי כמארז"ל כל המעביר על וכו' ולהיות מן הנעלבין] ולבקש מחילה ברבים מהנגיד מו' מאיר נ"י קודם יה"כ חבע"ל [יום הכיפורים הבא עלינו לטובה] ולעשות זאת למעני ולמען השלם] כי אין שלו' יוצא מתוך מריבה ח"ו ובפרט מנחלוקת לש"ש [לשם שמים] אשר רוב הצרות והתלאות הן מנחלוקת לש"ש הרחמן יצילנו מננה ומגודל בטחוני שדברי אלה המועטים] יחזיקו המרובים] ויהיו לרצון אמרוי פי ולא ישליכם אחרי גיוו ח"ו קיצרתי ואומר שלו' שלו' מאדח"ש [מאדון השלום] כנפש תדרשנו ד"ש [דורש שלומן] טובתו מלונ"ח [מלב ונפש חמיצה] שניאור זלמן

תרגום הכיתוב בתמונה השמאלית למטה - בגוף כתב יד קודש אדמור"ר הזקן:
להרבני מו"ח מייזליש שמש ונאמן דק[הלת] וזילנא
שלוש השורות הנוספות, בשפה הרוסית, נכתבו על-ידי אחר:
לאדון יהודי משה מורדובוביץ [בן מרדכי] מייזליש בוזילנא

בנוסף לחלוקת ה'תשורה' בעת החתונה, שלח הרבי הריי"צ 'תשורה' זו לכמה מחסידיו, וכלשון הרבי באחד ממכתביו: ". אשר כ"ק מו"ח אדמור"ר שלחו בתור מתנה לחסידים ואנ"ש בקשר עם חתונתי".

קשר חסיד אל הרבי

רשמים מסב החתן הגאון החסיד הרב אברהם מיכאל הלפרין שליט"א
רבה של גבעה הצרפתית ירושלים עיה"ק ת"ז וחבר בית דין רבני חב"ד
באה"ק ת"ז

נערך ע"י בנו אב החתן

קשר משפחתי:

הסבתא רבתא הרבנית מנוחה רחל סלונים ע"ה בתו של האדמו"ר האמצעי נ"ע
עלתה מלויבאוויטש לחברון עיה"ק בשנת תר"ה (1845)
בנה הסבא רבא הרה"ח ר' יהודה לייב סלונים ע"ה נולד וגדל בלויבאוויטש עד גיל
בר המצוה, לאחר מכן עלה עם הוריו והקים את משפחתו בחברון עיה"ק,
בנו הסבא רבא הרה"ח ר' זאב דב סלונים ע"ה ששמו השני נקרא ע"ש סבו אדמו"ר
האמצעי נ"ע,
הסבתא הרבנית מנוחה רחל חיבבה מאוד את נכדה זאב דב ואף אמרה שמחשיבה
אותו כבנה הרביעי,
אדמו"ר המהר"ש נ"ע נהג לשלוח מלויבאוויטש לחברון מאמרים מיוחדים אל הסבא
ר' יהודה לייב עבור בנו הסבא ר' זאב דב.

לימוד בישיבת תומכי תמימים לוד והוראה בישיבת אחי תמימים בראשון לציון:

בצעירותי בשנת תשי"ג השתוקקתי לעבור ללמוד בישיבת תומכי תמימים לוד,
אבי הרב זאב דב ז"ל שאל על כך את דעתו של דודי זקני המשפיע הרב זעליג
סלונים ע"ה והוא עודד את המעבר ואכן זכיתי לכך.
באותה תקופה שימש ראש הישיבה הרב ברוך שמעון שניאורסון ע"ה נקשרתי אליו
ולמשפיע הנודע הרה"ח ר' שלמה חיים קסלמן ע"ה שקרבני במיוחד.
בחודש מרחשון תשי"ז (1956) במהלך מלחמת סיני מבצע קדש ביקש המשפיע
הרה"ח ר' חיים שאול ברוך ע"ה מהנהלת הישיבה בלוד שישלחו מספר בחורים
לישיבת אחי תמימים בראשון לציון כדי למלאות את מקומם של צוות מגידי השיעורים
בישיבה עקב גיוסם המידי לצבא וזכיתי להימנות בין הבחורים.
לאחר כמה שבועות כתבתי לרבי שהתלמידים לא מוכנים לקבל השפעה ממני ויש
לי קושי להחזיק את תלמידי הכיתה בשיעורי הלימוד ובמישמעת נכונה, הטלתי את
האשמה על התלמידים.

להלן מכתב תשובה מהרבי מתאריך ב' טבת תשי"ז.

הלפרין-ירושתי"ו

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, שבת תשי"ט
ברוקלין

האברך אברהם מיכאל שי

שלום וברכה.

לאחרי הפסק הכי ארוך נתקבל מכתבו מכ"ז טבת, בו כותב ראשי פרקים מהשתתפותו אפעולותיו בהפצת היתדות וכו', ומסיים בהשאלה בהנוגע לתלמידים שאפשר להעבירם לאחת הישיבות וכו', ויש טעמים לחיוב ולשלילה.

כיון שבכל אחד ואחד מתלמידים אלו גיש לרדון בפני עצמו, שהרי הלוי בפרטיץ ופרטי פרטים, יתייעץ בהו. עם אנ"ש הנמצאים על אתר ויודעים המצב והפרטים, וכבר נאמר ותשועה ברוב יועץ.

במ"ש אורות עבודתו הוא בישיבת אח"ת דראשון לציון - יחליט בזה מתאים להתוצאות במשך הזמן שעבר שם, וכיון שגדל קרוב לעצמו, לכן כדאי שבהנוגע להחלטה סופית, יסמוך על אנ"ש שיפרט לפנייהם המצב ככל הדרוש.

מובן וגם פשוט, שכל הנ"ל בא אחרי לימודו בתורה הנכלית והחסידות בהתמדה וקיום המצות בהידור.

בברכה לבשושט בכל האמור

בשם כ"ק אומ"ר שליט"א
מזכ"ר
ל.ק.וו.י.צ

בתקופה שלאחר מכן ראינו פירות טובים מתלמידים אלו.

בקשת נסיעה לרבי:

בשלהי שנת תשט"ו שלחתי בקשה לאחי הבכור ר' צבי ע"ה שעבר איזה שנים לפני כן להתגורר בארה"ב ושימש לאחר מכן בתור חזן בבית כנסת ישראל הצעיר מונטריאל קנדה, וישאל אצל הרבי ביחידות האם הרבי מסכים שאסע לשהות במחיצת הרבי. במהלך היחידות הרבי דיבר איתו על נושא התפילה, הרבי שאל היכן הוא ישמש ש"ץ בחגים, אחי נקט בשם בית כנסת מסוים בניו יורק, הרבי שאל אותו אם הוא מתכוון כראוי לשמש כש"ץ. והוא ענה שזה כמה שנים שהוא משמש כש"ץ וכבר רגיל לנוסח התפילות, הרבי הסביר את כוונת שאלתו שישנו צורך להתכוון בכוונות התפילה, כמובא בנו"כ של השו"ע.

הרבי גם שאל אותו האם הוא קורא תווי נגינה והאם הוא גם מלחין קטעי חזנות. וענה שכן. הוא אמר שיותר קל לו לכתוב תווים מאשר לקרוא תווים. הרבי שאל הרי זה איפכא מסתברא? והוא הסביר שקל לו יותר לכתוב בשעה שהוא מלחין את מה שיש לו בראש מאשר לקרוא לחן של אחרים, הרבי הסכים איתו על כך. לגבי השאלה שלי האם לנסוע לרבי. הרבי ענה בשאלה האם הוא כבר למד כל תורת א"י? (חושבני שהרבי התכוון, שכל עוד לא מתכוננים בלימוד כראוי לנסיעה לרבי ממילא אין מקום עדיין לנסוע). והרבי בירך שבהמשך הוא עוד יגיע לכאן על כנפי נשרים, אחי המשיך ואמר שאם הוא יחכה לזמן מאוחר יותר לבוא יהיה לו בעיות עם הצבא ולא יוכל לצאת מאה"ק אז הרבי אמר שוב שהוא עוד יבוא לכאן על כנפי נשרים.

התעניינות מיוחדת במכתב תשובה:

בשנת תשט"ו כתבתי לרבי ע"ד בקשת ברכה עבור ילדה קרובת המשפחה שסבלה מהתכווציות (הלשון שכתבתי "נפילה קראמפן") הרבי ענה על מכתבי "אוכיר עה"צ". לאחר תקופה של חצי שנה במכתב אחר שהרבי שלח לי הרבי התעניין בכמה שורות ע"ד שלום הילדה הנ"ל מתאריך ו' טבת תשי"ז וז"ל: "הילדה שכותב אודותה שסובלת מחולי "נפילה קראמפפן" אינו מובן אי הא - לא הא ובכל אופן לשניהם מצאו תרופות וטיפול רפואי מועיל, ובטח ישאלו בעצת רופאים מומחים וימלאו הוראותיהם, ידוע שמנהגינו (ודלא כאיזה מהאחרונים) שבנוגע לנשים כותבים בכל אבריה כי הרי כמה דעות בש"ס במספר האברים של האשה". בתחתית המכתב הרבי מביא את המקורות: "בכורות מה ע"א שער הכולל פרק כ"ו".

טיסת הצ'ארטר הראשונה:

ברכתו של הרבי התקיימה ואכן זכיתי לנסוע לראשונה באלול תש"כ עם טיסת הצ'ארטר הראשונה (על כנפי נשרים).

הגענו ל 770 ביום ב' דסליחות בשעות הבוקר, בערב ליל ג' דסליחות הרבי ירד במיוחד - לשלאש - בית הכנסת למטה למעמד קבלת פנים לאורחים שהגיעו, זכינו והרבי אמר מאמר ד"ה "לך אמר ליבי בקשו פני",

(הרבי גם הגיה את המאמר) אין לשער את ההתרגשות והשמחה ממעמד זה. למחרת נכנסנו ליחידות, ברכתי בקול רם ברכת שהחיינו כנהוג שנכנסים ליחידות בפעם הראשונה והרבי ענה אמן. הרבי קרא את הפ"נ ושאל באיזה ישיבה אני לומד? ענית בישיבת תורת אמת בירושלים וכן שאני לומד בחברותא עם ראש הישיבה הרב משה לייב שפירא ע"ה, הרבי התעניין בשלומי, לא היתה אריכות כי לא היה זמן והיו עוד צריכים להיכנס המון אורחים, הרבי אמר לשון ברכה ויצאתי. במהלך חודש תשרי זכינו להיכנס עוד פעמיים ליחידות, בעשרת ימי תשובה ולאחר שמחת תורה.

שנת לימודים ב 770:

ביחידות השלישית ביקשתי מהרבי להישאר ללמוד בישיבה ב 770 למשך כל השנה, הרבי הסכים בתנאי שתהיה הסכמת הנהלת הישיבה. ההנהלה ב 770 נתנה את הסכמתה בתנאי שתהיה הסכמה גם מהנהלת ישיבת תורת אמת בירושלים ואכן כך היה. זכיתי להשאר שנה תמימה, עד סוף הקיץ של שנת תשכ"א (זכיתי להיות בין היחידים באותה תקופה שלמדו שנה אצל הרבי).

פרוייקט ספר מערכת התלמוד והפוסקים:

לפני נסיעתי לרבי נתבקשתי ע"י הרב אליהו מרדכי וולקובסקי ע"ה דיין בבית הדין הגדול בירושלים וחבר מועצת הרבנות הראשית שחיבר את מערכת התלמוד והפוסקים, האם אוכל להפיץ בארה"ב את רעיון החיבור שלו בין הגמרא לפוסקים, (בתקופות בין הזמנים הייתי עוזר לרב הנ"ל בעבודתו).

לצורך כך נפגשתי עם קונסול שגרירות ישראל בניו יורק – מר דוד ריבלין הוא הפנה אותי לפרופסור חינוך בשם מר יהושע תדמור, שסידר לי פגישה עם יהודי חבר קונגרס ממדינת מרילנד שהתעניין ע"ד כתיבי יד יהודים. כתבתי לרבי את כל הנושא, המזכיר הרב חזקוני קרא לי ואמר לי בקשר לפגישה בווישינגטון די סי אצל חבר הקונגרס כדאי שאצטרף אלי את אחד התלמידים בישיבה ב 770 דובר אנגלית בשם נפתלי בערג ששנים לאחר מכן התמנה לפרופסור חשוב בווישינגטון.

נסענו ונפגשנו עם אותו קונגרס והוא הבטיח לעזור, כמובן דיווחתי לרבי על כל העניין. מאוחר יותר הרבי כתב מכתב לאחד והזכיר בתוכו גם ע"ד מערכת התלמוד והפוסקים שהרב וולקובסקי עבד ע"ז.

יחידויות ושליחויות מיוחדות ברחבי אירופה:

בחודש תמוז תשכ"א נכנסתי שוב ליחידות והרבי אמר שעלי לחזור לארץ הקודש. לפני הנסיעה בחודש אב נכנסתי שוב ליחידות לקבל את ברכת הדרך, הרבי התעניין איך מסלול הנסיעה חזרה לארץ הקודש? ענית שמניו יורק לאנטוורפן בלגיה אני נוסע בטיסה, ומאנטוורפן ברכבת לוינציה איטליה ומשם באוניה לא". הרבי ביקש שאם יש אפשרות אבקר בכמה מדינות באירופה, ושחזור דברים מההתעודיות האחרונות בישיבות ובריכוזי

אנ"ש באירופה ובארץ ישראל, וביקש שאכנס למזכיר הרב חזקוני כדי לקבל את תוכנית הנסיעה.

הרבי הוציא עשר דולר מהמגירה נתן לי ואמר שזאת תהיה השתתפותו בהתוועדויות בכל מקום גם באירופא וגם בא"י.

ביינתים השגתי את התקליטים של ההתוועדויות האחרונות מהשליח לארגנטינה הרב בערל בוימגרטרן ע"ה ששהה אז בחצרות קדשינו.

הרבי ביקש מהרב חזקוני לקבל בפתק את תכנית הנסיעה.

התכנית היתה תחנה ראשונה אנטוורפן בלגיה, ציריך שווייץ, פריז צרפת, הישיבה בברינאוה צרפת ותחנה אחרונה במילאנו איטליה.

כשהרבי קיבל את הפתק לאחר המילה אנטוורפן הרבי רשם סימן שאלה?.

שאלתי את הרב חזקוני מה הכוונה? והוא ענה שהוא לא יודע ואכן ישאל את הרבי כשהוא יכנס בהמשך היום, אמרתי להרב חזקוני שכבר אצטרך לצאת לשדה התעופה, אז הרב חזקוני ביקש שאתקשר למזכירות משדה התעופה.

לפני שנסעתי המזכיר הרב בנימין קליין ע"ה מסר בידי פתק עם השמות של אנשי הקשר בערים הנ"ל, כתובותיהם ומספרי הטלפון.

כן קיבלתי מהמזכירות מכתב ברכה של הרבי להעביר עבור התלמידות המסיימות בבית רבקה פריז.

נסעתי לשדה התעופה, לאחר בידוק הכרטיס והביטחון הגעתי לשער המטוס וחיכינו להכרזה שהטיסה יוצאת, עבר זמן רב ועדיין לא מודיעים להיכנס למטוס. אחרי יותר משעה יצא אחד העובדים והודיע שיש תקלה במטוס ולכן הטיסה תצא למחרת, לנוסעים היתה אופציה ללון את הלילה במלון או לנסוע באותו ערב בחברה טיסה אחרת לערים אחרות באירופה.

מיד הבנתי מדוע הרבי רשם בפתק את הסימן שאלה, התקשרתי להרב חזקוני, אמרתי לו שכבר לא צריך לשאול את הרבי על סימן השאלה, אבל אמרתי שישנה אפשרות לטוס הערב בחברה השוויצרית לשווייץ? הרב חזקוני שאל מתי הטיסה יוצאת ועניתי בעוד כשעה. הוא ביקש שאחכה ואחרי כמה רגעים אמר שהרבי ענה שאפשר לטוס קודם לשווייץ ומשם לבלגיה.

כשהגעתי לשדה התעופה בציריך גיליתי שאיבדתי את הפתק שהרב בנימין קליין מסר לי. זכרתי את השמות אבל לא את הכתובות ומספרי הטלפון.

חשבתי לעצמי שהכול בהשגחה פרטית והרבי ודאי ימצא לי את הדרך להגיע לכל המקומות ולקיים את השליחות.

זכרתי את שם איש הקשר בציריך הרב יונה צאלר. ניגשתי לעמדת טלפון ציבורי כדי לחפש בספר הטלפונים אם מופיע שמו, אבל גיליתי שהספר רשום בשפה השוויצרית, בעודי מתכופף לעבר ספר הטלפון אני מרגיש טפיחה על שכמי ואני שומע שמישהו אומר לי באידיש "אינגערמאן את מי אתה מחפש?" הסתובבתי לעברו ואמרתי לו שאני מחפש את הכתובת של הרב יונה צאלר, אז הוא עונה לי אני מכיר אותו והוא לקח אותי משדה התעופה ישר אליו הביתה.

בכל המקומות שביקרתי השמעתי את תקליטי ההתוועדויות וכן עשו הגרלה על שטר של דולר שקיבלתי בתור השתתפות מהרבי.

מציריך נסעתי לבלגיה אח"כ בפריז הגעתי להרב שלום בער נוטיק - הגדול, התוועדתי שם בשלושה מקומות. כשהגעתי לבית הספר בית רבקה מסרתי את המכתב של הרבי למנהל הרב בערל גורביץ ע"ה,

הוא מיד ריכז את כל תלמידות בית הספר וביקש ממני לקרוא בפני התלמידות את המכתב, מכיוון שהייתי עדיין לא נשוי סרבתי להופיע בפני התלמידות, אך הרב גורביץ אמר לי קיבלת שליחות מהרבי ואתה צריך לקרוא את המכתב של הרבי, לא הסכמתי עד שהרב גורביץ התקשר למזכיר הרב חזקוני שהורה לי לקרוא את המכתב בפני התלמידות. משם נסעתי ליישיבה בברינואה המשפיע ר' ניסן נמנוב ע"ה ישב חמש שעות והאזין להקלטה של ההתוועדות.

בהמשך הדרך מצרפת לאיטליה הצטרף אלי לנסיעה ר' זלמן ליבערוב מאנטוורפן כשהגענו למילאנו אטליה, (כבר נודע לי הכתובת של השליח הרב גרשון מענדל גורליק שי) התברר לנו שכל ילדי ותלמידי הישיבה נסעו לנופש קייט באחת העיירות באיטליה, הודעתי שם במשרד שיש לי שליחות מהרבי, אז אמרו לנו שנסע לאותה עיירת נופש, נסענו לשם בטיסה.

כשהגענו למקום שהתה שם הרבנית גרליק, והיא אמרה לנו שכל ילדי הקעמפ נסעו לטיול בהרים, מכיוון שהייתי צריך לחזור לונציה כדי להספיק לנסוע עם האוניה לא", אז ר' זלמן ליבערוב אמר לי נו. נשב פה בהתוועדות תגיד ווארט מהרבי וקיימת את השליחות, נתתי את הדולר של הרבי לרבנית, ומשם לקחתי מונית לוינציה, נהג המונית נסע במהירות והספקתי את האוניה לארץ הקודש ברגע האחרון.

כשהגעתי לארץ הקודש התוועדנו בכמה ריכוזי אנ"ש וחילקתי את שאר שטרות הדולרים שקיבלתי מהרבי לשליחות מיוחדת זו.

הצעת רבנות בעתלית:

בחודש אלול תשכ"ב נפטר הרב אליהו מרדכי וולקובסקי ע"ה דיין בבית הדין הגדול בירושלים וחבר מועצת הרבנות הראשית, השתתפתי בלוויה, נכח שם מזכיר הרבנות הראשית הרב שייע לוי, הנ"ל ביקש לשוחח עימי והציע לי משרת רבנות בעתלית. באותה תקופה למדתי בישיבת תורת אמת.

לא חשבתי להענות להצעה לשמש כרב אבל מכיוון שהרי הכול בהשגחה פרטית והציעו לי הצעה אז כתבתי לרבי ושאלתי האם להיענות ולהתעניין בהצעה, הרבי ענה במכתב מתאריך ח' כסלו תשכ"ג "...ובטח לשיבוא הזמן - המלמד אותו להועיל בהאמור יסמיכו וישים ידו עליו להורות וכו', מהנכון שיקבל את ההצעה האמורה ומוכן שהשתדלות לזה אפשר גם מקודם להסמכה

הלפרין = ירושת"ן

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מחנה מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

בי"ה, כ"ה כסלו תשכ"ג
ברוקלין

הווי"ה אי"א נו"נ וכו'
מוה' אברהם מיכאל שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו מב' כסלו, בו כותב אודות
הצעה משרת רבנות וכו', ומתכוון לזה ע"י לימוד הלכות
הצריכות להנ"ל וכו'.

ובטח לכשיבוא הזמן - המלמד אותו להועיל
בהאמור, ימשיכו וישים ידו עליו להורות וכו'.

ומהנכון שיקבל ההצעה האמורה, ומובן שההצעה
לזה אפשר גם מקודם. *השגחה*

לפלא שאינו מזכיר מפעולותיו בחודש תשרי
העבר, המשובע בכל וחדש כללי לכל השנה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

1973
מזכיר

במהלך חורף תשכ"ג נסעתי לעתלית ודרשתי שם בשבת בכמה בתי כנסת, אח"כ המועצה
הדתית המקומית כתבו מכתב לרבנות הראשית לישראל שהם מודים להם ששלחו אותי
לדרוש שם וכדאי לקדם את מועמדותי והבחירה לשמש כרב במקום.

בנתיים התחלתי ללמוד את ההלכות הנצרכות עם ראש הישיבה הרב משה לייב שפירא
וקיבלתי סמיכה ממנו, גם הוסמכתי ונבחנתי בפני רבה של מאה שערים בירושלים הרב
יצחק יעקב ווכטפויגל ע"ה, והרב דובער אליעזרוב ע"ה.

אח"כ הופעתי בפני הוועדה של הרבנות הראשית, והם נתנו את הסכמתם למשרת הרבנות
בעתלית.

בחודש אדר תשכ"ג עברתי לגור בעתלית, והתמנתי לרב שם.

שימשתי ברבנות בעתלית קרוב לעשר שנים.

ביחידויות שזכיתי להיכנס במשך השנים הרבי התעניין מהנעשה בעתלית.

היה שם הרבה מה לתקן - לא היה עירוב והמקווה היה מאוד עלוב וכו'.

נסיעה לרבי לקראת חגי תשרי:

בתשרי הראשון בתור רב בעתלית הייתי עדיין בחור והיה לי רצון עז לנסוע לרבי לתקופת החגים, מצאתי אברך שימלא את מקומי ולקראת תשרי תשכ"ד נסעתי לרבי בפעם השניה. התארחתי אצל קרוב משפחתינו הרב מרדכי גרונר ע"ה (אביו של המזכיר הרב לייבל גרונר שי'), באחד השבתות ביקרה אשתו הרבנית רחל ע"ה אצל הרבנית חנה ע"ה - אמו של הרבי, הרבנית חנה התעניינה איזה אורחים מהמשפחה הגיעו לחגים והיא ענתה שאני גם הגעתי ומתארח אצלם בבית, הרבנית חנה אמרה שיהיה דבר נכון אם אבוא גם לביקור אצלה. במהלך השבוע הרבנית רחל גרונר דיברה עם הרבנית חנה בטלפון והרבנית חנה התעניינה בקשר אלי, היא ביקשה לשוחח איתי בטלפון, הרבנית חנה התנצלה שמכיוון שכעת זה ערב חג לכן קשה מצד הזמן לביקור אבל בעז"ה עוד תהיה הזדמנות. שנה לאחר מזה הרבנית חנה הסתלקה מאיתנו.

כשהייתי ביחידות אחרי שמחת תורה הרבי ביקש שכדאי שאשאר לכל הפחות עד לאחר פרשת נח.

בחודש אלול לפני נסיעתי לרבי ביקרתי במקומות הקדושים בטבריה, בבית עלמין הישן היכן שקבורים תלמידי הבעש"ט והמגיד, ראיתי שם שיש חילול קברים בגלל עבודות בכביש. כשנסכתי ליחידות סיפרתי לרבי ע"ז, הרבי אמר שצריך לפנות לרשויות שיטפלו בזה ואמר שבירושלים נמצא הרב מנחם פרוש, שיושב על כסא גדול (או כסא המלך) ושאפנה אליו והוא יכול לטפל בנושא הזה. וכך הווה פניתי לרב מנחם פרוש, וטיפלו בזה וגם הכינו דרך מיוחדת למעבר עבור הכהנים.

תאונה ושליחות בשיקגו:

לאחר חודש תשרי נסעתי לשליחות ביחד עם התמים נפתלי בערג לשיקגו, בכביש הנסיעה בעיר הוא נהג וקרתה תאונה, נפצעתי וגם נפתלי בערג נפצע מעט ואז העבירו אותנו למרפאה מקומית.

במרפאה הופיע בפנינו עורך דין - כנראה שהמשטרה הפנתה אותו אלינו, העו"ד שאל אותנו אם אנו מעוניינים שהוא ייצג אותנו בהגשת תביעה.

הוא סיפר שיש לו שותף יהודי עו"ד סיימון פרסקי שהוא מכהן כיושב ראש ארגון עורכי הדין בשיקגו והוא מדבר קצת אידיש, כך שנוכל לדבר איתו בקלות.

כשנפגשנו עם העו"ד היהודי הוא סיפר לנו שהוא נשוי לגויה ואין לו ילדים.

בשיקגו התגורר אחד מידידי ליובאוויטש בשם אשר איידולף והוא ליווה אותנו אצל העו"ד והם מאוד התיידדו.

במשך השנים לאחר מכן הייתי בקשר עם העו"ד. בין השאר דיוחתי לרבי מה מתקדם עם העניין הזה.

לקראת י"ב תמוז תשכ"ד נסעתי שוב לרבי וביחידות הרבי שאל אותי האם אני נוסע לשיקגו? שאפגש עם העו"ד, והרבי נתן את ברכתו.

נסעתי לשיקגו ונפגשתי עם העו"ד, הוא אמר לי שחברת הביטוח שאנו תובעים היא חברה חלשה, לבעל החברה קראו מר קייץ, והעו"ד התעקש לא לעשות שום פשרה אלא להגיש תביעה.

בשיחות עם העו"ד הוא הביע את התפעלותו מדוע חב"ד לא פותחים בית חב"ד בשיקגו. באותה תקופה היו כמה רבני ליובאוויטש ששימשו בבתי כנסת בשיקגו, הרב שלמה זלמן העכט ע"ה והרב הירשל שוסטרעמן ע"ה, אבל עדיין לא היה בית חב"ד עם פעילות. העו"ד אמר לנו שישנם הרבה צעירים שיש צורך לקרב אותם והוא הוסיף שאמנם הוא נשוי לגויה אבל הוא בקרוב יפרד ממנה, והוא דואג למצב היהדות בשיקגו. עניתי לו שנכתוב לרבי ע"ז. כשחזרנו ל 770 כתבתי פרוטקול מהנסיעה וגם מה שהעו"ד אמר, הרבי לא ענה על דבר זה.

כעבור שנה כשהגעתי לרבי שוב, הרבי שאל אותי ביחידות עוד הפעם האם אני נוסע לשיקגו, עניתי שכן, והרבי אמר זייער גוט.

כשהגעתי לשיקאגו העו"ד בישר לי שהוא עזב את הגויה והוא הכיר נערה יהודיה, ועורר עוד הפעם מדוע עדיין אין בית חב"ד בשיקגו. הצעתי לו שהוא יכתוב לרבי, הוא כתב, והרבי ענה לו לפנות להרב העכט ובזה הוא יראה המשך. הוא פנה להרב העכט, והוא לא קיבל תשובה חיובית.

במשך כעשר שנים לאחר מכן בכל פעם שנכנסתי ליחידות הרבי שאל שוב האם אני נוסע לשיקגו? ונתן את ברכתו.

נפגשתי עם חלק מאנ"ש בשיקגו והיתה הצעה שאברך בשם ר' דניאל מוסקוביץ ע"ה ייצא לשליחות שם, הנ"ל התחייב שיפתח בית חב"ד בשיקגו, אז הרב העכט הסכים שהוא יבוא ויעבוד איתו ביחד.

אז הבנתי למה הרבי כל הזמן רצה שאסע לשיקגו.

באחת היחידויות כשאמרתי שהכסף מחברת הביטוח מתעכב והסכום שהסכימו לשלם כ"כ זעום הרבי שאל בפליאה אחרי תקופה ארוכה כזאת שיהיה סכום כ"כ זעום? אז התקשרתי לעו"ד סיימון פרסקי ומסרתי לו מה שהרבי התפלא והוא טען זאת למנהל של חברת הביטוח, המנהל מר קייץ התעצבן ואמר שהוא לא מכיר את הרבי מליובאוויטש וכו'. לאחר כמה שנים קיבלתי טלפון מהעו"ד סיימון פרסקי, והוא אמר שיש לו משהו מאוד מעניין לספר לי, אותו מר קייץ בעל חברת הביטוח נסע באותו אזור שקרתה התאונה שלנו והוא גם נהרג בתאונה באותו מקום. העו"ד ראה זאת כמופת של הרבי.

מהסיפור הזה עו"ד סיימון פרסקי התקרב יותר ליהדות ולבית חב"ד וכן שימש כיו"ר ארגון הידידים של בית חב"ד שיקגו.

קשר עם הרב הראשי לישראל הרב אונטרמן:

כשהרב איסר יהודה אונטרמן ע"ה נבחר לרב הראשי לישראל בשנת תשכ"ד, ביקרתי אצלו לאחל לו מזל טוב, אורך ימים ושנים טובות. הוא ביקש ממני כשאני נוסע לרבי למסור ד"ש, כשנסעתי מסרתי זאת לרבי והרבי אמר לי שהוא היה אצלי והוא אוהב שמדברים איתו דברי תורה, הרבי אמר לי עליו שהוא איש נעים הליכות.

פניתי פעם לרבי ושאלתי עצה בנוגע לעסקנות ציבורית מסוימת שהיה לי באותו זמן, הרבי אמר לי להתייעץ עם הרב אונטרמן, הרבי אמר לי לפתוח איתו בפגישה עם דבר תורה שקשור לפרשת השבוע וכו' ואח"כ להתייעץ על הנושא, והרבי גם ביקש שהתייעץ עם הרה"ג החסיד שלמה יוסף זוין ע"ה והרבי אמר שהוא ער לנושא ולא צריך לעורר אותו ובוודאי הוא יעזור.

זכיתי גם לשבת רבות פעמים בדיני תורה עם הרב זוין כשהרבי ביקש להקים בית דין בראשות הרב זוין ועם הרה"ח ר' אלכסנדר סנדר יודאסין ע"ה רב אנ"ש ביפו בנוגע למחלוקות סביב מוסדות ליובאוויטש, וזכיתי להיות הדיין השלישי.

נסיעה לרבי לאחר החתונה:

כשנה וחצי לאחר נישואינו לקראת י"ב תמוז תשכ"ו נסעתי לרבי עם רעייתי שתחי', בהתוועדות י"ב תמוז קראו לשלוחים לגשת לקבל לחיים מהרבי, המזכיר הרב לייבל גרונר קרא לי לגשת, הרבי מזג לי לחיים ונתן לי בקבוק משקה ואמר שאחלק חלק בהתוועדות פה וחלק בהתוועדות באה"ק, הרבי שאל אותי עם הרבנית גם פה, עניתי שכן, ומיד הרבי שאל על הבתי הבכירה התינוקת שנולדה בחודש שבט אם היא פה? עניתי שהשארנו אותה אצל הסבתא, והרבי הגיב במבט תימהון.

כשנכנסו ליחידות הרבי התעניין על הרבנות בעתלית. מסרתי לרבי את גליונות הספרים לחם אישי על חמישה חומשי תורה שחיבר הסבא של רעייתי אב"ד עיר הקודש צפת הרב אפרים שרגא וינגוט ע"ה, וחומש דברים היה חסר, הרבי שאל איפה הגליונות של ספר דברים, עניתי שזה עדיין בהכנה, והרבי התעניין למה לא מדפיסים ממש בדפוס, והודה לי ביישר כח.

היחידות התקיימה אחרי י"ז תמוז, הרבי אמר שאם נרצה לקנות דברים - מתנות לפני שנחזור לארץ הקודש שנקנה זאת לפני תשעת הימים וגם שנתחיל לארוז את המזוודות לפני תשעת הימים.

הקשר עם האדמו"ר מסקולען והנסיעה לרומניה:

בחודש תשרי במהלך חול המועד סוכות תשכ"ח, נסעתי לרבי, בתקופה היא אדמו"ר ר' אליעזר זוסיא מסקולען ע"ה התגורר בשכונת קראון הייטס. כיון ששמשתי כרבה של עתלית ויש שם עולים מרומניה, סיפרתי לאדמו"ר מסקולען על כך. האדמו"ר מסקולען ביקש להקים ת"ת של חסד לאברהם ע"ש אביו בעתלית, חשבתי שזהו דבר מאוד חשוב, שהילדים של בית הספר הממלכתי לאחר יום לימודים שילמדו כמה שעות בת"ת. בעקבות זה נוצר לי קשר אישי עם הרבי מסקולען.

כשהרבי מסקולען הגיע לאה"ק הוא בא לבקר בעתלית והוא רכש בנין ופתח שם את התלמוד תורה.

באחד הפעמים שנפגשתי אתו בקראון הייטס שאל אותי הרבי מסקולען אם אוכל לנסוע לשבוע ימים לרומניה, מכיוון שיש שם יהודים בבית הסוהר והוא דואג לשחרורם, האם אוכל להיפגש שם עם עו"ד סגל איש הקשר, ואוכל לברר דרכו מה מצב האסירים והאם יש שם שינויים וכו'.

כשנכנסתי לרבי ליחידות סיפרתי על הבקשה של הרבי מסקולען, הרבי ענה שאסע ונתן את ברכתו והוסיף "אתה בוודאי יודע שרומניה זה מדינה "קומוניסטית", ואתה יודע בוודאי שצריך להזהר עם הדיבור שם מתי לדבר ומתי לשתוק ובזמן שצריך לשתוק צריך לשתוק, וצריך לדעת מה לדבר, ואמר שאדרוש בבתי כנסת שם כמה שיותר אפשרי, ושאזהר מה לדרוש כיון שזה מקום רגיש. במהלך היחידות הרבי דיבר בהתרגשות על יהדות רומניה, ועורר שכמה שיותר לעורר שם יהודים על ענייני תורה ומצוות.

באותו תקופה היו שם כמה בתי כנסת, אחד מהם בית כנסת מלבי"ם שהתפלל שם הרב מרילוס, דרשתי שם, ובעוד ארבעה בתי כנסת. נפגשתי שם עם העו"ד סגל וכו' ואח"כ דיוחתי לרבי מסקולען.

המעבר לירושלים:

כמה חודשים לאחר המינוי לרבה של עתלית בשנת תשכ"ג קיבלתי לפתע מעטפה ממזכירות הרבי ובתוכה מכתב ממוען לרבי מקהילה יהודית באחת הערים באירופה בו הם מבקשים את עזרת הרבי לשלוח אליהם רב מנהיג קהילה, לא הבנתי בתחילה מה פשר הדבר שהמכתב שממוען לרבי מגיע אלי לעתלית, לאחר התייעצות עם המשפיע כתבתי לרבי מכתב שקיבלתי הצעה הנ"ל ואם הכוונה לעזוב את משרת הרבנות בעתלית ולהתעניין בהצעה לאירופה, הרבי ענה בתחית המכתב מתאריך ימי הגאולה יב - יג תמוז תשכ"ג "ז"ע נתקבל מכתבו מא' מטו"מ. ופשוט שימשיך במשרתו בקודש בעתלית (עד שיבסס עניני ויקבל לאח"ז משרת רבנות בעלת אחריות טובה יותר ממנה גם בשאר פרטים)".

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחת מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ימי הגאולה יב"יג המזוז, ה'תשכ"ג
- שנה קן להסתלקות רבנו הזקן -
ברוקלין, נ. י.

הרב אברהם מיכאל שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלה מכתבו מיום ה' המזוז.

נמעניני ימים אלה: קדמה לגאולה זו תפלה ובקשה בעל הגאולה,
הוא כ"ק מו"ח ארמו"ר נשיא ישראל: יהי ה' אלקינו עמנו כאשר הי' עם
אבותינו אל יעזבנו ואל ימשנו - וכפי שפירשה וביארה - ל' תפלה ובקשה,
והוכחה.

ותפלה עושה - וכפי' השני בכתוב (שאמרו אז כ"ק מו"ח ארמו"ר)
ל' הבטחה, אשר ראו כל עמי הארץ כי נתקיים בו "הוי' לי בעוזרי גוי'
וגמלו כל טוב.

ובכל שנה ושנה בחקופה ימים אלה - עת רצון היא לכאן, והתעוררות
להחלמות טובה ללכת בדרכי אבות בעלי מסיכה נפש על התום, ובפרט
הענינים עליהם מטר נפשו בעל הגאולה, ועי"ז ה' אלקינו עמו ואין און
ועמל, כ"א ילך מחיל אל חיל; ועדי היכן - עד יראה אל אלקים בציון,
בגאולה הכללית האמתית והשלמה.

בברכה רצויה ופזורה שנת
ה'תשכ"ג

קדמה לגאולה: ראה בפרטיות בקונטרס יב"יג המזוז תרצ"א (ס' הקונטרסים
קעה ואילך). תפלה ובקשה: ראה הוספות לחו"א סד"ה ואני נחתי. ותפלה
עושה: ראה ויק ר פ"ה, ה. תני' לי. וגמלו כו': ראה ד"ה הוי' לי וד"ה
הגומל - בקונטרס חנ"ל. ה' אלקינו. און ועמל: ראה לקו"ח בפרשתנו ד"ה
לא תביטם וביאורו. ילך מחיל: ברכות בסופה: היוצא כו'. אבל אדה"ה
בשו"ע שלו (או"ח ד"ס קנה) הביא לפס"ד הגירסא: כל היוצא כו'. ועד
היכן: מדרש ההילים מזמור דוד.

ז"ע נתקבל מכתבו מא' מו"מ. ופשוט שימשיך במשרתו בקודש בעהליה
(עד שיבסע עניני' ויקבל לאה"ז משרה רבנות בעלת אחריות וטובה יותר
ממנה גם בשאר פרטים).

הפ"נ שבמכתבו יקאן בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח ארמו"ר
צאוקללה"ה נבג מ"ז ע.ע.

בשנת תשל"ב כשזכינו להקים משפחה בעתלית והילדים גדלו והיו זקוקים לחינוך לפי רוח חב"ד, חשבנו שאולי כעת כבר הגיע הזמן מה שהרבי כתב במכתב "יוקבל לאח"ז משרת רבנות בעלת אחריות....."

רעייתי הציעה שנחזור לירושלים, כתבתי לרבי שאנו מעוניינים לעזוב את עתלית ולעבור לירושלים לרבנות אחרת, הרבי הסכים בתנאי שאקבל שם רבנות. התעניינתי על רבנות בשכונת רמת אשכול, אח"כ נודע לי שיש כבר מועמד שם שהבטיחו לו את המקום, ואז התעניינתי בקשר לשכונת גבעה הצרפתית.

עשינו כל מיני פעולות כדי להתקבל לרבנות, התחלתי לבקר בשכונה התגוררו אז כחמישים משפחות, פתחתי בית כנסת, ואז הציעו לי את הרבנות שם והתקבלתי, בתקופה הראשונה שימשתי כרב 3 שכונות הגבעה הצרפתית, גבעת המבחר ונווה יעקב. כאשר נווה יעקב גדלה מינו שם רב אחר, ובגבעת המבחר גם מינו רב, ונשארתי רב בשכונת הגבעה הצרפתית.

מעניין לציין שכמה שנים אחרי שעזבתי את עתלית לירושלים, הרבי שאל אותי כמה פעמים מה נשמע בעתלית, וזכינו שאח"כ הגיעו לעתלית השליח הרב אקסלרוד ופתח בית חב"ד. מהתעניינות של הרבי ראינו עד כמה נוגע לרבי, עד כמה אחריות של רב למקום שבו הוא נמצא – לדאוג למקום וכו', וגם אחרי שעזב את המקום.

מענה על שאלה ע"ד ברכת לישוב בסוכה לאחר הבדלה בסוכה:

בעת שהותי אצל הרבי בשנת תשל"א שאלתי במכתב את הרבי היות וראיתי את הרב אליהו מרדכי וולקובסקי ע"ה דיון בבית הדין הגדול בירושלים וחבר מועצת הרבנות הראשית אשר נהג במשך השנה מיד לאחר הבדלה לאכול מזונות, כדי לסמוך הבדלה לסעודה, וטעמו עמו, האם טוב לנהוג כן, ובפרט במוצאי שבת החל בחג הסוכות, אחר הבדלה בסוכה לסעוד מזונות עם ברכה אחרונה, כדי לסמוך ברכת לישוב בסוכה לסעודה? הרבי ענה ע"ז "כי לא נהג כן כ"ק אדמו"ר מו"ח נ"ע, והרי מעשה רב."

לפני איזה שנים חיברתי ספר "אמרי הלכה ומנהג" והדפסתי שם שו"ת על נושא זה. מובא לקמן בעמודים 24-30

מכתבו של ח"כ בנימין הלוי לרבי:

בשנת תשל"ג מספר שנים אחרי מלחמת ששת הימים פנה אלי חבר הכנסת בנימין הלוי, שהיה חבר סיעת יחיד בכנסת ודגל מאוד בא"י השלימה, הוא ביקש ממני אם אוכל למסור בשבילו מכתב לרבי, הוא ביקש מהרבי במכתב, מכיון שלליו באוויטש יש זכויות בעיר חברון, באם אפשר להקים - באותו מקום היכן שהיתה ישיבת תורת אמת - מחדש את הישיבה בחברון. הרבי עבר מהר מאוד על המכתב, והרבי הגיב בכאב: הרי הם רוצים למסור את כל חברון - אז מה יהיה אם אנחנו נקים ישיבה שם ואח"כ נצטרך לבטל אותה. והרבי הוסיף ולא רק את חברון אלא הם גם רוצים למסור את כל ירושלים היל"ת.

כששמעתי את התשובה העזתי ואמרתי לרבי שאולי אם יקימו ישיבה ויהיה שם אחיזה של ליובאוויטש – אולי לא ימסרו את חברון, הרבי חזר על אותו משפט "הרי הם רוצים למסור את חברון".
הרבי התרומם מעט מכסאו כמה פעמים ודיבר בקול גבוה כשאמר מילים אלו.

האכפתיות והרגישות בנוגע לרעייתו:

כשגרנו בעתלית באחת הפעמים כשנכנסתי ליחידות הרבי התעניין בקשר לרעייתי הרבנית איך היא מסתדרת בעתלית עם יש לה חברות וכו'. אמרתי לרבי שכיוון שהיא מאוד טרודה ועסוקה אני מקווה שהיא שבעת רצון בעבודתה כאשת רב, באותה תקופה היא למדה באונברסיטת חיפה מנהל ופיקוח (בהסכמת וברכת הרבי) וגם שמשה כמורה בבית יעקב בעיר חיפה, היא גם מסרה שיעור שבועי לנשים בעתלית.
אח"כ כשעברנו לירושלים, היא לא מצאה מקום עבודה בתחום החינוך, וכתבה לרבי ע"כ, הרבי שלח לה מכתב, בשבח עקרת הבית שבוזה האשה ממלאת מקום חשוב מאוד בחיים. בתקופה לאחר מכן התקבלה לעבודה בתור מנהלת חינוכית בתיכון בית חנה בירושלים.

שינוי לטובה בקשר:

לאחר שזוכיתי מספר פעמים להיכנס ליחידות לרבי, באחת היחידות שאלתי את הרבי וביקשתי מאחר שאני כבר נוסע לרבי הרבה שנים ועדיין אני לא מרגיש שינוי וקשר לרבי יותר מאשר בעבר, הרבי חיך ולאחר מכן פניו הקדושות נהיו רציניות ואמר כשאתה תהיה קאך (מונח) יותר בחסידות ואני יהיה יותר קאך (מונח) בחסידות, נרגיש יותר את הקשר, והוסיף ואמר, שהרבי חותני מביא במאמר שכאשר הלב מרגיש זה חיסרון, דהיינו שכל עוד הלב בריא הוא לא מרגיש את עצמו, וכאשר נעשה חולה הוא מרגיש. ובזה הרבי התכוון לנחם אותי שזה בסדר שאני לא מרגיש.

ביקור בוורמייזא - וורמס גרמניה:

באחת הנסיעות שנסעתי לרבי נסעתי דרך אירופה וביקרתי בוורמייזא - וורמס גרמניה, יש שם בית כנסת ומקוה של רש"י, וראיתי שבור המקוה שם היה בור ע"ג בור, כתיקון הרבי הרש"ב.

זה עונה על הסבר ברש"י במסכת שבת דף סה ע"א, הגמרא אומרת שם שאבוה דשמואל תיקן מקוואת לבנותיו....ורש"י בד"ה מקוואות בימי ניסן כותב "של מים מכונסין או סמוך לנהר וממשיך לתוכן מי הנהר וטובלות שם". ומפרשים שואלים, שלכאורה אין צורך במי מעיין, ולמה המשיך מיים נובעים.

כשכתבתי לרבי את הדו"ח מהביקור שם הוספתי שאולי הכוונה בדרך נביעה שזה מלמטה למעלה – כמו בור ע"ג בור. הרבי ענה "מצווה לפרסם אבל באופן שלא יכנסו לפולמוס בעניין".

כי היו אז רבנים שרצו להוכיח שמקוה בור ע"ג בור זהו לא כ"כ מהודר.

נאום בכינוס תורה:

באחד השנים שהגעתי לרבי לחג השבועות - הנקרא חג המצו"ת, כרגיל באסרו חג התקיים הכינוס תורה, ראש הישיבה הרב מענטליק ע"ה ביקש ממני לנאום והיה נוהג להכניס לפני הכינוס תורה את רשימת הנואמים ונושא הנאומים. דיברתי בעניין ברית מילה והנחת תפילין ביו"ט שני של גלויות. באותו תקופה נשאלתי ע"י הרב ברוך מרדכי רקובר ע"ה אב"ד בחיפה האם כדאי לקחת מוהל בן א"י לברית מילה ביו"ט שני של גלויות בחו"ל. על כל הנושא הזה דיברתי בכינוס תורה. למחרת הרב מענטליק הכניס לרבי את מלוא הנאומים וליד הנאום שדברתי הרבי כתב תשואות חן.

יחידות אחרי מבצע יונתן - אנטבה:

לאחר הניסים הגלויים שקראו במבצע יונתן - אנטבה בחודש תמוז תשל"ו, הרבי האט זאך גיקאכט - היתה התייחסות נרחבת בניסים שקרו והרבי רצה שרבנים יכתבו פסק דין ע"פ הלכה לגבי הניסים שהיו במבצע באנטבה, בין השאר גם האם צריך לברך ברוך שעשה לי נס במקום הזה.

הגעתי לרבי לקראת י"ב תמוז, כשנכנסתי ליחידות, הרבי שאל אותי האם כבר כתבתי פסק דין בנושא, עכ"פ הרבי ביקש ממני להוציא פסק דין ושאשפיע על עוד רבנים שיכתבו פסק דין ואכן כתבתי פסק דין ופניתי לעוד רבנים והרבי ביקש ממני שיפרסמו את הפסקי דינים בעיתון באה"ק וזה פורסם בהמודיע.

שליחות אצל הגאון הרב סולובייצ'יק מבוסטון:

בשנת תשל"ז הגיעו אנשים מקהילת הקונסרבטיבים לשכונת הגבעה הצרפתית ותכננו לפתוח גני ילדים בשכונה.

כשנכנסתי ליחידות אצל הרבי שאלתי מה לעשות בנידון? הרבי ענה שאתייעץ ע"ז עם הגאון הרב יוסף דב סולובייצ'יק ע"ה מבוסטון וכדאי שאצרף לפגישה את אחד מתלמידי הישיבה ב 770 לביקור,

מהמזכירות הפנו אותי לתלמיד התמים הרב משה גלבשטיין מכפר חב"ד שלמד אז ב 770 (זה היה שבוע לפני חתונתו) ובקשתי שיצטרף אלי.

הרב סולובייצ'יק נהג לבוא בכל שבוע למסור שיעור בישיבה אונברסיטי במנהטן ונקבע פגישה עבורנו בישיבה במנהטן.

בפגישה הוא קיבל אותנו בסבר פנים יפות ובכבוד גדול, שוחחנו אתו כשעה ארוכה בסוגיות ענייני קדשים הנלמדים בישיבות בריסק והיה זו שיח למדני ועמוק עם התמים משה גלבשטיין ש"י,

לאחר מכן העליתי את הנושא לשמו באנו ובקשתי את הצעתו ועזרתו, הרב סולובייצ'יק התעניין בכל הנעשה בשכונה ואמר שיעזור בהנ"ל.
 כשחזרנו ל 770 דיווחתי לרבי מכל הביקור, אחרי כמה ימים הרבי ביקש שאבקר אותו שנית, כשהגעתי אליו הוא שאל אותי מיד היכן האברך שהגיע אתך? והוסיף א יונגרמאן א למדן.

Rabbi ABRAHAM MICHAEL HALPERIN
 Rabbin of Gush Etzion
 (The French Hill)
 JERUSALEM

ג'ת. רח. תנה. 4. ירושלים טל. 02-515125

בית אבנר חן יהושע תשל"א (איתך יונגרמאן)

א/ת"צ
 הרב והרה"ח הרב (חיים טרניק שליט"א)
 מורה רב חק"ק, שאם אפשר!

אחריהם.

היינו בצבא ובימינו לפני חגי שבועות ב הני יוקני את האבן
 הינה היה"ת נ"ל היה מלה של אקסטין תלמידי תורה ופ"א
 איתך כנראה קרן יחד אצו היסוד סמלונצ'ק שליטה העיון אקסטין
 ג'ת קלמן שוחח כליה איתך הימים והינה של נפוש הביתה
 ובאחד שבועות הינו קדשים ושל איתך כי שמת והפועלים אלו
 איתך נראה מישהו הקי ישר על אשון אפוסט ומתפלל בזמנה
 נהיה של לא אלוהים דישיצור ומראה בקואו וכן
 איתך הילך תע דעמוה לפך איתך אצ. אלה קרמ קר איתך
 הקרת נ"ת איתך העיון הרב והעיון העיון ופ"א על האבן והנה
 וינה א יונגרמאן א איתך. סיפור די הנה של אקסטין הרב כי הא
 מעניין איתך העבר והנה האיתך תן כפועה די כי תהא וליך איתך
 זה וביתו שירא קודמה ודוהי. לא יוציא ממה וכו. איתך איתך
 איתך אלוהי רב שלטון יסודי לו הנה של איתך איתך איתך
 באיתך הנה ויהי הנה היסודי איתך איתך וכן
 הנה וקונו איתך איתך איתך איתך איתך
 איתך איתך איתך איתך איתך איתך

שליחות להרב יעקב לנדא ע"ה:

בתשמ"ה נסעתי לרבי לחג השבועות, לאחר החג הרבי קיבל את ספר המאמרים תר"ס תרס"א שיצא אז לראשונה, ביום רביעי בשבוע למחרת אסרו חג הרבי התעניין אצל המזכיר ר' לייבל גרונר ש"י אם יש מישהו שנוסע באותו יום חזרה לא"י, הרבי ביקש לשלוח להרה"ח ר' יעקב לנדא ע"ה רבה של בני ברק את הספר של הרבי הרש"ב.

ר' לייבל ענה לרבי שאני נוסע, הרבי שאל אותו האם מותר להטריח רב, אז ר' לייבל ענה שאני יסכים לעשות זאת בשמחה, אז הרבי ביקש שאחרי תפילת מנחה אמתין ליד החדר לקבל את הספר, הרבי נתן לי מטבעות צדקה לאה"ק וביקש אם אוכל למסור להרב לנדא עוד לפני שבת קודש.

הגעתי לארץ הקודש ביום חמישי בלילה.

ביום שיש נסעתי לבני ברק והבאתי את הספר להרב יעקב לנדא, הוא אמר כח יישר כח, וסיפר שהרבי תמיד חושב עלי.

באותו הזדמנות חשבתי לנכון והזמנתי אותו להיות מסדר קידושין לביתי הבכירה שהתחתנה כמה שבועות לאחר מכן והוא הסכים, הוא הגיע לחופה עם בנו הרב משה יהודה לייב ע"ה, ואז הבן מספר לי שאביו כבר הספיק לחזור על מאמר מהספר עוד באותה שבת בבית כנסת בבני ברק בסעודה שלישית – אז הבנתי מדוע הרבי ביקש שאמסור לו עוד לפני שבת.

לאחר כמה ימים, דפקו אצלי בבית, בפתח עמד אחד מאנ"ש ואמר שהוא מגיע בשליחות מהמזכיר ר' לייבל גרונר להביא לי מעטפה, בפנים היה מונח ספר של המשך תר"ס-א, ופתק רשום מר' לייבל גרונר שהרבי התנצל על כך שבאותו זמן שלח איתי ספר להרב יעקב לנדא ולא נתן ספר גם עבורי, כי הרבי קיבל רק שני ספרים ואם היה נותן גם לי ספר אז לא היה נשאר לרבי, לכן הרבי ביקש מאוחר יותר שישלחו לי ספר עבור שכר טירחא.

בניית בתי הכנסת בגבעה הצרפתית:

כמשך הרבה שנים היו לנו קשיים בהקמת בתי הכנסת החדשים בשכונת הגבעה הצרפתית בירושלים.

הרבי ליווה אותנו בכל השלבים של הקמת הבתי כנסת האשכנזי והספרדי.

פעם הרבי שאל אותי ביחידות, מה קורה האם בית הכנסת כבר בנוי? אמרתי לרבי שכבר שמו אבן פינה ועומדים לבנות בעז"ה, הרבי נתן לי מאה שמונים לירות ואמר לי שזה השתתפותי בהקמת בית הכנסת.

בהזדמנות אחרת כשאמרתי לרבי באמצע הבניה, שכבר בונים שם גם מקווה טהרה ובית כנסת נוסף לעדה הספרדית – באותו מתחם, הרבי נתן לי מאה דולר השתתפות.

הרבי גם התעניין ביחס לעוד כמה מוסדות שיש לנו בשכונה.

המגרש של בתי הכנסת החדשים שאנו נמצאים בו כעת, בתחילת הדרך העירייה הציעה לנו מגרשיים חילופיים, בפאתי השכונה ולא במרכזה במקום שבו הבית כנסת בנוי כעת, עריית ירושלים רצתה לבנות פה בית ספר לנוער שולי ומתנ"ס.

לבסוף העירייה החליטה לבנות את גשר הכניסה לעיר דרך צומת הגבעה ונאלצה לבנות בתי כנסת ומקוואות חדשים במרכז השכונה.

הוראות הרבי ברבנות:

במשך השנים זכיתי לקבל תשובות מהרבי בנוגע הרבנות. באחת התשובות הרבי כותב "שרב בישראל צריך להיות עצמאי ולא להיות כפוף תחת מפלגה או רשות עירונית, כיון שעניינו לפסוק הלכה והוא צריך לקבוע, זה צריך להיות ע"פ תורה ודעת השו"ע בלי התערבות עם עניינים אחרים. הוא לא יכול להיות כפוף לענייני פולטיקה וכו'".

הרבי אמר לי פעם ביחידות: שהרב צריך להיות עצמאי ולא להיות תחת אחרים. כאשר היתה לי איזה הצעת רבנות לקבל והייתי צריך להיות בקשר עם עסקנים מפלגתיים הרבי לא דגל בזה.

אכילת מזונות אחר הבדלה ובסוכה

בעת ביקורי בארה"ב בשנת ה'תשל"א, שאלתי את כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע. היות וראיתי את הגא"מ הלוי זצ"ל אב"ד דעיר סאלאק ורב אב"ד פעיה"ק ירושלים תובב"א, אשר נהג במשך השנה מיד לאחר הבדלה לאכול מזונות, כדי לסמוך הבדלה לסעודה, וטעמו עמו (עי' בתשובה), האם טוב לנהוג כן, ובפרט במוצאי שבת החל בחג הסוכות, אחר הבדלה בסוכה לסעוד מזונות עם ברכה אחרונה, כדי לסמוך ברכת לישב בסוכה לסעודה. וענה כ"ק אדמו"ר, "כי לא נהג כן כ"ק אדמו"ר מו"ח נ"ע, והרי מעשה רב".

ואמרתי לברר הדבר וכמו שאמרו בשבת דף קל"ח ע"ב דבר ה' זו הלכה.

קובע סעודתו על היין, אבל בשאר ימות השנה מברך על כל כוס וכוס. ומבאר רש"י דבשבתות דעתו לישב אחר המזון ולשתות, וכי בריך ברישא אדעתא דהכי בריך, אבל בשאר ימות השנה כל כוס וכוס הוה כנמלך ומברך על כל חד וחד. ובגמ' בסמוך הוסיף רבה בר מרי בשם ר' יהושע בן לוי שגם יין שאחר יציאה מבית המרחץ, ובשעת הקזת דם קובע על היין, ופוטר יין את יין אפי' מלפני סעודה ללאחר סעודה.

למדנו מגמ' זו שיש שם קביעות על שתיית יין כשהוא בא באופן שזה עיקר ישיבתו, ונמשך מזה שבכרכה

תחילה יש ליתן לב לחילוקים שיש בין קדוש להבדלה, ומזה נעמוד על ענין הקביעות שיש במעשה ההבדלה, אח"כ נבחון את הנפ"מ למעשה מבידור זה.

א. בגמ' ברכות דף מ"ב ע"ב, על ההיא משנה שם ע"א בריך על היין שלפני המזון פטר את היין שלאחר המזון, שהיו נוהגין להביא קודם אכילה כוס יין לשתות וכו' ואח"כ מביאין השולחן, ולאחר גמר סעודה יושבים ושותים ואוכלים והוא קודם ברהמ"ז. אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן לא שנו אלא בשבתות וימים טובים הואיל ואדם

הראשונה על שתייתו כולל ופוטר את כל הנלווה אל ישיבה ההיא משום הקביעות.

עוד שם בגמ' נסתפקו על שם קביעות יין שבתוך הסעודה, שאין עליה שם שתיה לרוות, אלא לשרות אכילה שבמיעויו, ולכן שם סעודה עליה לא שתיה, אם יין זה פוטר יין שבסוף הסעודה שבא לשתות, ונחלקו אמוראים בזה. וכתבו התוס' בד"ה ורב ששת דהלכה דאינו פוטר זה את זה.

ב. הוסיפו התוס' ציור נוסף שלא דיברו בגמ', דאין שלפני המזון פוטר יין שבתוך המזון, אפי' שהראשון לשתות והשני לשרות, ולא נחלקו בזה האמוראים, ובציור זה לאו דוקא בשבתות וימים טובים, אלא ה"ה אם קבעו סעודה על היין בשאר ימות החול, וכ"ש אם שתה אדם יין לפני הסעודה ובדעתו לשתות בתוך הסעודה, דפוטר מברכה כיון דדעתיה לשתות, וכן יין של קידוש פוטר יין שבתוך הסעודה, וכן הבדלה אם הביא על שולחנו להבדיל דפוטר יין שבתוך הסעודה.

הוכיחו תוס' שגם בשתיית יין הבדלה שלפני הסעודה פוטר, [ודבר זה צריך הוכחה כמו שיתבאר בסמוך], מהגמ' פסחים דף קא ע"א דדעת ר' יוחנן דהמקדש בבית הכנסת לפטור את

האורחים, מהני הקידוש אפי' לפטור יין ששותים אח"כ במקום אחר, ואין יציאה מביהכנ"ס מהוה היסח דעת, ואע"פ שנדחה ר' יוחנן וסליק בתיובתא, היינו דוקא משום דשינוי מקום מנתק בין השתיות, אבל מצד הקביעות סגי לפטור, מוכיח תוס' דה"ה יין הבדלה, דבלא ר' יוחנן לא יכולנו ללמוד הבדלה ממה שקידוש פוטר, דהו"א דאין קדוש פוטר את היין שבסעודה משום שאין קידוש אלא במקום סעודה והוה כסעודה ושתיה אחת, משא"כ הבדלה אין קביעות שתיה ולכן א"א להכניס בדעתו שפוטר גם את היין שבסעודה, אבל מר' יוחנן למדנו שגם בקידוש שלשיטתו קידוש אינו במקום סעודה, ואפי' הכי פוטר זה את זה, א"כ בנקודה זו של הפוטר לא איתותב ר' יוחנן, נוכל ללמוד ממנו להבדלה.

ומסיים התוס' בברכות הנ"ל, דבריהם באו לאפוקי מהני דחולקים דדוקא קידוש פוטר ולא הבדלה משום חילוק הנ"ל, ולכן כתבו דיש שמחמירין להבדיל קודם נט"י לאפוקי נפשיהו מפלוגתא, דבזה ודאי צריך לברך אחריו ברכה מעין ג', ולא פטר יין שבתוך המזון. ועי' בסי' ער"ב במ"ב ס"ק ל"ז דאין קדוש לפני המזון חשיב כדברים הבאים מחמת הסעודה, משא"כ הבדלה והסעודה הם ב' דברים.

הרחיבו לנו התוס' את ענין הקביעות, דמהני לענין לפטור מברכה ראשונה את המשך השתיה, דבלא קביעות משמע שאפי' אם יהיה בדעתו לכך לא יועיל אם אין דבר המקשר בין ב' החלקים, וכתבו דלדעתם [לאפוקי מהחולקים] גם שתיית יין הבדלה הוה שם קביעות דיועיל לשתיה שאח"כ.

אמנם באמת צריך להבין איך יין הבדלה ייחשב קביעות שתיה כשאינו סמוך לסעודה, דסתם קביעות שתיה הוא דוקא יין שלפני המזון שהסעודה קובעת את מה שלפניה, אבל כשאינן דין סעודה בהבדלה למה ייקבע בעצם דין השתיה [ועי' בסמוך].

בעיקר מצוות קידוש והבדלה, כתב הרמב"ם הל' שבת פכ"ט ה"א: מצות עשה מן התורה לקדש את יום השבת בדברים, שנאמר זכור את יום השבת לקדשו, כלומר זכרהו זכירת שבת וקידוש. וצריך לזכרהו בכניסתו וביציאתו, בכניסתו בקידוש וביציאתו בהבדלה. ובהלכה ו' כתב: מדברי סופרים לקדש על היין ולהבדיל על היין, וכ"ה בספר המצוות עשה קנ"ה. וכתב המ"מ שם דמדברי הרמב"ם נראה דטובר דגם קידוש וגם הבדלה הוא מדבר תורה, או מטעם שהכל בכלל זכור, או ממה שדרשו בשבועות י"ח

ע"ב מדכתיב (ויקרא י') להבדיל בין הקדש ובין החול.

ואע"פ כן מוצאים אנחנו הבדל בין הקידוש להבדלה, דבקידוש בעינן קידוש במקום סעודה דוקא, ומעכב אפי' בדיעבד כמ"ש בשו"ע אר"ח סי' רע"ג ס"א, משא"כ בהבדלה אין צריך כן. והטעם בזה דזיל בתר טעמא דקידוש במקום סעודה, בפסחים דף ק"א ע"א ביאר הרשב"ם ד"ה אף ידי קידוש, דכתיב (ישעיה נח) וקראת לשבת עונג במקום שאתה קורא לשבת כלומר קרייה דקידוש שם תהא עונג, אי נמי סברא היא מדאיקבע קידוש על היין מסתמא על היין שבשעת סעודה הוקבע דחשיב, ע"כ. וב' טעמים אלו אינם שייכים להבדלה כיון שהסעודה שסועד אחר הבדלה כבר אינו שייך לשבת שהלכה לה, דדוקא בקדוש שנכנס השבת ויש תובת סעודה בשבת קבעו קריאה במקום עונג, ויין בשעת סעודה, אבל במוצ"ש אינו כן, וכמ"ש בשו"ע האדמו"ר הזקן בסי' ש' אות ב'.

מכח חלוק הנ"ל לענין מקום סעודה בקידוש והבדלה, מתבאר נפ"מ נוסף, דהנה לגבי קידוש קי"ל בסי' ער"ב ס"ט, שאם אין יין מצוי לא יקדש על השכר אלא על הפת, והביאו בשם י"א, משום דנחלקו בפשט הגמ' פסחים ק"ו ע"ב דרב זימנין דחביבא ליה ריפתא

הוה מקדש אריפתא, דלרשב"ם הוא כפשוטו, ולר"ת הוא ענין אחר שהיה מקדש על היין על דעת לאכול מיד ע"ש. וקיי"ל כרשב"ם כמ"ש הרא"ש שם סי' י"ז בשם המנהג ובשם כל הגאונים. ומ"מ כתבו התוס' והרא"ש והר"ן שם דאין מבדילין על הפת אפי' כשאין יין, וראיתם מדף ק"ז ע"א דאמימר לא היה לו יין להבדלה ובת טוות, לן בתענית עד למחר, וביאר הר"ן וכי לא היה לו פת להבדיל עליו, אלא ודאי אין מבדילין על הפת.

עוד הביא הר"ן ראייה מהגמ' ברכות ל"ג ע"א דאנשי כנסת הגדולה כשסידרו סדר ברכות והבדלות, תיקנו להזכיר הבדלה במוצ"ש, ובתחילה קבעוה בתפילה העשירו קבעוה על הכוס הענו חזרו וקבעוה בתפילה ואין צריך שיבדיל על הכוס, ואם איתא דאפשר להבדיל על הפת, מי הוא עני כ"כ שאין לו פת, אלא ש"מ דהבדלה ליתא כלל על הפת. וכן נפסק בשו"ע סי' רצ"ו ס"ב.

והטעם בזה, כתבו התוס' והרא"ש שם והביאם המ"ב שם בס"ק ז', דאיכא טעמא דכיון שמצוה לסעוד סעודת שבת שייך קידוש על הפת, והוי מענין הצריך לקידוש, אבל הבדלה אין ענינה אצל פת אלא דוקא על היין דשייך בכל דבר הודאה ושירה.

ועתה מתבהרת לנו מחלוקת גדולה בראשונים, בשילוב של ב' הנ"מ בין קידוש במקום סעודה שאינו קיים בהבדלה, לבין קידוש על הפת שאינו בהבדלה, דהתוס' בערבי פסחים דף ק"ו ע"ב ד"ה מקדש אריפתא, הביאו מסדר רב עמרם גאון דאע"פ שמקדשין על הפת ואין מבדילין על הפת, מ"מ ביו" שחל במוצ"ש מבדילין, כיון דקידוש עיקר כדפסקינן יקנה"ז ומקדשין על הפת, נעשה הבדלה טפילה לה ומבדיל על הפת עם הקידוש. והביאו ג"כ הרי"ף בפרק ח' בברכות (ל"ח ע"ב בדפי הרי"ף) והרא"ש פרק ע"פ סי' י"ז, אמנם הרי"ף והרא"ש דחוהו וס"ל דעדיף לעשות יקנה"ז על שכר מלהטפיל את ההבדלה לעשותה על הפת. והובאו ב' דעות אלו בשו"ע סי' רצ"ו ס"ב (ועי' בטור שם).

ויובן טעמי חלוקתם בגדר הקביעות של מעשה ההבדלה, דהרא"ש ביאר שם בתחילת סי' י"ז, דלמה הבדלה אינה קובעת לאסור באכילה אם הוא באמצע סעודתו, דקידוש יש טעם לדבר, דדין הוא שתקבע לקידוש משום כבוד שבת, שלא יאכל עד שיקדש ויקבע סעודתו לכבוד שבת, אבל הבדלה אינה כבוד שבת שיצטרך להפסיק סעודתו כדי להבדיל וכו', דאי בעי לא אכיל פת במוצ"ש וכו', אבל קידוש הסעודה היא חובת שבת, ע"כ.

אבל לדעת רב עמרם ביאר דבריו הר"ח בשם רב יהודאי גאון, דמיגו דמקדש אריפתא מצי מבדיל נמי אריפתא, כיון שבאים על השולחן קביעי ואי אפשר דלא יסעוד, והלכך מקדש על הפת ומבדיל, ע"כ. ולהרא"ש וסיעתו, אפי' במוצ"ש שהוא יו"ט אין קביעות הסעודה על הפת מקשר ומייחס אפי' בדרך מיגו לענין ההבדלה.

ענין זה דהבדלה על הפת, שתלוה הראשונים בסעודת מוצ"ש, דנראה מדבריהם דאינה אלא רשות ואי בעי לא אכיל, אע"פ שאמרו בגמ' שבת דף קי"ט ע"ב אמר ר' חנינא לעולם יסדר אדם שולחנו במוצאי שבת אע"פ שאינו צריך אלא לכזית. וכן פסק בשו"ע סי' ש' ס"א. מ"מ כיון שאינה סמוכה ליציאת השבת לומר שבסעודה זו יוצאת השבת כמו בכניסתו, אלא אדרבה אחר שיצאה השבת ע"י מעשה ההבדלה יש ללות את השבת בסעודה זו, לא חשיב סעודה של הבדלה. מה גם שבשו"ע האדמו"ר הזקן סי' ש' ס"ג כתב, שסעודה זו אינה חובה כ"כ אלא מצוה מן המובחר, אלא בנוסף לסעודה זו דאחר הבדלה אם רוצה לקיימה, אסור לעשותה לפני הבדלה, וכמעשה דאמימר בפסחים ק"ז ע"א דלא היה לו על מה להבדיל, ולכן לן בתענית דאסור

לטעום עד שיבדיל, א"כ יש בזה ב' דינים דין איסור ודין רשות.

מכל הנ"ל למדנו דמעשה הבדלה הוא ברכה חשובה שקובעת עצמה, ואינה טעונה קביעות אחר, ולכך אינה צריכה מקום סעודה, ואינה נעשית על הפת, לבד מיו"ט שחל במוצ"ש לקצת דעות. וחוץ משיטת האורחות חיים ה' הבדלה סי' כ', דהביא בשם גאונים דיש לאדם להבדיל על הפת כל השנה.

ומחמת קביעות זה בהבדלה כתבו התוס' בברכות דף מ"ג ע"א סד"ה הואיל, צריך עיון קצת מהבדלה שאנו מבדילין ועומדין, היאך אנו פוטרם זה את זה מיין ומהבדלה אחרי שאין אנו לא יושבים ולא מסובין, ושמא י"ל מתוך שקובעין עצמן כדי לצאת ידי הבדלה קבעי נמי אכולה מילתא, ולכך נאה וטוב למבדיל וגם לשומעים שישבו בשעת הבדלה שאז יהיה נראה כקבעו ופוטר אותם, ע"כ.

ובשו"ע סי' רצ"ו ס"ו כתב: אומר הבדלה מיושב. אבל הרמ"א כתב בשם האגודה הכל בו והאגור, דיי"א לעשות הבדלה מעומד, וכן נוהגין במדינות אלו. וכתב הב"י הטעם, וכן הביאו בשו"ע האדמו"ר הזקן סט"ו, דכיון שהוא הלוי המלך אין מלוין

אלא מעומד, ולענין הקביעות סגי כשמזמנין הכל ומכוונים כדי לצאת. [ומ"מ לשתות בעי בישיבה ע"ש].

ועי' בתפארת שמואל להרב ר' שמואל קידנהובר ז"ל על הרא"ש בברכות שם, דהביא מדרשות מהרי"ו שאפי' בהבדלה דיקנה"ז נהגו לעמוד, משום דכתיב לכם גבי הבדלה אשר הבדלתי לכם, וילפינן מספירת העומר דכתיב לכם [ושם סמכינן אקרא בקמה קרי בקומה]. ועוד שכתבו התוס' שנהגו שלא להבדיל על השולחן, שלא יהיה ספק ביין דלאחר המזון, ולכן נראה שנהגו לעמוד כדי שלא תחשוב אותו ששייך לסעודה, וכיון שנהגו כולן לקבץ סמוך למברך [ולא ילך אנה ואנה], ובפרט בעל הבית שבני ביתו נגורין אחריו אין צריכין הסיבה, עכת"ד. ועי' שו"ע האדמו"ר הזקן סי' רי"ג ס"א דלדעת התוס' יוצאים בקידוש והבדלה מחמת החובה, אפי' כל אחד בביתו. ועי' עוד באור שמח הל' ברכות פ"א הי"ב.

העולה מכל הנ"ל, דנראה פשוט דאין במעשה הבדלה כשנאמרת על הכוס דין במקום סעודה, או לעשות סעודה לה, אלא היא היא עיקר מצוותה, אלא משום הסעודה ללוות את המלך אם רוצה להצמידה להבדלה, או משום שמא ישכח או יתעצל, שפיר עביד.

ולענין השאלה השניה שעוררנו, בהבדלה בסוכה, שם הוא ענין אחר נוסף על הנ"ל, דעיין בסי' תרל"ט ס"ב במ"ב ס"ק י"ג ובביאה"ל ד"ה ויין, דלא יברך לישב בסוכה רק על דבר שרגילים לקבוע עליו, ועל יין אין רגילים לקבוע, לכן יהא רגיל לאכול מיד בכניסתו לסוכה אחד מחמשת המינין לברך לישב בסוכה בלא ספק. ואע"פ שהבדלה הוא קביעות, צריך לחלק בין מעשה הבדלה שהוא חובה ועושהו לקביעות כנ"ל, לבין אכילה או שתיה קבועה.

ולכן, אמנם יש הרבה נוהגים לברך לישב בסוכה על היין לבד משום שעבור זה נכנס וסגי, מ"מ הרבה נוהגים לא לברך לישב בסוכה על יין הבדלה, אלא א"כ אוכל ממניני דגן. ועי"ש במ"ב בסוף הסי' ס"ק מ"ח.

אמנם לפי מה ששמעתי מאדמו"ר ז"ע שהשיב על שאלתי, "לא נהג כן כ"ק אדמו"ר מו"ח ג"ע והרי מעשה רב". נראה דס"ל דקביעות ההבדלה מחשב קביעות, ויש לברך לישב בסוכה על ההבדלה עצמה, בלא צורך להוסיף אכילת מזונות.

ומצאנו ברשימות אדמו"ר ז"ע חודש תשרי שנת תרצ"א - מוצאי יו"ט חג הסוכות - הבדלתי על היין וציוני לברך גם לישב בסוכה, (אלא

במעשה ההבדלה לקובעו, ועל כן במבדיל על השכר ראוי לברך על מין דגן אחריו כדי לברך לישב בסוכה, ולא הוי הפסק בין הגפן וההבדלה לשתייה, הוי כמו גביל לתורא, שהוא מצרכי האכילה.

(מתוך שעור בכינוס תורה חג הסוכות תשל"א)

שהיה בדעת - וכן היה - לאכול מלוח מלכא). ובשנת תרצ"ז באטוואצק, הבדלתי על השכר וציוני לא לברך לישב בסוכה. וצ"ל דיש כאן צירוף דעות דכשעושה הבדלה ביין, חוץ מקביעות ההבדלה שותה דבר שטעון ברכה מעין ג' שהוא מעין קביעות ג"כ, צריך לברך לישב בסוכה, משא"כ על השכר אין בו עצמו שם קביעות ולא סגי

כמה מכתבים ומענות מהרבי חלקם בפירסום ראשון בשנות שהייתו של אב החתן בד' אמות ב 770

פרשת הארמון כ"ק אדמו"ר שליט"א תשנ"ב

תוכן התשובות בלי אחריות:

לערך בשנת תש"מ שאל ר' זושא ריבקין את כ"ק אד"ש ע"ד בנית בית לכ"ק אד"ש בכפר חב"ד וע"ז ענה כ"ק אד"ש "בית? ארמון! – ולא עתה הזמן".

בט"ז שבט תשנ"ב ביחידות כללית כשעברה אשתו – נעמי – שאלה את כ"ק אד"ש אם עתה הזמן לבנות את הארמון. וכ"ק אד"ש ענה שצריך להתדבר עם המרא דאתרא דכפ"ה. ומיד החליטו באסיפה הרב מ.א. שי' והוועד דכפ"ה לעשות הנחת אבן הפינה בשמחה רבה.

ביום א' לסדר משפטים קבלה אשתו נעמי דנ' באמרו: להצלחה רבה. ר' זושא הגיע בעש"ק משפטים ולאחר תפילת שחרית ליד המדרגות למטה נתן לכ"ק אד"ש פתק ביד וכ"ק אד"ש ברכו בחיך: "פרנסה בהרחבה!"

בצהריים קיבל תשובה אודות ההנחת אבן הפינה, שאל – איפה? – "ע"י בית אגו"ח". ועוד שאל באם לעשות כלל ארצי (בפרסום)? הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א והקיף בעיגול את המילים "כלל ארצי", וענה "לא" אזכיר עה"צ.

בש"ק משפטים קיבל משקה בהתוועדות ולא הכריז,

ביום א' פרשת תרומה בחלוקת דולרים קיבל דולר נוסף "עבור הבניות בכפ"ה".

וכן אשתו קיבלה דולר נוסף "עבור הבניות בכפ"ה" (הנ"ל בונה הוספה לביהכנס" בית מנחם" שם)

כמו"כ קיבל תשובה ביום זה שהתאריך דהנחת אבן הפינה – "פורים קטן ואם לא יהיו מוכנים יקבעו ליום אחד בחודש אדר ב"ו".

לאחר תפילת עברית בביהכ"נ למטה בחלוקת הדולרים לאחר השיחה. אמר הנ"ל שנוסע חזרה לאה"ק. וכ"ק אד"ש נתן לו דולר נוסף "פאר אלע בניות אין כפ"ה".

מענה על דו"ח מסעודת הודאה, ר"ח כסלו תש"נ 770:

"ותהא פעולה נמשכת ובהוספה וכמדובר ברבים ובביהכנס" וביהמדר" ודמעש"ט והזמ"ג אזכיר עה"צ".

מענה על דו"ח מהתוועדות לרגל כ' מרחשוון ע"י ישיבת תות"ל המרכזית:
"ותהא פעולה נמשכת והזמ"ג ושמא גרים שלום בבשר רב ומסורבל (למעליותא). אזכיר עה"צ".

מענה על דו"ח מסיומי הלכות ברמב"ם כסלו תש"נ:

"כן יבש"ט שלכהנ"ל – המשך מתאים למש"נ ויתן – יתן ויחזור ויתן ונתניה ה"ז בעין יפה עאכו"כ המתחילה בוא"ו מלכתחילה אריבער והזמ"ג (אדר"ח כסלו תש"נ) : א, דראש, חודש, כסלו, תהא) ש(נת) ג(סים) (שבע פעמים)".

מענה לשליח הרבי בהרצליה הרב ישראל הלפרין:

"וכמו שנאמר ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה ויבשר טוב אזכיר עה"צ".

מענה עבור חדשות בית חיינו 770 גליון מס' 17 מפרשת וישלח תש"נ:

"נת' ות"ח ובטח ימשיכו בזה וכל המפרט ה"ז משובח וכו' אזכיר עה"צ".

מענה מי"ד כסלו תש"נ:

"ויהא פרסומי ניסא בכל הדרוש עה"צ".

מענה מתאריך ו' טבת לר' יוסף יצחק כצמנ:

"ויה"ר שיקויים בו יש לו מאתיים רוצה ת' כו' ת' רוצה כו' אזכיר עה"צ".

מענה מכ"ו תשרי תש"נ לכינוס תלמידי השלוחים:

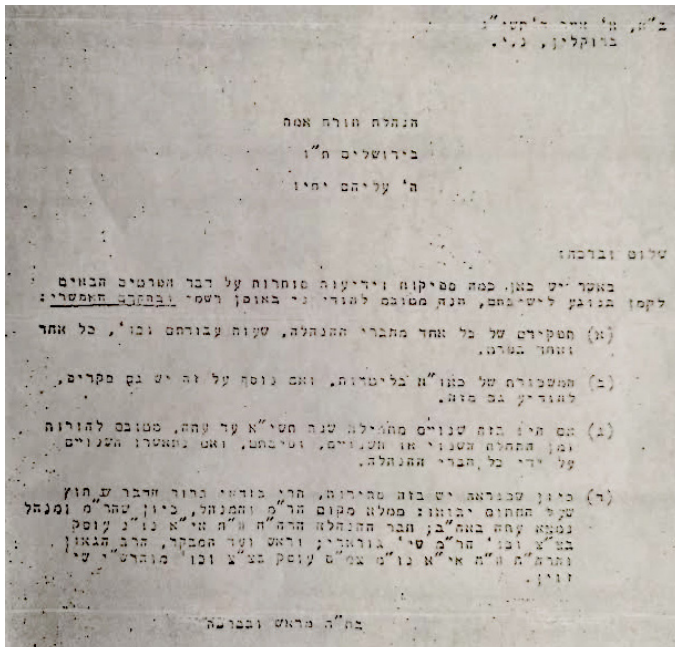
"אזכיר עה"צ להצלחה בכל הנ"ל ורבה

כדאי להתעניין

1) ע"ד הו"ל דקובץ דו"ח דהכנס (הוצאות ההו"ל ע"י המזכירות)

2) לשכת (ועד) יועץ בשביל השלוחים שי"

להלן מכתב הרבי להנהלת ישיבת תורת אמת בירושלים מתאריך א' אייר התשי"ג:

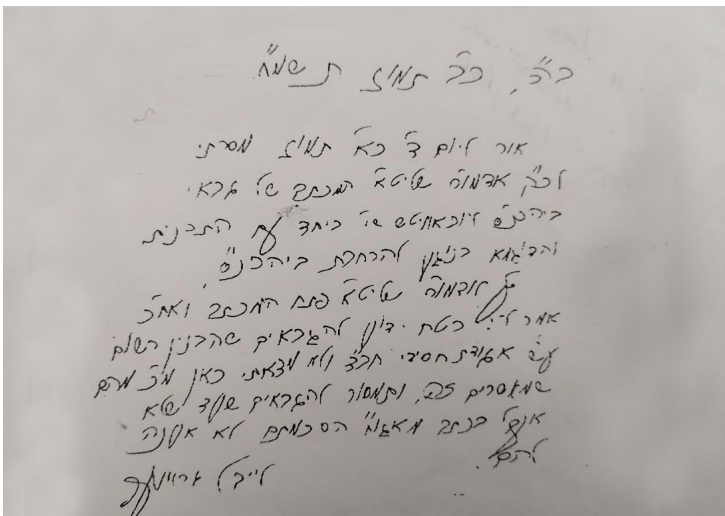

הנהלת תורת אמת
בירושלים ת"ו
ה' עליהם יחיו
שלום וברכה:

באשר יש כאן כמה ספיקות וידיעות סותרות על דבר הפרטים הבאים לקמן בנוגע לשיבתם, הנה מטובם להודיעני באופן רשמי ובהקדם האפשרי:
(א) תפקידם של כל אחד מחברי ההנהלה, שעות עבודתם וכו', כל אחד ואחד בפרט.
(ב) המשכורת של כאו"א בליטרות. ואם נוסף על זה יש גם מקרים להודיע גם מזה.
(ג) אם היו בזה שינויים מתחילת שנת תשי"א עד עתה, מטובם להורות זמן התחלת השינוי או השינויים, וסבתם, ואם נתאשרו השינויים ע"י כל חברי ההנהלה.
(ד) כיון שכנראה יש בזה מהירות, הרי בודאי ברור הדבר שמחוץ שעל החתום יבואו: ממלא מקום הר"מ והמנהל, כיון שהר"מ ומנהל נמצא עתה באה"ב; חבר ההנהלה הרה"ח וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' הר"מ שי' גורארי; וראש ועד המבקר, הרב הגאון והרה"ח וו"ח אי"א נו"מ צמ"ס עוסק בצ"צ וכו' מוהרש"י שי' זזין.
בת"ח מראש ובברכה

בשנת תשמ"ח ביקשו הגבאים של 770 רשות מכ"ק אדמו"ר שליט"א בנוגע לתיקונים והרחבת בית הכנסת ובית המדרש.

המזכיר ר' יהודה לייב גרונער, מסר לכ"ק אד"ש באור ליום ד' כ"ב תמוז, את המכתב של גבאי ביהכנס"ס ליובאוויטש שי', ביחד עם התוכנית והדוגמא להרחבת בית הכנסת. (להלן צילום מכתב המזכיר הרב לייבל גרונר)

כ"ק אד"ש פתח המכתב ואח"כ אמר לי:

בטח ידוע לגבאים, שהבנין רשום ע"ש אגודת חסידי חב"ד ולא מצאתי כאן מכתב מהם שמאשרים זה, ותמסור להגבאים, שעד שלא אקבל בכתב מאגו"ח הסכמתם לא אענה להם.

למחרת, היתה אסיפה של אגו"ח שדיברו גם בנוגע להנ"ל, ומסרו דו"ח לכ"ק אד"ש (מובא תצלום), בו כתבו "שהחליטו להשיב להם כפי המכתב המצורף בזה ג"כ (מענה חיובי) ומחכים אנו למסור להם בפועל. עדי נברר אם אין שום הערות מכ"ק על מענתינו".

כ"ק אד"ש מחק את המילים "נברר אם", והקיף בעיגול את המילים "אין שום הערות מכ"ק על מענתינו".

להלן העתק דו"ח קצר מאסיפת אגו"ח לאור מענה מהרבי הנ"ל:

ב"ה

ד' מטו"מ

דו"ח קצר מאסיפת אגו"ח ב' שבוע זאת

השתתפו... הרב האדאקאו. שי'

גאראדעצקי

גורארי'

מינדעל

ראסקין

קרינסקי

שם טוב

העריסאן

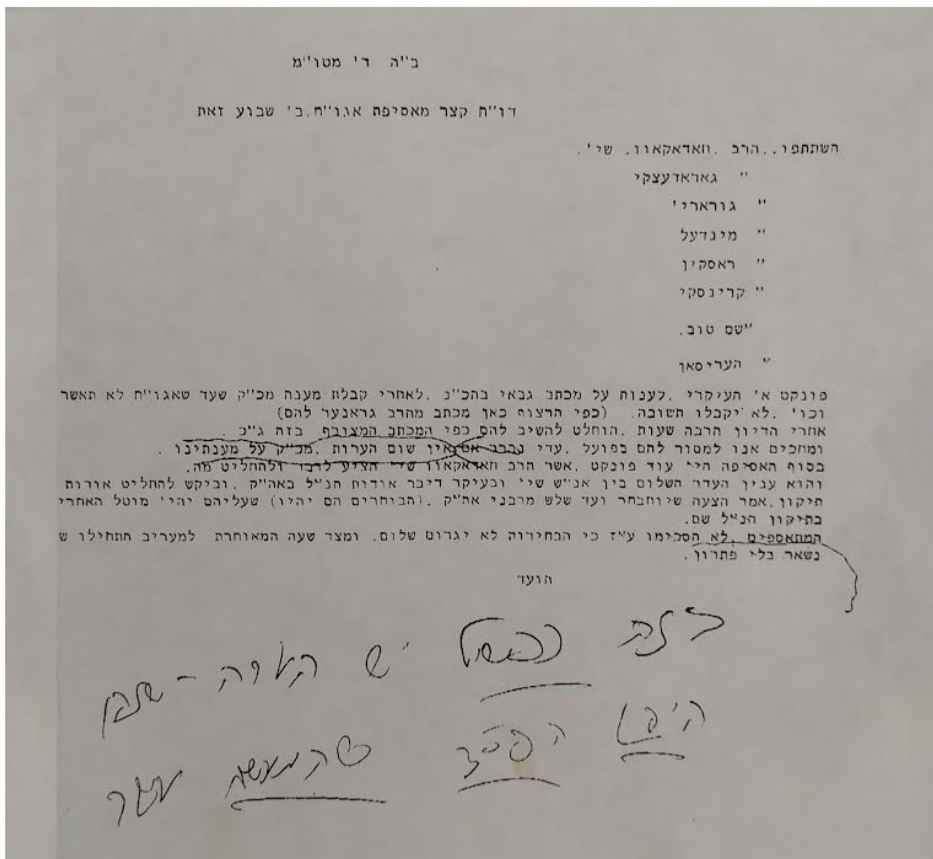
פונקט א' העיקרי לענות על מכתב גבאי ביהכ"נ לאחרי קבלת מענה מכ"ק שעד שאגו"ח לא תאשר וכו' לא יקבלו תשובה. (כפי הרצוף כאן מכתב מהרב גראנער להם) אחרי הדיון הרבה שעות הוחלט להשיב להם כפי המכתב המצורף בזה ג"כ. ומחכים אנו למסור להם בפועל עדי נברר אם אין שום הערות מכ"ק על מענתינו. בסוף האסיפה הי' עוד פונקט אשר הרב האדאקאו שי' הציע לדבר ולהחליט מה והוא ענין העדר השלום בין אנ"ש שי' ובעיקר דיבר אודות הנ"ל באה"ק. וביקש להחליט אודות תיקון. אמר הצעה שיובחר ועד שלש מרבני אה"ק. (הבוחרים הם יהיו) שעליהם יהיה מוטל האחריות בתיקון הנ"ל שם. המתאספים לא הסכימו ע"ז כי הבחירות לא יגרום שלום. ומצד שעה המאוחרת למעריב התחילו שנשאר בלי פתרון.

הועד

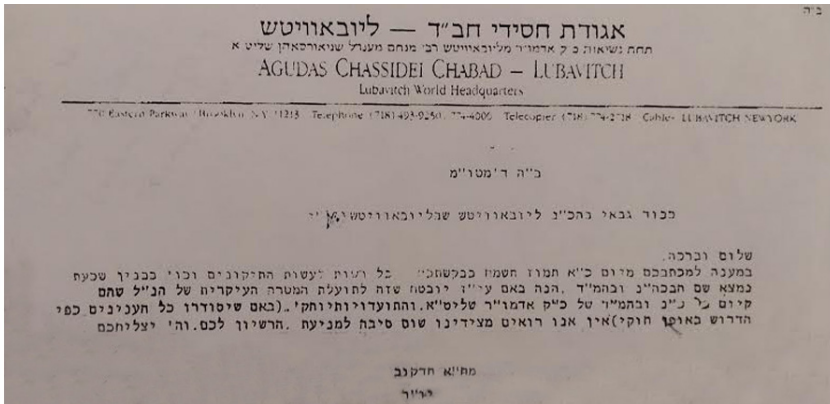
הרבי מחק בפס את המילים "נברר אם" וסימן חץ למילים (וכן הקיף את המילים)
"אין שום הערות מכ"ק על מענתינו.

כן הרבי הקיף את המילים בסוף הדו"ח "נשאר בלי פתרון"
והוסיף בכתב יד קדשו בתחתית העמוד

"בוה כפשוט יש הארה - שזהו היפך הפס"ד שהמעשה עיקר"

להלן העתק מכתב אגודת חסידי חב"ד - הרשות לגבאי ביהכ"נ לעשות התיקונים והרחבת הבנין

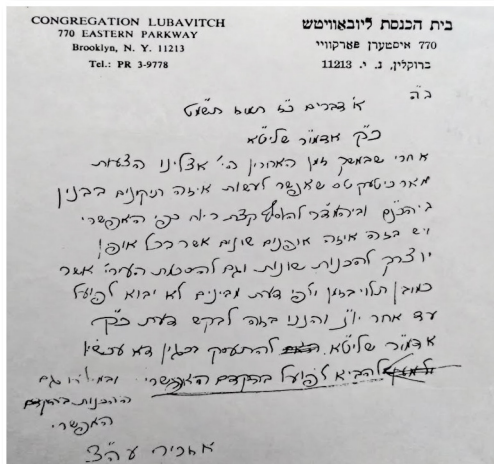

מכתב שכתבו הגבאים של 770 לכ"ק אד"ש:

א' דברים כ"ז תמוז תשמ"ט
כ"ק אדמו"ר שליט"א

אחרי שבמשך זמן האחרון היה אצלנו הצעות מארכיטעקטס שאפשר לעשות איזה תיקונים בבנין ביהכנס"ס וביהמד"ר להוסיף קצת ריוח כפי האפשרי ויש בזה איזה אופנים שונים אשר בכל אופן יוצרך להכנות שונות וגם להסכמת העירי' אשר כמובן תלוי בזמן ולפי דעת מבינים לא יבוא לפועל עד אחרי יו"ט והגנו בזה לבקש דעת כ"ק אדמו"ר שליט"א. האם להתעסק בכגון דא עכשיו ולמען להביא בפועל בהקדם האפשרי.

כ"ק אד"ש מחק המילים: "האם" "ולמען" (כך שהמשפט הוא: "להתעסק בכגון דא עכשיו להביא בפועל בהקדם האשרי"). והוסיף: "ובמילא גם ההכנות בהקדם האפשרי אזכיר עה"צ".

מענה לשליחה באחת הערים באה"ק ששאלה ע"ד לעבור ממקום השליחות מתאריך כ"ה תמוז:

"לשאלותי: אמחז"ל עניי עירך קודמין – ולכן ימשיכו במקומם עתה. אמחז"ל דמבקש לפי כוחם, ולכן ודאי שהשם נתן להם כל הכחות הנדרשים למלא שליחותם ובשמחה וט"ל ביחסי אנ"ש שי' שלדעתה צריכים שיפור – הבא לטהר מסייעין אותו, וצריך זהירות לא להגזים, ואפילו לא "להאריך" הדיבור בזה, ואדרבה – כהנהגת אהרן. להוסיף בשבחים דהכל וכמים הפנים לפנים גו'. פ"נ נתקבל ואזכיר עה"צ לבשו"ט"

מענה עבור מרת דבורה רחל תחי' (התעסקה בקשריה בממשל רוסיה) מרוסיה בנוגע להוצאת ספרי חב"ד מרוסיה, ער"ח סיון תנש"א:

"המנורה נת' ות"ח, ת"ח עוה"פ על פעילות שלה ע"ע, ומתוך שמחה בטח תלך מחיל אל חיל. אבל פתיחת ביבליתקה חדשה דחב"ד עתה ברוסיה – יכולה לעורר טענה אצל המנגדים שהוצאת ספרי חב"ד מרוסיה עתה – הרי ההיפך מתאים יותר – לבסס התחלתה ע"י ספרי חב"ד הנמצאים ברוסיה – וידחו זה עד לאחר פרסום".

מענה לאשה בהריון שכתבה שאין לה כוח וכו':

"כותבת שאין לה כח וכו': הקב"ה בורא כל הנפשות - כולל שלה ודבעלה שי' וה' כבר ברא נשמת העובר - ובחר בה לשליחות קדושה זו ודבעלה שי' להביאה לעוה"ז מתוך שמחה וטוב לבב אזכיר עה"צ".

מברק לצרפת

NOV 02 '91 10:25PM FAX A SICHA USA 2 (718) 953-9720

יום ראשון לסדר ויתן לך אלקים וגו'
כ"ו מרחשוון ה'י' תהא שנת נפלאות בכל.

יום התורה תשנ"ב
— יחד כל יהודי צרפת —

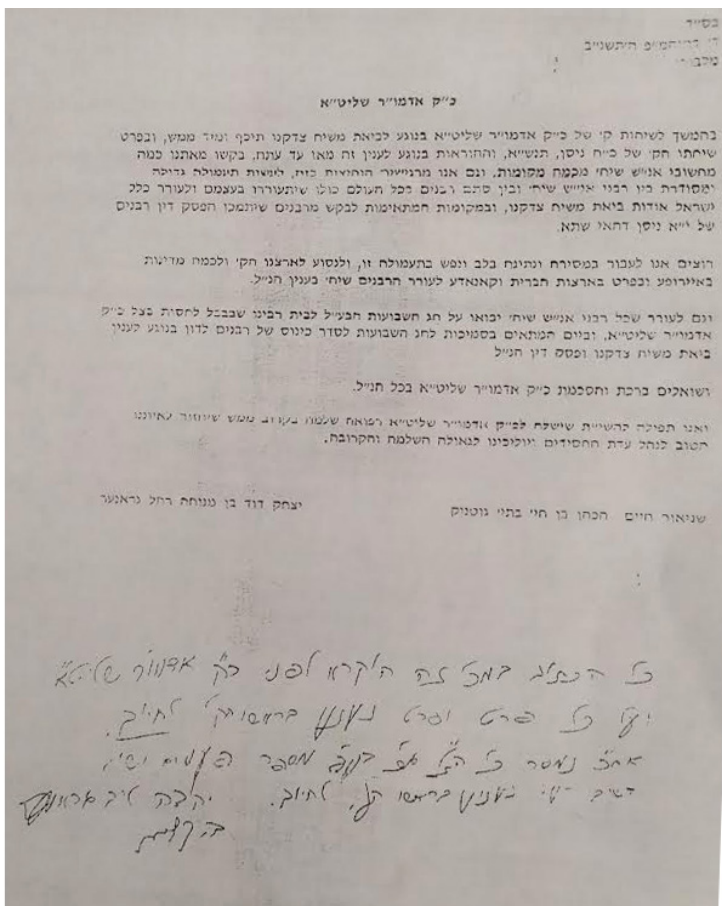
לשון מברק כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש
להרב הלל פעוונזנער שליט"א
- רבה של קהילת ליובאוויטש בצרפת -
נמסר במענה לבקשת הרב יוסף סיטרוק שליט"א
- רבה הראשי של צרפת -
להצלחה באירגון יום התורה

ז"ע [=זה-עתה] הגעתי הודעה ע"ד יום
התורה, ויהא בשטומו"צ [=בשעה טובה
ומוצלחת] וכמחז"ל [=וכמאמר חכמינו ז"ל]
כינוס ללומדי תורה היינו צדיקים טובה להם
ולעולם, והזמ"ג [=והזמן גרמא] ודרוש לברכות
ויתברכו כל משתתפי הכינוס מהשם נותן
התורה ומקור כל הברכות בכל מכל כל.

בכבוד רב
ובברכת הצלחה רבה.

להלן העתק מכתב שכתבו לרבי בחוהמ"פ תשנ"ב
רב קהילת אנ"ש במלבורן אוסטרליה הרב חיים הכהן גוטניק ע"ה
ושליח הראשי במדינת אוסטרליה הרב יצחק דוד גרונר ע"ה

ומה שכתב מזכיר הרבי הרב לייבל גרונר ש"י על גבי המכתב וחתם את שמו
ולאחר מכן הוסיף מזכיר הרבי הרב בנימין קליין ע"ה את חתימתו
כל הכתוב במכתב זה הוקרא לפני כ"ק אדמו"ר שליט"א ועל כל פרט ופרט נענע
בראשו הק' לחיוב
אח"כ נמסר כל הנ"ל ג"כ בע"פ מספר פעמים ושוב הסכים ע"י נענוע בראשו הקדושה
לחיוב.

סקירה על סבא רבא של החתן הרה"צ ר' יחיאל מיכל מזלוטשוב נ"ע

רקע משפחתי:

1. אחד מחמשת בניו של הרה"צ ר' יחיאל מיכל נ"ע (עליהם נהגו לומר "חמשה ארזים, נטיעות טובות אשר נטע והאירו בכל העולם, שעליהם גם נאמר כי הם נגד חמשה חומשי תורה"). הי' האדמו"ר הראשון מזוועהיל הרה"צ ר' משה גולדמן יונגרלייב ע"ה, בת של בתו נישאה להרה"ח ר' דב שבתאי ע"ה, ביתו הרבנית מרת רעכיל נישאה לסבא רבא הרה"ח ר' יהודה לייב סלונים ע"ה בנה של הרבנית מנוחה רחל נ"ע מחברון עיה"ק.

2. עוד אחד מחמשת בניו של הרה"צ ר' יחיאל מיכל נ"ע הי' הרה"צ ר' יצחק יונגרלייב ע"ה אבי שושלת חסידות ראדוויל, ביתו נישאה לר' צבי ישעי'ס מהאליטש, ביתו נישאה לסבא רבא ר' יחאל מיכל היילפרין בן הסבא רבא הרב חנניה יוסף היילפרין ע"ה.

צור מחצבתו:

אביו של הרה"צ ר' יחיאל מיכל מזלוטשוב, רבי יצחק מדראהביטש, שימש כדרשן ו'מוכיח' בעיירה דראהביטש-אוסטרא, והיה בתחילה מגדולי המתנגדים לדרך הבעש"ט בעירו.

מנהגו של רבי יצחק היה להירדם מיד לאחר שסיים את ברכת המפיל. כאשר לא עלה בידו להירדם מיד, היה מפשפש במעשיו שמא חטא באותו היום ולכן אינו מצליח להירדם. באחד הלילות לא הצליח להירדם, אך לא מצא דבר חטא שעשה באותו יום. לבסוף נזכר כי שמע קבוצת אנשים הלועגת לבעל שם טוב ולדרכו, ולא מיחה בידם. מיד קם ר' יצחק ממיטתו ונסע לעיירה מז'יבוז' על מנת לפייס את הבעש"ט. כשהגיע לבית הכנסת של הבעש"ט לתפילת שחרית, קרא לו הבעש"ט לעלות לתורה תוך שהוא קורא לו "מורה מוריני רבי יצחק ב"ר יוסף", על אף שלא הכירו עד אז. לאחר מכן אמר לו הבעש"ט שהוא מוחל לו בלב שלם.

במקום אחר מסופר, כי פעם אחת נקלע ר' יצחק לשהות במחיצה אחת עם הבעל שם טוב, והקשה עליו כיצד הוא מחלק קמיעות. השיב לו הבעש"ט, כי אף הוא מתנגד למנהג זה, אך מכיוון שהושרש המנהג ליתן קמיעות עוד מימי הגמרא, קשה לבטלו לגמרי; אך הוא, הבעש"ט, אינו כותב את אחד מן השמות הקדושים בקמעותיו, כי אם את שמו ושם אמו. לאחר שנחה דעתו של רבי יצחק, נתקרב ביותר אל הבעש"ט והפך לתלמידו.

הבעש"ט התבטא על רבי יצחק כי העניקו לו משמים נשמה נמוכה, אך הוא הצליח בכח עבודתו להעלותה לדרגת נשמתו של רבי שמעון בר יוחאי. דוגמא ליחס המיוחד של הבעש"ט לר' יצחק ניתן לראות במכתב ששלח לו הבעל שם טוב, שנמצא בגניזה החרסונית, בו מפליג הבעש"ט בתארים מופלגים: "הרב הקדוש והטהור, חד מבני עליה, איש אלקים, לו דומיה תהילה". במכתב אחר רואים את הקשר ההדוק לו זכה ר' יצחק עם

הבעש"ט: "והעצה לזה כי ביום הקדוש קודם תפילת נעילה יעשה יחוד, וגם אני אעשה אם ירצה ה', לכבוד קדושתו".

בספר "בן בית" לרה"ק אליעזר צבי סאפרין מקאמרנא מסופר על רבי יצחק מדראהביטש: "שמעתי מאמורי מובה"ק איש אלקים קדוש יאמר לו מוה' יצחק אייזיק יהודה יחיאל זלה"ה, שבעיר בראד ה"י בית הכנסת אחת, ששם לא הי' פסיק פיהם של אנשי בית הכנסת מגירסא אפילו רגע לא נפסק מלמוד בתורה הקדושה, וכך עשו ביניהם, כשזה לומד חבירו מותר לו לישן וכן כולם, ועבור זה היתה השכינה הקדושה שרויה שם, וזאת לא ידע אלא רבינו מרן הבעש"ט זלה"ה, לזה היה שולח להם בכל שנה ושנה א' אדום זהב על תיקון לביהכ"נ הזה. לימים באו כמה רשעים חצופים עזי פנים שבעיר ובטלוהו וישלחו החברייא קדישא ממקום הזה, ואז אמר מרן הבעש"ט זלה"ה שהשכינה הקדושה מקוננת שאין לה מקום לשרות שם, ותיכף ומיד יצא כרוז מאת הקב"ה בזה הלשון, אל תדאג ח"ו כי יש לי בן יחיד בעולם העשיה הזה, הנקרא בפי כל ר' איצקיל דראהביטשער, שם תשרה כל ימי חייו, כל זה שמע אמורי זלה"ה מתלמידי בעש"ט זלה"ה ששמעו מרבם".

אצל הבעל שם טוב:

ר' יצחק שלח את בנו, הרה"צ ר' יחיאל מיכל, ללמוד אצל הבעש"ט במזיבוז'. ר' יחיאל מיכל התקרב ביותר אל הבעש"ט, ואף זכה לשמש אותו במשך תקופה.

ר' שלמה מרדומסק מספרו בספרו "תפארת שלמה" כי פעם אחד הפציר הבעש"ט מאד בר' יחיאל מיכל לקבל על עצמו את הרבנות באחת מן העיירות שביקשו מאד בבעש"ט לשלוח להם רב. ר' יחיאל מיכל לא רצה בשום אופן, עד שכעס עליו הבעש"ט ואמר לו: "אם לא תשמע לדברי אלה, הנה תדע כי אבדת עולמך בזה ובבא!", והשיב לו ר' יחיאל מיכל: "אף אם יהיה נאבד חס ושלום משני עולמים – מכל מקום לא אקבל עלי שררות הרבנות אשר לא נכון לי". ואז ענהו הבעש"ט בשמחה: "ברוך אתה לה' וברוך טעמך! זכאי חולקך בגן עדן, כאשר לא התנשא רוחך ולבך על כל דברי אלה. כי אנכי אך לנסותך באתי, לדעת את אשר בלבבך להטיבך באחריתך".

בהמשך עבר ר' יחיאל מיכל לעיירה יאמפול, הסמוכה לעיירתו של הבעש"ט מזיבוז'. באחד הימים נכנס אל חדרו של הבעש"ט סוחר בהמות ממזיבוז', שנהג בכל פעם לבקש מהבעש"ט את ברכת הדרך. הוא סיפר לבעש"ט שהוא בדרכו לעיירה יאמפול, והבעש"ט ביקשו שכשיבוא אל העיר יאמפול, ימסור פרישת שלום בשמו לרבי יחיאל מיכל.

שמה הסוחר למלא את רצונו של הרבי, וכשהגיע לעיר יאמפול, שאל את העוברים והשבים היכן יושב "הצדיק רבי מיכל", אולם כל חיפושיו עלו בתוהו. איש מבני העיר לא הכיר צדיק בשם רבי מיכל, "כנראה שטועה הנך", אמרו לו יהודי המקום ונדו לו בראשם. מיואש ומוטרד, לאחר חיפושים רבים, נכנס הסוחר לבית-המדרש כדי לפוש מעט. כנסיון אחרון ניגש אל אחד המתפללים מפשוטי העם בתקווה אולי הוא מכיר צדיק בשם רבי מיכל.

קימט האיש את מצחו ולבסוף ענה:

"אמנם יש פה יהודי בשם מיכל, אך הוא איננו 'רבי', ורחוק הוא מתואר זה כרחוק מזרח ממערב. גם הילדים מכנים אותו בשם "המשוגע"; נו, מה תאמר על אדם שבשעת התפילה חובט את ראשו בכותל עד זוב דם?"...

הבין הסוחר כי אליו התכוון הבעל-שם-טוב הקדוש. "הראה לי את ביתו, ברצוני לדבר עמו", ביקש הסוחר.

"לא קל יהיה הדבר" – השיב אחד הנוכחים שהקשיב לשיחה – "במשך כל היום רוכן הוא על ספריו, ואם לא תבקש מאתו דבר מאכל לא יביט לעברך כלל. ביקש הסוחר שבכל זאת יראו לו את הדרך לביתו.

פליאתו גברה כשהגיע לביתו וראה את העוני המשווע, המחסור והדחקות בהם היו רבי מיכל ומשפחתו שרויים. הבקתה רעועה ומטה לנפול החלונות שבורים, ולפני הדלת דשדשו תינוקות לבושי קרעים. לרגע חשב שמא טעה בזיהוי האיש, ולא אליו התכוון הבעש"ט, אך זו הברירה האחרונה שנותרה בידו.

משנכנס הסוחר לבקתה, מצא את רבי מיכל יושב סמוך לשולחן רעוע וספר קבלה פתוח לפניו. רבי מיכל לא הבחין כי מאן-דהוא נכנס הביתה.

כשראה כך הסוחר, העז לגשת לרבי מיכל וללחוש באוזניו: "רבי יהודי, רעב אני, חפץ אני לאכול..."

באותו רגע הקיץ רבי מיכל מדבקותו, קיבל את פני האורח בלבביות, ומיד החל לפשפש בארונות ובפינות, שמא נשאר דבר מאכל עבור האורח, אך מאום לא נשאר. רבי מיכל נטל אפוא את אחד מספריו, נתנו לחנווני בתורת משכון, ובתמורה קנה לחם ודג מלוח.

לאחר שסעד הסוחר את ליבו, פנה למארחו ואמר: "פריסת-שלום לך מאת הבעל-שם-טוב".

דומם הרכין רבי מיכל את ראשו, בהכנעה ובשפלות הלב.

קודם שיצא הסוחר את ביתו של רבי מיכל, העז ושאל:

"רבי מיכלי, רואה אני כי איש קדוש אתה, אינך צריך אלא להתפלל לה' ומצבך ישתפר; מדוע אפוא אתה חי בדחקות כה נוראה?"

התקדרו והתהרהרו פניו של רבי יחיאל מיכל, כעבור רגע השיב ואמר:

"משל למה הדבר דומה? – למלך רם ונישא שהשיא את בתו היחידה, ובליל החתונה ערך משתה גדול להמון קרואים, וייחד לכל אחד מהם ובו פירות המנות שעתידות להיות מוגשות. השמחה והעליצות היו לנחת רוח לכל המסובים.

לפתע פתאום, רגע לפני שהתישבו המוזמנים על יד השולחן, נפטרה הכלה בפתאומיות והשמחה הגדולה הפכה לאבל כבד.

מיד קמו משולחן הסעודה רבים מן הקרואים, אבלים וחפויי ראש וישבו לביתם אף מבלי

לטעום מהמעדנים שהוכנו עבורם.

לא כן נהגו כמה מן המוזמנים שהיו ידועים ומוכרים כזוללים וסובאים. הללו אמרו בלבם – מה לנו ולכלה, אנו נקראנו לסעודה ואין בכוונתנו לוותר עליה... ישבו אפוא במקומותיהם, ולא קמו עד שסיימו לאכול את כל התבשילים, הפרפראות והלפתנים.

כן הדבר גם בנמשל – המשיך רבי יחיאל מיכל לבאר בטוב טעם – אמנם אנו, בני ישראל, הננו קראויו של הקדוש ברוך הוא אל המשתה שעשה לכבוד "ירושלים-ציון" היא הכלה. אולם לאחר שחרב בית מקדשנו וציון כלתנו נלקחה מאתנו, ושבויה היא בידי אויבינו, שוב אין אנו יכולים לשמוח ולהתענג על כל המעדנים והמטעמים; נשב כאבלים עד עת יחונן הקדוש ברוך הוא את ציון וישיב את בניה לשכון בתוכה כבתחילה.

השכינה עודה בגלות – הפטיר רבי יחיאל מיכל – וכלום אף אני אנהג כמותם?!... על העניות המרובה בה היה שריו ר' יחיאל מיכל מסופר, כי שאל אותו אחד מתלמידיו: "רבי, אתה מברך בכל יום 'ברוך שעשה לי כל צרכי' והרי אתה חסר כל מה שנצרך לאדם?", וענה לו ר' יחיאל מיכל: "ודאי, מה שאני צריך היא העניות דווקא וזו הרי ניתנת לי..."

ניגון התעוררות רחמים רבים:

ר' יחיאל מיכל היה ממסדרי הניגונים לפני הבעל שם טוב. על ניגוניו התבטא הבעל שם טוב כי "ר' מיכל הוא אורח קבוע בהיכל השיר, הוא נכנס כאשר חפץ ובוחר ניגוני תשוקה והתעוררות".

וניגונו המפורסם ביותר הוא הקרוי "ניגון התעוררות רחמים רבים", או כפי שהוא מכונה בפי כל: "ניגון לר' מיכל'ע מזלוטשוב". כאשר התבקש הבעש"ט לגנוז מרומים, ביקש שינגנו לפניו ניגון זה. לאחר שנסתיים הניגון אמר הבעש"ט: "מבטיח אני לדורותיכם, שמת, היכן ומי שינגן את ניגון התעוררות רחמים רבים, אזי בכל היכל שרק אהיה אני אשמע. - ישנם מלאכים שמביאים ידיעות ובשורות לנשמות - ואני גם אנגן ואעורר רחמים רבים על בעלי תשובה שמנגנים".

הניגון מחולק לשלוש 'בבות' (חלקים). כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע מסביר שכל אחד מה'בבות' מבטא שלב והתקדמות בגעגועיו של ר' מיכל לרבו הבעל שם טוב: החלק הראשון מביע את התשוקה העזה לחזות את פני רבו, החלק השני מביע את גודל השמחה והאוויר האינוסופי כאשר הוא מגיע סוף סוף אל רבו הבעש"ט, והחלק השלישי מביע את ההתמסרות וההתקשרות המוחלטת שלו לאחר הגעתו לרבו.

בספר השיחות ה'תש"ג מתאר כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע התוועדות בה ניגנו את הניגון לפני כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע: " הרב רבי יעקב מרדכי ורבי אשר גרוסמן מנגנים הניגון המיוחס להרב הצדיק רבי מיכעלע מזלוצ'ב והרבי מהורש"ב עיני קדשו עצמות ומנגן עמהם בלחישה ובדביקות ודמעותיו נגררות על לחיו.

האברך החסיד רבי מענדל ב"ר זכריה יפה מיקטרינוסלב ושנים מבחירי בעלי כלי הזמר – שבאו מויטבסק – מלווים את המנגנים בכינורותיהם בקול דממה מתאים לתנועות הניגון,

מה שהרעיש את מיתרי לב מסובים והעומדים צפופים. בחדר הושלך הס כאלו אין איש והמחזה נהדר בחדרת קודש והדרתו.

שלוש פעמים בזה אחר זה ניגנו את הניגון, בכל פעם הגביהו המנגנים בפה ובכינור את קולם, נוסף על כך אשר כל בבא ובבא מהניגון היא בהגבהת הקול לגבי הבבא הקודמת. כשכלו לנגן, פתח הרבי מהורש"ב נ"ע את עיני קדשו וכיבד את המסובים והעומדים במשקה, ויואיל לומר:

על ניגון זה אמר לי אבי, הרבי מהר"ש, שקבלה בידו ממה ששמע מאביו, הרבי ה"צמח צדק", בשם סבו, רבנו הזקן, שקיבל ממורו הרב המגיד ממזריטש שהיה נוכח באותו מעמד, שלפני ההסתלקות ציווה הבעל שם טוב לנגן את "ניגון התעוררות רחמים רבים" שחיבר הרב הצדיק רבי מיכעלע מזלוצ'ב וכשסיימו לנגן הואיל הבעל שם טוב לומר:

מבטיח אני לדורותיכם, שמתני, היכן ומי שינגן את ניגון התעוררות רחמים רבים, אזי בכל היכל שרק אהיה אני אשמע. - ישנם מלאכים שמביאים ידיעות ובשורות לנשמות – ואצטרף לשירה ואעורר רחמים רבים על השרים בעלי התשובה.

הרבי מהורש"ב היה בחדוה גדולה והואיל להכריז שמכבד הוא את כל הנמצאים בריקוד ומבקש אותם לשתות כוס לחיים עם כל הפירושים, ומאפס מקום לצאת במחול כנהוג הוא מציע שכל אחד ירקוד על מקומו.

המסובים והעומדים ממלאים בקשת הרבי מהורש"ב באווה נפש וקריאות לחיים נשמעו מכל העברים. פתאום נשמע קולו של החסיד המקובל רבי יהודה ליב הופמן במצהלות שמחה וכל המסובים עמדו ממושבים ויתנו יד על כתף חברו וירקדו.

כשכלו לרקוד, הואיל הרבי מהורש"ב לומר:

אבי, הרבי מהר"ש, הסביר לי את נשמתם של רוב הניגונים המיוסדים – כלומר, התוכניים – ובתוכם את נשמתו ותוכנו של ניגון "התעוררות רחמים רבים" המיוחס לרבי מיכעלע מזלוצ'ב, לאמר: הנשמה של הניגון היא "אשה קשת רוח אנכי" והתוכן של הניגון הוא "ואשפוך את נפשי לפני הוי"י". אשה קשת רוח אנכי מוסב על כנסת ישראל, מלכות דאצילות, אלא שכמו שזה באצילות היא חדוה ושמחה בלבד, ואילו למטה בנשמות ישראל הנמשכות מכנסת ישראל כפי שהיא באצילות, שייך הענין של קשת רוח ממש, הרי שהתוכן של הניגון, ה'ואשפוך את נפשי לפני הוי"י', הוא ההתעוררות רחמים רבים להמשיך את החדוה והשמחה שבכנסת ישראל, שתהיה שמחה בנשמות ישראל.

בב' תמוז ה'תש"א, מספר ימים לאחר שהגיע הרבי לארצות הברית, התוועד פעם אחת ב'זאלי' וביקש לנגן את ניגונו של ר' יחיאל מיכל בנוסח אותו ניגן ר' מיכאל דבורקין. עד אז היה מקובל בין החסידים נוסח אחר לניגון זה, ולכן כשביקש זאת הרבי, הקהל נשאר בשקט. ואז לימד הרבי את נוסח הניגון.

חמישים שנים לאחר מכן, התפרסם יומן מאותם הימים, בו הופיע גם הסיפור הזה, בקובץ "כ"ח סיוון ה'תנש"א", ש"ל לרגל יובל שנים מהגעת הרבי והרבנית נ"ע לארה"ב, וחולק על ידי הרבי לכאו"א מנאספים. למחרת, בעת כניסת הרבי לתפילת שחרית, החל השליח

למילאנו איטליה הרה"ח ר' גרשון מענדל גרליק שי' לנגן את ניגון ר' מיכל מזלוטשוב, והרבי עודד את השירה בידו הק'.

המגיד מזלוטשוב:

עם השנים יצא שמו של ר' יחיאל מיכל למרחוק כמגיד מיישרים מופלא, והוא החל לכהן כמגיד במספר ערים, בהם ברודי, עיר הולדתו, זלוטשוב, קאלק ויאמפיל. כך החל שמו להתפרסם כמגיד מזלוטשוב'.

פעם אחת אירע בעיירתו של ר' יחיאל מיכל, שאיש אחד חילל שבת בשוגג, בלי כוונה. תקלה אירעה בעגלה שנסעה בה, ובשל כך נתארכה נסיעתו עד שחילל את השבת. בא האיש אל ר' יחיאל מיכל, וביקש ממנו שיורה לו דרך לתקן את חטאו.

הציע לו ר' מיכל דרך תשובה קשה וחמורה, כפי שכתובה בספר "הרוקח" ובשאר ספרים. עליו לתת כסף רב לצדקה, לגלגל את גופו בשלג ולשהות בתוך מי קרח בימות החורף כדי לסגף את גופו ולכפר על עוונו. אך כאשר התחיל האיש לקיים את הדברים שאמר לו הרב, הבין כי לא יוכל לעשות כל זאת, בשל חולשת גופו.

והנה אירע, והבעש"ט הגיע אל עיר סמוכה. מיד נסע אותו האיש ובא לשהות שם בשבת עם הבעש"ט, וגם ממנו ביקש תיקון לחטא שחטא.

אמר לו הבעש"ט: "תיקה אחד פינט נרות ותדליקם בביהכ"נ על שבת קודש, וזה תיקון שלך". ויהי בשמוע האיש דברי הבעש"ט נשאר עומד כמתעתע, בחושבו, מה יועיל לו תשובה מועטת שכזו לחילול שבת החמור. כשראה הבעש"ט כי האיש משתומם ומחריש, שאל אותו: "מה לך זאת?", וסיפר לו האיש כל המאורע ואיך שסידר לו הרב ר' מיכל תיקון חמור מאוד. ענה לו הבעש"ט עוד הפעם: "אל תירא כלל, רק תעשה כאשר ציויתך, ולך קח א' ליטרא נרות ותתן לשמש ביהכ"נ להדליקם בשבת, וזה תהיה תשובתך ותיקונך".

הלך האיש שמח וטוב לב, ומיד בבואו אל ביתו לקח חבילה של נרות העשויים חלב, והביא אותם בשמחה אל בית הכנסת.

בבואו אל בית הכנסת, לא מצא את השמש כדי למסור לו את הנרות שהביא, ולכן תלה את הנרות על הווי שבקיר, והלך לדרכו. זמן קצר לאחר מכן מצא כלב את הנרות ואכל אותם.

כאשר ראה האיש מה שאירע לנרות, וכי הפכה כפרתו למאכל הכלב, נוסף יגון על יגונו וכאב על כאבו.

מיד נסע שוב אל הבעש"ט וסיפר לו מה שקרה. אמר הבעש"ט: "תיקה עוד הפעם א' ליטרא נרות כבראשונה ותתן אותם לביהמ"ד, ולא יאכל אותם עוד הכלב. והרב ר' מיכל מצחק עמי, אמור לו שגזרתך עליו שיבוא אלי לשבת הבאה לעיר חוואסטוב, שאשבות שם א"י"ה".

עשה האיש מה שציווה עליו הבעש"ט, ומסר לר' מיכל את שגזר עליו הבעש"ט.

ביום שישי, נסע ר' מיכל אל חוואסטוב. בדרך אירעה תקלה בעגלתו, ונאלץ ר' מיכל ללכת ברגל אל העיר. בתוך כך שקעה השמש וחשכו השמים, וכבר נכנס יום השבת. רק בשעת לילה מאוחרת הגיע ר' מיכל אל הבית שבו שהה הבעש"ט.

כשעמד בפתח הבית מצא את הבעש"ט כשהוא אוחז את כוס הקידוש בידו, כדי לקדש את השבת. הביט בו הבעש"ט, בירכו לשלום ואמר:

"מיכעלע, מעתה תדע היאך ליתן תיקון חמור למחלל שבת, וכי אפשר אנוש כזה, שלא טעם טעם חטא מימיו, ולכן אינו יודע מכאב ושבירת הלב בקרב איש הישראלי, כשנכשל ח"ו בעבירה, ואיך יכול אתה ליתן תיקוני תשובות? להוי ידוע לך שבשבירת הלב שהיה להאיש הלזה מהחילול שבת שאירע לו כבר נתקן ונמחק החטא לגמרי. אתה לא טעמת טעם חטא ולא טעמת שבירת הלב."

אחר שסיים את דבריו, הרים הבעש"ט את הגביע וקידש את השבת.

נשמה מזווג נשיקין:

לאחר פטירת הבעש"ט הפך ר' יחיאל מיכל לתלמיד מובהק של המגיד ממעזריטש.

על אף זאת שהיה מקושר בלב ונפש לרב המגיד, כאשר היה מגיע למעזריטש בשבתות, היה עורך שולחן בנפרד, והרב המגיד היה שולח מפעם לפעם את כ"ק אדמו"ר הזקן לשמש את ר' יחיאל מיכל.

פעם אחת בעת סעודה שלישית הגיע הרב המגיד אל שולחנו של ר' יחיאל מיכל על מנת לשמוע את דברי תורתו. כשראה כן כ"ק אדמו"ר הזקן, התפלא: אם הגיע הרב המגיד לשמוע את תורתו של ר' יחיאל מיכל, ולא ההיפך, האם גדול ר' יחיאל מיכל מהרב המגיד?

מיד לאחר הבדלה הגיע רבינו הזקן אל חדרו של הרב המגיד על מנת להקשות בפניו על כך, אך בפתח החדר עמד הוואלפער, א' מתלמידי הרב המגיד, ולא נתן לו להיכנס באומרו שמצווה הוא מהרב המגיד לא ליתן לאף אחד רשות להיכנס. אמר לו רבינו הזקן, כי מכיוון שעשה לו בעבר טובה אצל הרב המגיד, שיגמול לו טובה עתה ויכניס אותו לפני הרב המגיד על אף האיסור. אמר לו הוואלפער, כי בלתי אפשרי להכניסו, אך מכיוון שהוא מעוניין לגמול לו טובה, הוא יתן לו עצה: היות והרב המגיד הוא בדוגמא של מעלה, וכתוב שבחצי הלילה נפתחים שערי גן עדן, אזי יוכל רבינו הזקן להיכנס אז אל הרב המגיד.

המתין רבינו הזקן לשעת חצות, וכאשר נכנס ראה את רבינו המגיד ועליו מוקרנים כל הדמויות של מעלה, וכמעט נפתרה שאלתו, אך עלה בדעתו שיתכן וישנה מדרגה גבוה יותר. וישאל רבינו הזקן את הרב המגיד: מי גדול ממי, כ"ק רבינו או ר' יחיאל מיכל? ויאמר הרב המגיד, באמת מדרגתי גדולה משל ר' יחיאל מיכל. ושאל רבינו הזקן, אם כן, למה הלך הרב המגיד לשמוע תורה מפי ר' יחיאל מיכל? ויאמר לו הרב המגיד, מפני שנשמת ר' יחיאל מיכל היא מזווג נשיקין, ולכן רצוני לשמוע תורה מנשמה כזו.

את סיפור המעשה סיפר המשפיע ר' שמואל גרונם אסתרמן ע"ה, שקישר אותו עם סיפור נוסף: פעם בעש"ק, כשחזר כ"ק הרה"צ ר' יחיאל מיכל מזלוטשוב מטבילתו במקווה, עמד על מקומו שעה ארוכה. מקושריו, בראותם שרבים עומד ברחוב בלי נוע, הביאו לו כיסא שיישב עליו. כעבור זמן מה קם מן הכיסא והלך לביתו.

באותה שבת באמרו דברי תורה, דרש ע"ד "תורת חב"ד". מקושריו נדהמו בפליאה, ובמוציא ש"ק נכנסו אליו ושאלוהו פשר הסיבה לאמירתו תורת חב"ד. סיפר להם הרה"צ ר' מיכל, שבעת הליכתו מהטבילה בערש"ק שמע את המלאכים חוזרים תורת חב"ד, ומפני זה נעמד ברחוב לשמוע את דברי התורה, וכעת חוזר הוא את התורה ששמע.

הסיבה לכך ששמע ר' יחיאל מיכל דא"ח ממלאכי השרת ע"ד תורת חסידות חב"ד, הסביר ר' שמואל גרונם, היא מכיוון שבמשך שעות אחדות היה רבינו הזקן מקושר אליו.

יצאה נשמתו באחד

בשנתיים שקדמו להסתלקותו של ר' יחיאל מיכל, אמר שנתאוהו להיפטר מן העולם בשעת ירעווא דרעוויץ.

בשבת פרשת וילך, כ"ה אלול ה'תקמ"א, עלה לתורה ב'שישי', וכאשר קראו את הפסוק 'הן קרבו ימך למות' אמר כי הכוונה אליו: 'הן' - בגימטריה 55, כמניין שנות חייו, האות 'ו' של 'ימך' היא הראשונה בשמו 'יחיאל' והאותיות שנשארו 'מך' יחד עם האות ל' שמופיע מיד לאחר מכן, במילה הבאה, מרכיבות יחד את שמו 'מיכל'.

באותן השנים נהג ר' מיכל להתחיל את הסעודה השלישית של השבת בחדרו, כשהוא סועד עם אחד מבניו. לאחר שסיימו לאכול נהג ר' מיכל ללכת אל בית המדרש, ושם היה אומר דברי תורה לחסידיו וממשיך את הסעודה.

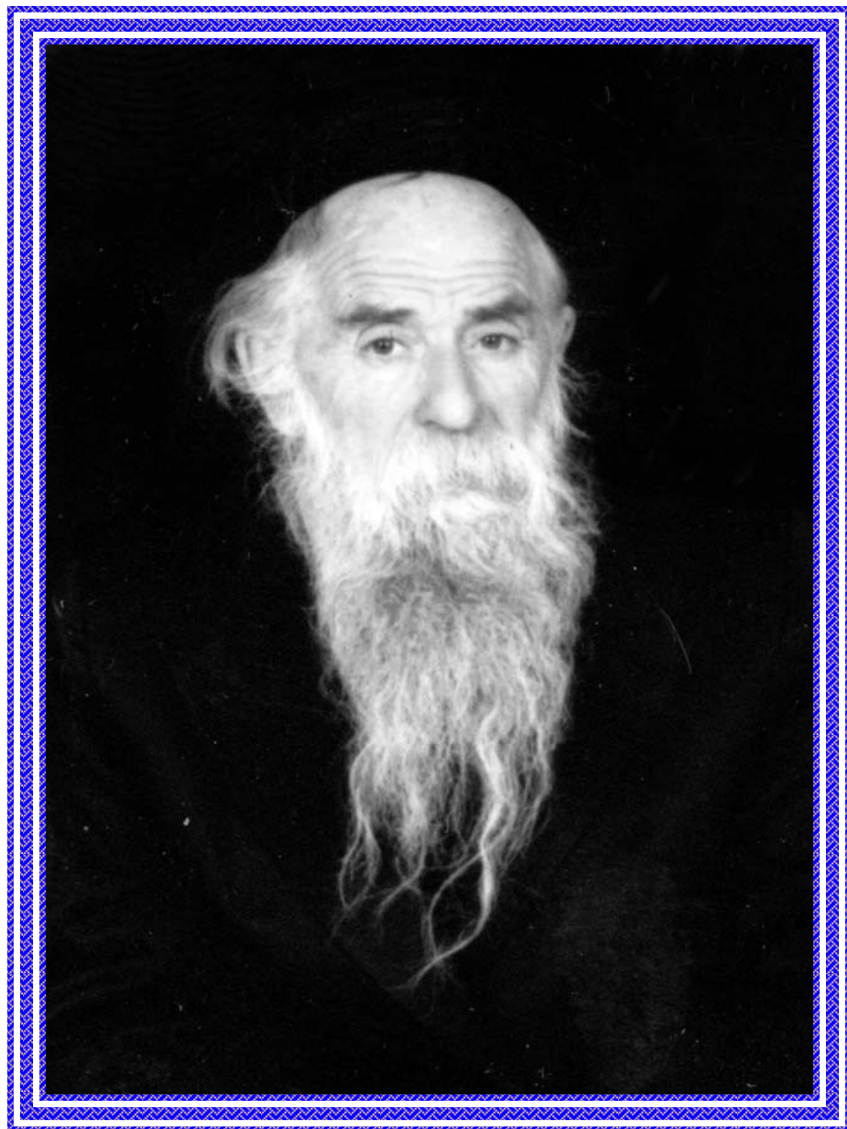
באותה שבת לא נכח בנו בחדרו בשעת הסעודה. לאחר זמן ראתה בתו את אביה רץ בחדרו בהתרגשות, כשהוא חוזר ואומר את דברי ספר הזוהר: "בשעת רצון זו הסתלק לעולמו משה רבנו". מיהרה הבת לקרוא לאחיה, רבי יצחק מראדוויל. רץ ר' יצחק אל אביו ואחז בו, כדי שיפסיק את התרגשותו ודבקתו היתרה. אולם היה זה מאוחר מדי.

האב נפל על כתפי בנו, וקרא את הפסוק: "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד", וכך יצאה נשמתו.

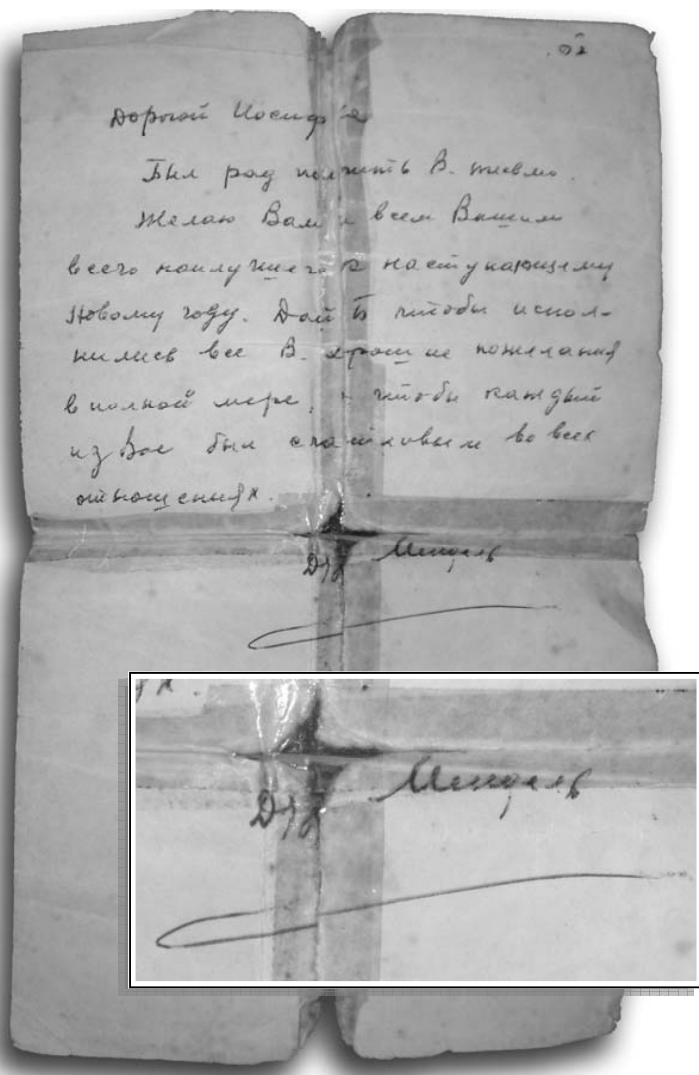
על הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב נהגו לומר כי נטע חמישה ארזים בישראל שהאירו בכל העולם, הלא המה בניו הצדיקים: הרה"ק רבי יוסף מיאמפולה, הרה"ק רבי יצחק מראדוויל, הרה"ק רבי בנימין זאב מזבאריו, הרה"ק רבי משה מזוועהיל והרה"ק רבי מרדכי מקרעמניץ.

זכרונות וסיפורים על סב הכלה

הרה"ח מוה"ר יוסף גרינברג ע"ה

כ"ק של הרבי לסבא עוד בהיותו ברוסיה

תרגום מרוסית: יוסף היקר [ש"י], שמחתי לקבל מכתבך. מאחל לכם ולכל המשפחה כל טוב לקראת השנה החדשה. יהי רצון שיתגשמו כל הרצונות שלכם לטובה במלואם, שכל אחד מכם יהיה מאושר בכל העניינים. סבא מענדל.

ילדות ובגרות - בריחה מפני הפולש הגרמני

ילדות ברומניה

ר' יוסף גרינברג נולד להוריו ר' נפתלי ואימו רחל לבית כוטיק בקאפרעשט שבבֶּסְרָבִיָה בשנת ה'תרצ"א (1931). על מנת להבין את עמידתו האיתנה מול תמורות חייו מלאות הנחשולים, יש לנבור מעט בשורשיו המתפתלים, רחוק בתולדות הזמן.

ביתו היה בית יהודי חם בו השרישו ההורים לילדיהם יראת שמים, מידות טובות ומסירות נפש רבה לה נזקקו הילדים בהמשך חייהם.

האבא, הרב נפתלי, היה יהודי בעל מסירות נפש רבה כאשר שימש בתור שוחט ומוהל של כל אזור בסרביה, לאחר שכבר סופח לטשקנט שבשליטת הרוסים, בשנים תש"ד-תש"ה (1944-1945), בהן השלטון היה אתאיסטי מובהק. הוא היה עובר מכפר לכפר תוך סכנת נפשות על מנת לדאוג לכך שיהודים יאכלו בשר כשר וימולו את ילדיהם.

אף מסיפור פטירתו ניתן לראות את גדולתו: בהיות ר' נפתלי בחור, הוא טבל בנהר, אך כמעט טבע ובנס הצילוהו. מאז הורה לו אביו שלא לטבול בנהרות אלא רק במקווה טהרה. לאחר שנים, כאשר הגיעה המשפחה לטשקנט שברוסיה האתאיסטית, היה מקווה נסתר ביותר לצורכי טהרת המשפחה. היות שהיה חשש שהמקווה יתגלה, לא אפשרו לגברים לטבול שם. ר' נפתלי, בעקבות הוראת אביו, התחנן שיאפשרו לו בלבד לטבול במקווה, ואכן הוא היה טובל בו.

בבוקר של שבת כ"ה אב תש"ה נקרא ר' נפתלי למול ילד יהודי, ולשם כך היה ברצונו לטבול במקווה. היות שלא היה באפשרותו ללכת למקווה הנ"ל בשבת, נאלץ, יחד עם עוד שישה אנשים, לטבול בתעלה שסבבה מבצר, עומקה היה כ- 15 מטר. אנשי הקבוצה טבלו כמתוכנן, אך הוא פחד לעשות זאת בעקבות הוראת אביו. לאחר שאחד מהם עודד אותו לטבול עימו הסכים לכך ר' נפתלי. במרחק מה מהתעלה עמד שוטר רוסי, ואיכרי הסביבה קראו לו כדי שיירה ביהודים הטובלים. השוטר, שידע שבתוך התעלה יש מכונות שאיבה של המים, הגורמות למערבולות וסחף, על מנת שלא יוכלו לחזור למבצר, ענה להם: "חבל לבזבו עליהם כדור, עדיף שיטבעו". ר' נפתלי והיהודי שהיה עמו נכנסו למערבולת, נסחפו לצד השני של התעלה וניסו להיאחז בקיר המבצר. שוטר מקומית שעמדה בסביבה כדי לשמור על המבצר לא אפשרה להם להינצל: היא הכתה בהם בכוח בידיהם ובראשם עד שנפלו וטבעו. הי"ד .

גם האימא, מרת רחל, הייתה אשת חסד שכל חייה דאגה לזולת. עוד לפני נישואיה, כשמחלת הטיפוס התפשטה בקרב בני מושבם בקאפרעשט, יסדה רחל את ארגון "ביקור חולים", שדאג לטפל בחולים הרבים שחלו במחלה זו.

היא עצמה הייתה מבקרת את החולים באופן אישי, היות שהיו אנשים אחרים שפחדו לבקר את החולים מתוך חשש להידבק. כמו כן אספה כספים להכנסת כלה, חילקה נרות שבת ועוד. את כל פעולותיה הרבות עשתה בהיחבא ובסתר.

היא הייתה עוברת בבתי העשירים, מבית לבית ומבקשת מהם טיפת ריבה על מנת להכין כריכים ולהביאם לעניים ולחולים. זאת, בזמן שבביתה לא תמיד היה במה להשקט את רעב ילדיה". סבתא רחל הייתה נוהגת לומר: "אל תבדוק אם הינך יכול לארח עני או לתת לו משהו לאכול, כי תמיד לא תהיה לך אפשרות... תמיד יהיו תירוצים למה אין באפשרותך לארח או לתת לו: אין לי שולחן ערוך באוכל, אין לי ממתקים ודברים טובים אחרים, מה אתן רק חתיכת לחם יבשה? העני לא זקוק ליותר מזה", הייתה אומרת ומוסיפה "מספיקה לו חתיכת לחם יבשה כדי להשקט את רעבונו".

מטבע הדברים ילד שחונך בבית זה, החדור כולו בעזרה לזולת, מסירות נפש, אהבת ה' ומידות טובות, יכול היה לעמוד בהמשך חייו מול הפטיש הקומוניסטי האדום, שניסה לכבות כל ניצוץ יהודי, ואף לדאוג לחזק עוד יהודים שיוכלו להמשיך לשמור על יהדותם.

באותם ימים שלט ברומניה קרול השני. שלטונו לא היה אנטישמי בעל הכרה, תעיד על כך העובדה שבבית הנבחרים היו גם צירים יהודיים שהיו אף מקורבים למלך, וכן עובדת ההיתר לקיים מוסדות לימוד עצמאיים בנוסף ללימוד בבתי הספר הממשלתיים. עם זאת, השתמש קרול באנטישמיות ככל שזו שירתה את האינטרסים שלו, היה זה אך באורח מתון למדי.

נראה כי חיי היהודים לא היו קשים במיוחד בתקופה זו, יחס השלטון ליהודים היה סביר, זכויות היהודים בחוק לא נפגעו במיוחד. יחס זה לא שינה את יחס החברה כלפי היהודים. החברה, בשונה מהמלך, הייתה מוסתת על ידי הכמרים והכוחות הפאשיסטיים במדינה, שבהשפעתם, יחס החברה ליהודים היה בכי רע וכלל לא מתון. בתקופה הנדונה גבר כוחם של הפאשיסטיים במדינה והעיתונות הימנית ניצלה זאת למסע תעמולה אנטישמי. תעמולה זו לוותה תכופות במעשי אלימות נגד יהודים. גם עליית הנאצים לשלטון בגרמניה שימשה תמריץ לארגונים הפאשיסטיים בתחומי רומניה והחריפה תעמולה אנטישמית זו.

סבא למד ב'חדר' מגיל שנתיים וחצי ועד גיל שמונה בערך (הוא לא חויב ללמוד בבתי ספר הכלליים כי היה עדיין קטן). המלמד ב'חדר' היה בן דודו, ר' שלום פיקובסקי, שהיה אדם מיוחד. הוא החדיר בהם יראת שמים ומידות טובות ע"י סיפור סיפורי צדיקים ולימוד התנ"ך בצורה מעניינת ומושכת. הוא לימד את הילדים ליטול ידיים כדבעי, לנשק את המזוזה ועוד.

בעוד המלחמה בעצומה, ובשטח הכיבוש הנאצי נטבחו כבר אלפי יהודים, באזור בסרביה לא שמעו היהודים על הזוועות שעושים הנאצים באחיהם. במקרה והגיעו שמועות על כך, לא יכלו היהודים להאמין שיש יצור אנושי שכך יכול לחולל, ומשום כך לא ראו צורך לברוח מפני החיה הנאצית שהחלה מתקרבת לאזורם.

השינוי בהרגשת הביטחון היחסי שחשו היהודים בבסרביה חל עם כניסת הגרמנים לבסרביה, בתש"א (1941). בהיכנסם, הכריזו הנאצים מה היא מטרתם הסופית: הרג היהודים. בשיתוף עם הצבא הרומני, טבחו הנאצים קהילות רבות בבסרביה. בכל מקום אליו הגיעו, היה דפוס ההרג דומה: בתחילה, הם האשימו את התושבים היהודיים בסיוע לאויב הסובייטי, אח"כ החלו במעשיי שוד ולבסוף אספו את היהודים, הורו להם לכרות לעצמם קברים, ולאחר זמן מה, הועמדו כולם בשורה, נורו והושלכו לתוך הקברים אותם כרו.

כשהחלו מעשי השוד ביהודים, בעידוד הגרמנים, נכנסו אף לבית סבא שני איכרים גויים והחלו לשדוד אותם ולהוציא מהבית כל מה שיכלו. בין השאר, נתנו עיניהם בנעליו הטובות של ר' נפתלי אבא של סבא. כל אחד מהם חמד את הנעליים וניסה לקחת אותן לעצמו. הם החלו למשוך ברגליו של ר' נפתלי כשהם מנסים להסיר את הנעליים מרגליו, אך מכיוון שהנעליים היו קשורות לרגליו של סבא הם לא הצליחו לקחתן. ר' נפתלי ניסה להסביר להם ולבקש מהם שיפסיקו למשוך ברגליו על מנת שיוכל לפתוח את קשרי הנעליים ולהורידם ביתר קלות, אך הם לא שמו לב לתחנוניו והמשיכו למשוך בחוזקה בנעליו-ברגליו של ר' נפתלי. לבסוף הגיע איכר שלישי והסביר לאיכרים, חבריו, שיפסיקו ויתנו ליהודי להוריד את נעליו ולהביאן להם. הם אכן הבינו שכך טוב והפסיקו למשוך ברגליו. חודשים רבים לאחר מכן המשיך סבא לסבול כאבים עזים מאותם נענועים קשים ברגליו.

כשהחלו היהודים בבסרביה לחוש מעט על בשרם מה יכולה החיה הנאצית לחולל, ניסו בכל דרך לעזוב את מקום מגורם על מנת למצוא מסתור מפני הנאצים. המקום הקרוב ביותר, אליו ניתן היה לברוח, היה רוסיה. היו שהצליחו לברוח לתוככי רוסיה באופן ישיר, והיו שלא הצליחו, כמו משפחת גרינברג, וברחו ליערות על מנת להגיע משם, לאחר דרך מלאה סכנות, לרוסיה. הנאצים ידעו שיהודים רבים הצטרפו לפרטיזנים ומסתתרים ביערות, ועל כן הציתו ופוצצו יערות שלמים על כל היהודים שבתוכם, אף כאשר לא היו ביערות אלו פרטיזנים כלל.

הבריחה מרומניה

לאחר שהנאצים שרפו את כפרם, נאלצו היהודים, שלא הצליחו לברוח לפני כן, לנס ליערות. מהכפר של סבא, קאפרעשט, יצאה קבוצה של יהודים בחשאי, בכ"ו סיון תש"א (22.06.1941) מבלי לקחת עימם דבר, לכיוון רוסיה דרך היערות. הדרך הייתה קשה ומלאה סכנות. ליהודים הבורחים לא היה מקור מחייה, לא היו להם בגדים מתאימים לשהות ממושכת בדרך, ואף לא אמצעים בסיסיים לשמירת תורה ומצוות. הקבוצה התקיימה מפירות היער והייתה חשופה למזיקי היער ולקור בלילות. יהודים רבים קפחו את נשמתם במהלך המסע המתמשך.

קיום מצוות מלא לא התאפשר במצב זה, כי אם באופן מינימאלי. לא הייתה אפשרות לעצור באמצע הבריחה על מנת לשבות או להתפלל, שכן היהודים היו במצב של פיקוח נפש, בו קיום מצוות אלו היה מוות בטוח. הם השתדלו להתפלל תוך כדי ההליכה הממושכת. ההורים של סבא עודדו את הילדים תדיר באומרם: "אל תדאגו, אנחנו הולכים ליער ויהיה בסדר, ה' ישמור עלינו, רק תהיו בשקט כדי שלא ישמעו אתכם". וכך השרישו בילדים בטחון בה' ומעט תקווה ושלווה.

לאחר דרך ארוכה ומלאה תלאות, הגיעה הקבוצה (אך לא בהרכבה המלא...) לריבניציה שבשליטת הרוסים, דרך נהר הדנייסטר. שם קבלו אנשי הקבוצה מידי היהודים, תושבי המקום, כתובות מדויקות אליהם הם צריכים להגיע ושם יהיו להם בתים למגורים. ללא הפתקים הללו לא היה אישור לנסוע אל תוך רוסיה. מריבניציה נסעה הקבוצה ברכבת משא עד קריבורג ומשם לדנייפרטרובסק, גלטע, פעבמייסק ועד לאודיילנע. בכל תחנה עצרה הקבוצה בקולחוזים או מושבים למשך שבוע, חודש, או יותר, עד שהנאצים הגיעו לאזור זה והקבוצה המשיכה לתוך רוסיה. אמנם במקומות העצירה לא היו הגבלות לקיום תורה ומצוות מבחינת השלטון הרוסי, משום שהיו עסוקים במלחמה מול הגרמנים, אך במצב זה לא היו תנאים לקיום תורה ומצוות, ומשום כך קיום המצוות המשיך להיות מינימאלי.

בתש"ג (1943), הגיעה המשפחה לטשקנט (עיר הבירה של אוזבקיסטן כיום) - התחנה הסופית. במקום זה, התחיל ר' נפתלי לעסוק מעט במסחר על מנת לפרנס את המשפחה; האימא, רחל עסקה בממכר פריטים ישנים; בין השאר מצאה ספר תורה וקנתה אותו, וכך היה ליהודים במקום ספר תורה. לאחר כמה חודשים - באותה שנה - בחודש אייר, היא נפטרה בגלל הרעב הכבד. תנצב"ה. האחיות הגדולות, זיסל וחייה, עבדו אצל יהודים מקומיים במפעל ליצור חבלים, ומאוחר יותר בעבודות אריגה וסריגה. האח הגדול זכריה נלקח לצבא, והאח השני, משה, הלך ללמוד בישיבה (הוא לא גויס בשל גילו הצעיר). סבא פנה ללמוד בחדר-ישיבה אצל המלמד ר' ישראל נעוולער (לויין).

לא קל היה להתקבל לחדר-ישיבת חב"ד בה למד, רק ילדים שהתעקשו ללמוד תורה, לא ויתרו למרות הקשיים הרבים, ומנהלי הישיבה יכלו להיות בטוחים שילדים אלו לא ילשינו לשלטונות על קיומה, יכלו ללמוד בה. על הקשיים להתקבל לישיבה יעיד הסיפור הבא: יחד עם סבא, הגיעו שני ילדים נוספים כדי להתקבל. לאחר שנבחנו, נתבקשו לחכות לתשובה. אולם, משהמתינו זמן רב והתשובה בוששה לבוא פנו לביתם. סבא, שמאוד רצה ללמוד, לא עזב את המקום, וחיכה לתשובה בסבלנות ליד הדלת, למעלה מיומיים. בכך הוכיח את רצונו העז ללמוד, והתקבל לישיבה, בעוד ששני המועמדים האחרים לא התקבלו. בישיבה זו למד סבא מגיל 12 ועד גיל 14 בערך - תש"ד-תש"ו (1944-1946).

זמן מה לפני מועד הבר המצווה של סבא, בתש"ה (1945), נפטר אביו ר' נפתלי, והוא עבר לגור אצל אחותו השנייה, זיסל, יחד עם אחיו, משה.

פרק ב'

בחרות- פעילות בסתר למען שמירת הגחלת היהודית

החיים במסגרת הישיבה

עוד לפני פטירת אביו, החל סבא, כאמור, ללמוד בישיבת חב"ד בטשקנט, שבראשה עמד ר' ישראל לזין.

כידוע, ברוסיה באותה תקופה לימוד תורה היה אסור בתכלית. על פי סעיף 121 של ספר החוקים הרוסי, חינוך רליגיזי (דתי) לילדים מותר אך ורק במסגרת קולקטיבית, ומוסדות פרטיים לחינוך אסורים משמעות חזק זה הייתה איסור מוחלט של לימודים דתיים, מכיוון שבבתי הספר הממשלתיים, המסגרת הקולקטיבית היחידה, החדירו לילדים את התורה הקומוניסטית האתאיסטית.

במסגרת חוק זה נסגרו כל ה'חדרים' שנחשבו מסגרות קולקטיביות ללימודי דת. היהודים פחדו שיתגלו ע"י השלטון באי ציות לחוק. אי לכך זמני הלימוד בישיבה היו: מ-2:00 עד 4:00 לפנות בוקר בלבד. אחר כך התפזרו הילדים במרתפים, כל שני ילדים שיננו בחברותא את השיעור, לאחר מכן חזרו בלילה ללמוד מפי מגידי השיעורים. 'סדר' הלימוד היה כך: בשיעור הראשון למדו גמרא, רש"י וקצת תוספות, בשיעור השני למדו תניא. פעם או פעמיים בשבוע, התאספו כל הילדים ושמעו את השיעורים מפי ה"מגידי שיעורים" הרב ישראל לזין והרב יונה כהן. הפחד מהשלטונות היה חדור אף בילדים הלומדים, כפי שיעיד הסיפור הבא: באחד הימים, גידל אחד הילדים בישיבה בלורית. בראות הילדים אותו, חששו שהתדרדרותו החסידית עלולה להוביל לכך שבהתגברותו יהפוך ל"מוסר" וילשין לשלטונות, ולכן הפליאו בו את מכותיהם. (סבא, יחד עם חברו ר' יחיאל שימאנוביץ', שהיו הבוגרים שבחבורה, עזרו לילד והצילו אותו מידי הילדים). כך ניתן לראות עד כמה פחדו היהודים מיד השלטונות הארוכה.

בשנת תש"ה (1945) הוחלט ע"י הנהלת הישיבה כי יש לנסות ולצאת את רוסיה בדרך אל הרבי לארה"ב.

אחת הדרכים (ואולי אף היחידה) הייתה הברחת הגבול הרוסי-פולני. פונקציה זו נוצרה עקב הפליטים הפולניים הרבים ששהו בגבולות רוסיה לאחר המלחמה בעקבות כיבוש פולין ע"י הרוסים. בשנת תש"ה (סוף שנת 1944) נחתם הסכם בין הממשלה הסובייטית לממשלת פולין לפיו התחייבו הרוסים להחזיר את הפליטים - 250,000 איש לפי אומדן - למולדתם. הממשלה הסובייטית התחייבה להסיע את החוזרים לפולין על חשבונה ברכבות מיוחדות שתועמדה לרשותם, כשהם מרוכזים בשיירות.

בחודש סיון תש"ה (מאי 1945) נסתיימה המלחמה וכעבור חצי שנה בקירוב, החלו השלטונות לארגן את המבצע האמור. בערים שונות, בהן נמצאו פליטי פולין במספר רב, נפתחו משרדים להרשמת הפליטים המועדים לחזור לארצם. הזכות להירשם כנתין פולני ניתנה לכל מי שהייתה בידו תעודה שהוא יליד פולין. משך זמן קצר, די היה גם בשני עדים שיעידו על כך. נתיני פולין שבאו בברית נישואין עם אזרחי רוסיה, ניתנה להם הזכות לקחת אתם את בן זוגם ואף את הוריו, אחיו ואחיותיו. רוחב לב זה שגילה סטאלין במפתיע נראה תמוה מאוד. ניתן אולי להסביר זאת בעובדה שהרבה נתינים פולניים הוגלו לסיביר ולא נשארו בחיים. רבים מהם נפחו שם את נשמתם מרעב, מכפור ומעבודות הכפייה ביערות. משעמד עתה סטאלין להחזיר את הגולים לפולין, כשרק חלק מהם שרד בחיים, לא רצה לגלות בפני הממשלה הפולנית את מה שעולל. כדי להשלים את מכסת החוזרים לפולין, אפשר סטאלין לאזרחים סובייטיים שהתקשרו בקשרי משפחה אתם להצטרף אליהם...

במצב זה נוצרה אפשרות כלשהי לאזרחים רוסיים להסתגל בין היוצאים לפולין בדרכים שונות:

להתקשר בקשרי משפחה אמתיים עם החוזרים לפולין, דבר שהותר ע"י החוק, אולם מטבע מצב העניין, הייתה זו אפשרות רק ליחידים.

לערוך נישואים פיקטיביים. עניין זה אף הוא דרש התאמה מסוימת בין העומדים "להינשא" וגם כרוך היה בסיכון מסוים.

לקנות תעודות זיהוי מאת יהודי פולין. היו אלו תעודותיהם של מתי הרעב והמגיפות בראשית המלחמה, שלא נרשמו כנפטרים, עקב התוהו ובוהו ששרר בזמן זה ברוסיה. ניסיונות היציאה היו כרוכים בסכנות תמידיות. היה חשש כי נתינים רוסיים, שאינם יודעים אף פולנית, ייתפסו בקלקלתם ויעברו מיידית למרתפי ה-ק.ג.ב. .

משנת תש"ו (ראשית 1946) החלו פליטי פולין לעזוב את רוסיה ולחזור לארץ מוצאם. השלטונות הסובייטיים גילו משום מה יחס ליברלי כלפי הפליטים, כאמור, וניתן היה לצאת את רוסיה בדרכים שצוינו לעיל. אפשרות זו נוצלה ע"י מספר זעום מבין יהודי רוסיה ובעיקר ע"י חסידי חב"ד שנרדפו ביותר בגלל אמונתם. חלק מהם התקשרו עם פליטי פולין בדרכים שונות והצליחו לצאת את רוסיה. לאזוני חסידי חב"ד באוקסיסטאן הגיעה שמועה שאמרה כי בעיר הגבול למברג, ממשיכים עדיין אחרוני הפליטים להתארגן בקבוצות ליציאה לפולין, וכי גם שם אפשר להשיג תעודות זיהוי פולניות. מאות משפחות של חסידי חב"ד החלו לנהור לעיר למברג לשם כך.

ישיבת חב"ד בטשקנט נסעה אף היא לכיוון למברג על מנת לנסות להשיג תעודות פולניות, ולצאת בעזרתן את רוסיה.

עם הגיעם ללמברג נתעוררה מיד בפני כל אחד בעיה קשה - השגת חדר לדור בו. מהות הבעיה הייתה האיסור לאזרח בעיר מרכזית ברוסיה להימצא ימים אחדים בדירה כלשהי בלי להירשם ב"ספר הבית". "ועד הבית", הממונה על מספר בתים או בניין, העביר את שמות הדיירים למשטרה החשאית. באם נמצא אדם שגר בעיר ולא נרשם בספר הבית, צפוי לו עונש כבד. חוק זה היווה בעיה קשה לחסידי חב"ד בלמברג. הם לא רצו להירשם ב"ספרי הבית" היות שהיו עלולים להישאל מיד מדוע עקרו ממקום מגוריהם ועברו לגור בלמברג, בעוד שהתשובה לכך מסכנת את חייהם.

בעיה זו הביאה עימה קושי נוסף: אדם שלא רשום ב"ספר הבית" לא יכול להתקבל במקום עבודה בעיר בה הוא שוהה. כך נחסם מקור הפרנסה של השוהים בלמברג. בנוסף לקשיים אלו, נתקלו חסידי חב"ד בלמברג בקשיים בהשגת תעודות פולניות שתאפשרנה להם יציאה מרוסיה. כדי להשיג תעודה, דרוש היה למצוא את הקשר הסודי ביותר עם מוכרי התעודות. זאת ועוד, גם אלו ששפר עליהם גורלם והצליחו להשיג תעודות, לא יכלו בלב שקט לקנות כרטיס ולנסוע ברכבת רגילה לפולין, מסיבות שונות כמו אי ידיעת השפה הפולנית שעלולה לחשוף את זהותו (הרוסית) של אדם זה, ועוד.

על מנת לפתור בעיות אלו ועוד, הוקם ה"ועד". הוא הוקם על מנת לעזור ליהודים בכל הקשור ליציאה מרוסיה דרך פולין. לסידור העניינים הדחופים מינה הועד אנשים שחזותם אינה מעוררת חשד: גברים שלא היו מגודלי זקן, נשים ונערים בני שלוש עשרה בערך ששימשו שליחיו הקבועים של הועד לכל מיני תפקידים כמו: העברת תעודות, כספים, כתובות וכדו' ממקום למקום. גם סבא עבד תחת ה"ועד" - הוא היה נער שליח שהעביר מכתבים ותעודות מאדם לאדם. לאחר זמן, התארגנה הישיבה ונסעה אף היא ברכבת לכיוון פולין. סבא יצא עם הישיבה ברכבת, אך לייבל מוצ'קין, שהיה אחד האישים שעמדו בראש הועד, הורה לסבא לרדת ולהביא עוד משפחות לרכבת. סבא ירד והביא את המשפחות, אך הוא עצמו לא הספיק לעלות לרכבת והיא נסעה לדרכה...
...סבא היה האחרון שנשאר מכל חבריו מהישיבה.

המאסר הראשון והפעילות שאחרי

בשנת תש"ט (סוף 1946) הסתיימה החזרת אזרחי פולין לארצם. השלטונות הסובייטיים הפסיקו להחזיר את הפליטים הפולניים בצורה קולקטיבית. פליט פולני אשר מסיבות שונות לא יצא עד עתה לפולין, צריך היה לסדר את נסיעתו באופן אינדיווידואלי: להמציא לשלטונות את תעודתו הפולנית. אם היא הוכרה ע"י השלטונות, יכול היה אזרח זה לקנות לעצמו כרטיס נסיעה ולנסוע ברכבת אזרחית רגילה לפולין. בדרך כלל, ברכבות אלו נסעו אנשים סובייטיים רשמיים היוצאים לחו"ל בשליחות מטעם הממשלה, קצינים סובייטיים וכדו'.

מצב זה שלל מהוועד את האפשרויות שהוענקו לו כאשר הממשלה הסובייטית החזירה את אזרחי פולין לארצם באופן קולקטיבי. פעילותו של הוועד הגיעה אפוא לקיצה. לאחר שכמעט נתפס אחד מראשי הוועד, הבינו חברי הוועד כי מעתה אין בידם לעזור לכלל, וכי הגיע העת שידאגו גם לעצמם. אולם הדרך היחידה שנתרה עכשיו לנסיעה, הייתה ברכבת אזרחית, ובזו רבה הייתה הסכנה. למרות זאת החליטו אחדים מהם לעשות זאת ויהי מה. ברכבת זו נסעו כמה מחברי הוועד: ר' מענדל פוטערפאס, הרב שמואל נוטיק, סבא ועוד שני נערים, ר' שמואל ואברהם גורביץ'. הנערים נרשמו בתעודות כבניהם של המבוגרים.

מחמת סיבה לא ברורה, הגיעו באיחור, אולם אף הרכבת לא יצאה במועד הקבוע. בעקבות הלשנה ידעה הבולשת, מפי סוכניה הסמויים כי אלה עומדים לנסוע ברכבת זו ולחצות את הגבול לכיוון פולין, ופקדה על הנהלת הרכבת לעכב את יציאת הרכבת עד שיגיעו חסידי חב"ד. כשעשו אלה את דרכם לרכבת, נסעו אחריהם אנשי הבולשת. משבאו והתיישבו ברכבת, באו אנשי המשטרה החשאית והורידו אותם מהרכבת. זו הייתה דרכה של המשטרה החשאית: היא מאפשרת לרוצה "לחטוא" לבצע את "חטאו", כדי לאפשר את העמדתו למשפט, במקום לשופטו על "כוונה לחטוא".

סבא ושני הנערים הנוספים שהיו עימו ברכבת, שליחי הוועד לשעבר, נחקרו רבות, אך כעבור ארבעה חודשים שוחררו בגלל גילם הצעיר. המבוגרים ר' מענדל פוטערפאס ור' שמואל נוטיק, נידונו לעשר שנות שלילת חרות במחנה עבודה. ר' שמואל נוטיק נפטר במחנה העבודה כעבור שנה, הי"ד.

טענת הסנגור במשפט הייתה שסבא לא הבין כ"כ את משמעות העניין ומשום כך לא ניתן להאשימו שפעל בכוונה נגד הממשל, כך שלאמתו של דבר, לא הייתה נגד סבא האשמה של ממש. במשך ארבעת החודשים בהם היה סבא בכלא הרוסי, הם ניסו לחקור אותו, הכו בו ועינו אותו קשות על מנת למצוא מה הקשר שלו לשניאורסאן וכדי שיודה בכל מה

"שעשה", כמו עזרה לוועד ועוד. כמו"כ ניסו החוקרים להוציא מסבא את שמותיהם של שאר חברי הוועד, אך סבא השכיל לשתוק משום שידע שאם יגלה זאת ויודה ב"חטאיו", הוא חורץ את דינו ודין האחרים למוות.

החודשים בהם היה סבא בכלא לא שברו את רוחו, אלא אף חישלו אותו לקראת הבאות ועוררו בו רצון עז להמשיך ולפעול למען היהודים שנותרו כמוהו ברוסיה, ולא עלה בידם לצאת אל מחוץ למסך הברזל.

לאחר שיצא סבא מבית הכלא, כשהוא בן 15 בלבד, נסע לסמרקנד וארגן ישיבה עבור מי שנשאר שם, אלו שעדיין לא יצאו מרוסיה, כגון בני משפחת מישולובין, ר' בצלאל זלצמן ובני משפחתו ועוד כאלו שנשארו בעיר כדי ללמוד תורה. המלמד היה הרב אליהו לויך שאחר כך היה רב הקהילה האשכנזית בעיר. בסוף השיעור למדו הבחורים בחברותות וחזרו על השיעור שנמסר מפי המלמד. הלימוד התקיים במרתף ביתם של משפחות שסבא הכיר כמו משפחת מישולובין, זלצמן ועוד. אלו נענו לבקשתו והסכימו לסכן עצמם (אם היו נתפסים היו נשלחים לשנים רבות לכלא), כדי שבחורים יוכלו ללמוד תורה, וימשיכו לשמור על ניצוץ הגחלת היהודית שלא יכבה, למרות הקשיים.

בגיל 16 עבר סבא לקוטאייס בירת גרוזיה. במקום זה התקיימה ישיבה עד לפני נסיעתו ללמברג, וכעת הוא רצה לחזור ולהקימה מחדש. סבא אסף כמה בחורים ולימד אותם גמרא. הלימוד התקיים, כמו בסמרקנד, בבתי אנ"ש שסבא הכיר כמו שלום שבסוסי, החכם באטאשווילי ועוד. הבחורים שאותם אסף סבא, אספו נערים נוספים וכך גדלה הישיבה. הבחורים דאגו אף לספרי לימוד כמו גמרא, תנ"ך, תניא ועוד. אמנם הבולשביקים פינו את כל תשמישי הקדושה מהבתים ושמרו אותם במחסנים, אורוות וכדו', אך הבחורים שרצו ללמוד, שיחדו את שומרי המחסנים והצליחו להוציא ספרי קודש מרשותם. ספרי לימוד נוספים היו בעלית גג של בית הכנסת שהיה בעיר ובמרתפים נוספים.

למרות שרדיפות הדת לא הורגשו כ"כ במקומות אלו, שוטטות ברחוב עם כל סממן יהודי שהוא, למטרת הפצת היהדות, היוותה סכנה ממשית. אי לכך התקיים הלימוד בלילות, אך גם זה היה מסוכן ביותר היות שהמשטרה המקומית שמרה בלילות בערנות מוגברת בגלל ריבוי גניבות, וכל תנועה "מיותרת" (כמו לשם לימוד תורה) עוררה חשדות רבים. אך בחסדי ה', מכיוון שהוכחות חותכות בדבר לימוד תורה לא היו למשטרה, לא נתפסו אף אחד מעשרת הבחורים שלמדו בישיבה, והם צמחו להיות תלמידי-חכמים, עלו לארץ והמשיכו בה את תפקידם. בלילה לימד סבא בישיבה, ובימים היה עובד כשומר בית חרושת לפרנסתו ולשם כך שכר דירה למגוריו.

המאסר השני

הגב' שרה קצנלבויגן, שהייתה נרדפת ע"י השלטונות וברחה לקוטאיש יחד עם בנה, חששה לשכור דירה לעצמה, ולכן באה לגור בבית סבא יחד עם בנה (בעלה כבר ישב בבית הסוהר משנת תרצ"ז (1937) וחלק מילדיה יצאו כבר לפני כן אל מחוץ לגבולות רוסיה, היא הכירה את סבא מהעבודה בוועד, ובקשה את עזרתו כעת).

גב' שרה סחרה בזהב לפרנסתה ונסעה מקוטאיש לגורקי ומגורקי לקוטאיש. היות שה-ק.ג.ב. ידע על מעשיה בלמברג למען הברחת יהודים אל מחוץ לגבולות רוסיה, ניסה תדיר למצוא אותה ולאוסרה. בעקבות הלשנה של אחד האנשים שהכיר אותה והיה פעיל של ה-ק.ג.ב., התפרסמה תמונתה בקרב סוכני ה-ק.ג.ב. ומיד החלו לעקוב אחריה ואחרי כל האנשים שבסביבתה. זמן קצר אחר כך נאסר בנה בצאתו מהתוועדות חסידית.

בזמן זה הייתה גב' שרה בגורקי ולא ידעה אודות המתרחש. היא שלחה לבנה מברק בעילום שם בו בקשה את בנה שיבוא לקחתה מתחנת הרכבת בהגיעה לקוטאיש. ה-ק.ג.ב. שעצר את בנה ועקב אחר כל פעולה שקשורה אליה, גילה את המברק ועלה מיד על זהות כותבת המברק. אנשי ה-ק.ג.ב. לא רצו שגב' שרה תדע שעלו על עקבותיה, כדי שיוכלו לעצור אותה ביתר קלות, אי לכך שלחו אל הכתובת אליה נשלח המברק הזמנה שגרתית לבוא לבית הדואר לקחתו. אחד האנשים שידע על מעצר בנה, קיבל את הזמנה וביקש מסבא לקחת את המברק מבית הדואר. סבא אכן לקח את המברק והעביר אותו לאחד החסידים על מנת שיקבל את פניה ויזהיר אותה מפני הסכנה. ואמנם, ר' אלתר ורחל ניימרק, זוג זקנים שלא יעוררו חשד, באו לקבל את פניה בתחנת הרכבת. מיד כשירדה מהרכבת, נאסרה גב' שרה וכן זוג הזקנים שבאו לקבל את פניה.

יום לאחר שנאסר בנה, נאסר סבא, ביום י"ט באייר, תש"י (1950). כמה סוכני ק.ג.ב. הגיעו למקום בו עבד סבא, בדקו אותו, וכשגילו בין בגדיו כיפה וציצית, מיד אסרו אותו, הכניסוהו למכונית שחורה ולקחוהו למטה ה-ק.ג.ב.

האשמה המרכזית נגד סבא הייתה קשר עם מי שמסית לדת - שניאורסאן. האשמות נוספות נגד סבא היו: פעילות להברחת אזרחים אל מחוץ לגבולות רוסיה - הפעילות במסגרת ה"וועד", בגידה במולדת, לימוד תורה בחדר יהודי בין הגילאים 12-14, והפצת יהדות בקרב בחורים בקוטאיש. האשמה נוספת נגד סבא הייתה הקשר לגב' שרה קצנלבויגן שזיפה תעודות.

רק לאחר עדות מפיו של סבא ניתן היה לחרוץ את דינו. אי לכך, ניסו חוקרי ה-ק.ג.ב. להוציא ממנו הודאה בכל האשמות המיוחסות לו. הוא ידע שאם יודה בכל אלו יחרץ

דינו למוות מיד, ולכן לא הודה בשום אשמה פרט לקשר עם שניאורסאן; סבא לא רצה להיות מנותק מהרבי אפילו לא בדיבור!

החוקרים ניסו בכל דרך להוציא מפי סבא הודאה, ולשם כך עינו את סבא במשך 9 (!) חודשים והכו בכל גופו באכזריות רבה, לדוגמא: בעזרת ברזל מלובן. בפעמים אחרות הניחו החוקרים את ידי סבא על צידי פתח הדלת, וטרקו אותה בחוזקה... לבסוף התייאשו ואמרו לסבא שהם יכולים לשפוט אותו ללא הודאותיו. ואכן לאחר תשעת חודשי החקירה, נלקח סבא למשפט.

במשפט נכחו שלושה שופטים, סגור ותובע. הסגור לא ניסה אפילו להוכיח את חפותו של סבא, מכיוון שאם היה מדבר לטובת סבא היה מואשם אף הוא בחתירה נגד השלטון, הוא רק ביקש שיפחיתו מעונשו של סבא מכיוון שהוא בחור צעיר ולא מבין את חומרת המעשה. פסק הדין ניתן רק לאחר אישור ממוסקבה: מוות בירייה. השופט אמר שסטאלין נתן חיים לבני האדם ולכן יומר העונש ל-25 שנות עבודה במחנה עבודה בסיביר.

לאחר המשפט, הועבר סבא עם עוד אסירים ברכבת שחורה, מעיר לעיר ומכפר לכפר עד שהגיעו לנורילסק. בנורילסק, מקום היעד, הורידו את כל האסירים ופזרו אותם ברכבות קטנות בשמונה מחנות עבודה. בהגיעו למחנה קיבל סבא בגד עם מספר התפור עליו; מספר זה היה שמו של האסיר במחנה העבודה.

בכל יום קמו האסירים בשש בבוקר, ועד שש וחצי היו צריכים לסיים את "ארוחת הבוקר" שהכילה מים חמים עם קצת תפוחי אדמה ומלח, בדרך כלל. מנת אוכל במחנה כללה: 14 גרם סוכר, 10 מ"ל שמן, 60 גרם דג מלוח ו-60 גרם לחם, ואילו מים ניתן היה לשתות ככל שחפצו. האוכל ניתן לאסירים בצורה מזלזלת מאוד: "קח ולך! גם זה לא מגיע לך". לאחר ארוחת הבוקר נערך מסדר, ממנו הובלו האסירים לפי בריגדות, קבוצות עבודה, לעבודה במכרות. במחנה כרו האסירים פחם, נחושת, פלדה, זהב, אורניום ופלטינו. כל אסיר התחייב לתפוקה יומית קבועה של 2 קוב מתכת.

סבא כרה פחם באופן רשמי, אך למעשה שימש גם אח וחשמלאי כשהיה צורך. בצריף שבו שהה סבא היו רופא וחשמלאי שלימדו אותו את מקצועות הרפואה והחשמלאות, וכשנזקקו לכך, סבא אכן השתמש בידע זה.

לדוגמא: יום אחד ארע פיצוץ במכרה הפחם, והיה צורך לנקות את מקום הפיצוץ מכל הגז שהתפשט שם, ולהפעיל שוב את החשמל במקום. הובטח לאסירים שמי שינקת את מקום הפיצוץ יופחתו שנים מעונשו. סבא שכאמור למד חשמלאות, התנדב לנקות את המקום מהגז, ולהפעיל בו שוב את החשמל. האסירים האחרים, כשראו שסבא מצליח לעשות זאת ולא קורה לו כל רע, הצטרפו אף הם ועזרו לו לסיים את עבודתו מהר. בדרך

זו הופחתו שנות מאסרו של סבא ב-שנה ושלושה חודשים.

החיים היהודיים בכלא היו מינימאליים ביותר. תשמישי קדושה לא סופקו כלל, ושמירת השבת והחגים הייתה כרוכה בסכנת נפשות ממשית. סבא השתדל לשמור כל מה שיכל. הוא לקח דיו ודפים משרדי המחנה, כתב מזיכרונו סידורים ומחזורים, ונתן אותם אף לשאר האסירים היהודיים במחנה. כמו כן, סבא חיבר לוח שנה על מנת שיוכלו לדעת בוודאות מתי חלים החגים (את הלוח, הסידורים והמחזורים השאיר סבא במחנה לאחר שחרורו, על מנת שישמשו את שאר האסירים היהודיים שנותרו במחנה).

בתנאי מחנה העבודה, שמירת החגים בצורה מושלמת לא התאפשרה, אך סבא השתדל לשמור עליהם ככל יכולתו. לדוגמא, כדי שיוכל לשמור על דיני הפסח ולא לאכול חמץ, חסך סבא, במשך חצי שנה אבקת סוכר ממאכלו, וזה היה מאכלו למשך כל החג. לאסירים ניתנה מדי פעם אפשרות לשלוח מכתבים לאנשים מחוץ למחנה; סבא ניצל זאת וכתב מכתב לאחותו זיסל מבולשבה, בו הוא מבקש מצות לפסח, אולם עקב הצנזורה שהונהגה במחנה במשלוחים לאסירים, לא הגיעו המצות ושאר המצרכים שנשלחו ליעדם. בשבת ניסה סבא לא לעבוד כאשר אחראי העבודה לא נראה בשטח, אך בזמן שזוה הגיע, נאלץ סבא לעבוד, או לעשות עצמו עובד.

מלבד אותו הפעם בה ביקש סבא מאחותו זיסל מצות, ניצל סבא את האפשרות לשליחת מכתבים פעם נוספת. היה זה כאשר חלה סבא במחלת השחפת. מצבו היה קשה מאוד וכמעט נואש, אך ב"ה, בעזרת התרופות ששלחה לו אחותו זיסל, כבקשתו, נרפא סבא ממחלתו.

לאחר מות סטאלין (מוצאי פורים תשי"ג, 1953), קבלו האסירים חנינה והופחת עונשם. גם סבא קיבל חנינה ועונשו הופחת מ-25 שנות מאסר ל-10 שנים, ומכיוון שהובטח לו, כאמור, שיופחת מעונשו, ישב סבא בכלא למעשה רק שמונה שנים ותשעה חודשים בלבד. סבא נקרא למשרדי המחנה בתשח"י (סוף 1957) ושם הודיעו לו על השחרור (ראה נספח א'). שאלוהו לאן יפנה לאחר השחרור והוא ביקש לנסוע לאחותו זיסל שגרה בבולשבה שליד מוסקבה. ניתן לו כרטיס נסיעה למוסקבה, ואכן סבא נסע מיד לאחר שחרורו לכיוון בולשבה לאחותו. לאחר ביקור קצר אצל האחות, נסע סבא לאחיו משה שגר במוסקבה, המשיך ללבוב לאחותו חיה ומיד אחר כך נסע לצ'רנוביץ, לר' מענדל פוטערפאס, המשפיע של הישיבה. במקום זה אף נפגשו סבא עם סבתא לאה רבקה (לבית שינר).

פרק ג'

הקמת משפחה ופעילות מחתרתית מתמשכת עד ליציאה לארץ ישראל

השנים הראשונות

בהגיעו לצ'רנוביץ פנה סבא לבית הגברת שרונה קופרמן שהייתה ידידת המשפחה. גב' קופרמן הכירה את סבתא והפגישה בינה לבין סבא. גם ר' מענדל פוטערפס, שהיה ידידו של סבא אפרים, אביה של סבתא, הציע את השידוך, בהכירו את סבא מתקופת הישיבה. סבתא לא ידעה אם אכן הוא המיועד להיות בעלה ורצתה לשאול את הרבי, אך מכיוון שלא הייתה אפשרות ליצור קשר עם הרבי - ישב בארה"ב, מבלי להיאסר, לא ניתן היה לקבל את הסכמת הרבי לשידוך. אי לכך פנתה סבתא לר' מענדל פוטערפס שהיה המשפיע של העיריה והוא נתן את הסכמתו באומרו שזהו רצון הרבי. וכך אכן נסגר השידוך. לאחר השידוך. לאחר השידוכין שהתקיימו בבית משפחת קופרמן, יצא סבא לריגה עד למועד החתונה שנקבע לעוד שבעה חודשים. מטרת נסיעה זו הייתה פעילות מחתרתית שסבא היה זקוק לבצע למען יהודים בעיר. בריגה עבד סבא בבית חרושת של חבר מאנ"ש. לאחר שכמעט נתפס גם שם (בשל פעילותו הנ"ל), עזב סבא את ריגה ופנה למוסקבה לאחותו זיסל עד למועד החתונה.

במשך כל החודשים בהם היו סבא וסבתא חתן וכלה, לא יצרו שום קשר ביניהם, זאת מכיוון שגם בתקופה זו נרדף סבא תדיר ע"י ה-ק.ג.ב. והיה חשש שאם ידעו על הקשר שלו לסבתא יזיקו אף לה.

החתונה עצמה התקיימה במוסקבה בבית הרב אהרון חזן - קרוב משפחה של סבא וסבתא, ומסדר הקידושין היה הרבי ממחנובה. רק לאחר השעה 11:00 בלילה ניתן היה לקיים את החופה, כאשר אנשים לא מסתובבים ברחובות. ואכן בשעה 11 התקיימה החופה בחשאי ובמהירות. לאחר החופה פנו למושב בולשבה שעל יד מוסקבה לבית האחות זיסל, לסעודת החתונה. לאורך כל הלילה חגגו סבא וסבתא ועוד קומץ אנשים, קרובי משפחה ואנ"ש, עד לשעה 6:00 לפנות בוקר, שעה שהתחבורה הציבורית מתחילה לפעול, והחוגגים יכלו לחזור לבתיהם.

לאחר החתונה פנו סבא וסבתא לעיר מגורי הכלה, צ'רנוביץ, ל-3 שבועות. מכיוון שהייתה סכנה להירשם במרשם האוכלוסין, שמא יגלו את סבא, היו צריכים לעזוב את העיר לאחר זמן קצר. המקום המתאים ביותר היה העיר סמרקנד, שהייתה ממוקמת בפרוורי רוסיה, כך שהיו רחוקים מעיני הבולשת. במקום זה הייתה קהילה מצומצמת של חסידי חב"ד שגרו בעיר לאחר שיצאו מהכלא.

שמירת המצוות והפצת יהדות מתוך מסירות נפש

לאחר התאקלמות קצרה במקום, החלו סבא וסבתא לעבוד. סבא עבד במפעל טקסטיל וסבתא עבדה במטולו גרפיה (ע"מ שיוכלו לשמור מצוות, ולא יאלצו לחלל שבתות וחגים, היה צורך לעבוד בעבודות מסוימות בהן אפשר היה לעבוד בבית, והעבודה לא הייתה כרוכה בחילול שבת). בעל בית החרושת בו עבד סבא היה יהודי, אך למרות שלא שמר תורה ומצוות, וידע שסבא לא עובד בשבת ע"מ לא לחללה, הוא העלים עין ולא הלשין על סבא. עקב הקשיים בבחירת הפרנסה (מטעמי שמירת שבת), הייתה ההכנסה דלה ביותר ולא הספיקה אפילו לצרכי מינימום. לעיתים היה אף מצב של רעב לפת לחם, אך מצב זה לא מנע מסבא וסבתא להמשיך לשמור שבת בהידור ומתוך מסירות נפש.

שמירת חיים יהודיים כוללת פרטים רבים אך היו דרישות הלכתיות שהיה קשה במיוחד לקיימם, מכורח הנסיבות והשלטון האתאיסטי העריץ. גם כדי לקיים מצוות אלו, נדרשה מסירות נפש רבה. הבעיות במציאת אמצעים לשמירת מצוות נוצרו בעיקר לפני שבתות וחגים, אך גם כדי לקיים מצוות תפילין וציצית היה צורך בתושייה. את התפילין הוציאו היהודים, בתמורת שוחד, מהמחסנים שבהם החביאו אנשי הבולשת תשמישי הקדושה מיד לאחר המהפכה. את הציצית היה קצת יותר קשה להשיג, אך בכל זאת אפשרי-קנו בד בשוק והכינו ציצית לבד. לסבא, בשונה, הייתה ציצית אחת אותה קיבל מחמיו, לחתונתו, ושמר אותה מכל משמר. גם את הטלית, קיבל סבא מחמיו לפני שהלה יצא את רוסיה לכיוון א"י.

הפחד מה-ק.ג.ב. היה גדול מאוד, אי לכך היה צורך להסתיר ככל האפשר כל סממן יהודי. אילו נתפס משהו בעל סממן יהודי, סיכוי גדול היה שיכנס לכלא. סבא לא רצה להוריד את זקנו ח"ו, אך כדי לא להיתפס, שם צעיף סביב הזקן (אפילו בקיץ), באמתלה שהוא חולה. למרות אמצעי זהירות אלו שוטטות ברחוב עם זקן, כיפה וציצית, היוותה סכנה ממשית, ולכן השתדל סבא לא להיראות ברחוב ללא סיבה מספקת במיוחד. אם כי שמירה על החזות היהודים הייתה כרוכה בקשיים, שמירת החגים כהלכתם הייתה קשה אף יותר, אך גם על קשיים אלו התגבר סבא בעזרת ה':

במסגרת ההכנות לר"ה והחגים היה צורך להשיג שופר וארבעת המינים. שופר היה בנמצא, מתוך המחסנים בהם הוחבאו תשמישי קדושה ע"י אנשי הבולשת כאמור, וע"י שוחד השיגו אחד כזה עבור אנשי העיר; בהגיע חג הסוכות קיבל סבא מחמיו מארץ ישראל אתרוג; את הלולב קנה בגן הבוטני שהיה באזור וכך היו לו לפחות שני מינים מתוך הארבעה. מכיוון שהיה רק אתרוג אחד ולולב אחד בכל האזור, היה צורך להעבירם בכל העיר בין כל היהודים כך שכל אחד יוכל לקיים את המצווה, ולאחר כמה ימים להעבירו לעיר הסמוכה שאף בה לא היו ארבעה מינים. סבא היה מעביר את הלולב והאתרוג בתוך העיר ומחוצה לה, וכדי שלא יגלו את מעשיו היה מחביא את הלולב

בתוך מגפיו ואת האתרוג בתוך תיק מסמכים. כך היה מעביר את הלולב והאתרוג ומזכה עוד יהודים במצווה זו; בניית סוכה היוותה סכנת נפשות באם נתפסו. אי לכך בנה סבא בחצר הבית, בין שני בניינים, סוכה קטנה ונמוכה שבקושי נראתה כלפי חוץ; בהתקרב חג הפסח, צריך היה סבא לדאוג לכל מאכלי החג. במקום מגורם ארגנו היהודים אפיית מצות מרכזית בה השתתפו כל יהודי האזור וגם סבא. כמה שנים לאחר מכן אף נשלחו מצות מא". שאר המאכלים לכבוד החג היו תפוחי אדמה, ביצים ומרור, אותם ניתן היה להשיג בקלות יתר.

דבר נוסף לו היו צריכים לדאוג היה מקום לתפילה בשבתות וחגים. אמנם, היה בית כנסת באזור, אך הוא שימש זקנים בעיקר, היות והצעירים פחדו להתפלל במקום ציבורי שמא יתפסו ויואשמו בכך שחונכו למצוות. אי לכך היה צורך לאלתר מקום בו יוכלו הצעירים להתפלל. לבעיה זו היה פתרון יחיד - תפילה בבתי אנ"ש בסתר. ואכן פעמים רבות 'תרם' סבא את ביתו לתפילת הרבים על אף הסכנות הכרוכות בכך. כדי להתגבר במעט על הסכנה, היו המתפללים באים ל"בית הכנסת" בשבת לפנות בוקר וחוזרים במוצאי שבת. בבית סבא היה ספר תורה, שאותו קיבל מחמיו, בו קראו בתורה מידי שבת וחג. כשהתקיימה התפילה בבית אחר, היה סבא מעביר את ספר התורה, לפני שבת, לבית בו עתידה הייתה התפילה להתקיים בשבת. כדי שלא יתגלה הספר, העביר אותו סבא כשהוא בחיקו, עטוף מכל כיוון כמו תינוק העטוף בשמיכה (כשהוצא ספר התורה אל מחוץ לגבולות רוסיה, הכניסה אותו סבתא תחת מעילה כאישה הרה).

בנוסף לקושי בשמירת שבת, היה קושי גדול בהשגת בשר כשר, אך גם עליו התגברו. אחד היהודים הבוכרים מהאזור היה קונה בהמות ומביא אותם לשחיטה לבית סבא. סבא, שהיה שוחט ובודק, והשוחט מולא יוסף, תושב האזור, היו שוחטים את הבהמות. יום למחרת, לפנות בוקר, עד השעה 5:00 בערך לפנות בוקר, היו אנ"ש באים לבית סבא וסבתא, לוקחים את הבשר השחוט וכך היה בשר כשר לכל התושבים היהודים באזור. בנוסף לדאגה לבשר כשר לתושבי העיירה, היה סבא מקפיד ללמד תורה, מידי לילה, תלמיד בשם בן ציון גולדשמיד, וכעבור זמן הצטרפו אליו עוד נערים נוספים.

על מנת לשמור על הגחלת היהודית שלא תכבה וכדי לעורר כל פעם מחדש את הניצוץ היהודי שבכל אחד, הרגישו אנ"ש צורך להיפגש מידי פעם, לחזק אחד את השני ולהמשיך לחיות בהרגשה עילאית של אחדות. צורך זה דאגו למלא בכל תאריך וחג חסידי; בזמנים אלו היו נפגשים בכל פעם מספר יהודים, אוכלים ומנגנים ניגונים יחדיו וכך מחממים את הלב. גם בבית סבא וסבתא התקיימו מדי פעם בפעם התוועדויות אלו. מיותר לציין כי המשטרה החשאית לא ראתה בעין יפה התאספויות אלו, כיוון שחששה שאלו התארגנויות קונטרה רבולוציוניות. ואכן, פעמים רבות, לאחר הלשנות של דיירי הבניין, שכני סבא וסבתא, הוזמנה סבתא לחקירה (משום שחשבו שממנה יוכלו לסחוט יותר פרטים על

העניין). ובכל פעם הייתה סבתא בודה מליבה איזו סיבה להתאספות, כגון יומולדת ועוד. פעמים סיבות אלו סיפקו אותם, ופעמים התנפלו על סבתא בצעקות כמו: "מדוע אינך מספרת מה היה? הוא לימד אותך לשתוק?" בליווי אימים שונים ומשונים...

בנוסף לחיזוק התמידי של היהודים באופן כללי, דאג סבא לנושאים ספציפיים הנוגעים לשמירת המצוות ברוסיה האתאיסטית. קושי מסוים היה בעיקר בקיום מצוות מילה, שנבע בעיקר מפחד ההורים למול את בניהם וכן מחוסר במוהלים. סבא ניסה ככל יכולתו למלא חסך זה. כאשר נודע כי נולד ילד יהודי, היה מגיע לבית ההורים, בודק את הילד ומל אותו. אם היה צורך בבדיקה רפואית, היה סבא מזמין רופא כירורג יהודי שנענה בד"כ לבוא לטפל בתינוק בסתר. למרות שאנשי המשטרה החשאית היו מודעים לפעילות זו, הם העדיפו להעלים עין היות וידעו כי נושא זה עקרוני מאוד ליהודים, והם לא יותרו עליו בשום מחיר.

ה-ק.ג.ב. שידע מכל פעילות אנ"ש בסמרקנד, היה ער תמיד לכל תנועה חשודה. עקב כך, מסוכן היה להסתובב ברחוב ללא סיבה חשובה. אך יום אחד החליטה סבתא לצאת לביקור קצר אצל חברתה גב' פייגא חן. בעת שהותה שם הגיעו אנשי ה-ק.ג.ב., וערכו חיפוש בכל הבית. לאחר שסיימו את החיפוש, רצו לעצור את כל יושבי הבית וגם את סבתא. סבתא צעקה בבהלה שאינה תושבת הבית ואסור להם לאסור אותה. תוך כדי דיבור ברחו סבתא והצליחה להימלט. בתחילה רצו לערוך מרדף אחריה אך משום מה נמנעו מלעשות זאת. סבתא חזרה לביתה בשלום. למרות שניצלה, חששה לשלום סבא. היא פחדה שאנשי ה-ק.ג.ב. עקבו אחריה, וכך יוכלו ביתר קלות לתפוס את סבא, שלא היה בשעה זו בבית, בהיכנסו הביתה. אך לבסוף הגיע סבא הביתה בשלום ולא עצרו אותו.

סיפור זה הוא אחד מני רבים. פעמים רבות עקבו אנשי הבולשת אחרי סבא וחסידים אחרים; בד"כ לאחר מעקב כזה, היה סבא מוזמן לחקירה במשטרה, נשאל למעשיו בזמן האחרון והוזהר לבל יהיך לשמור מצוות ולדאוג לעוד יהודים.

...אך למרות הסכנות ועל אף הכל, המשיכו סבא וסבתא להפיץ יהדות ללא פחד ומורא.

הניסיונות והיציאה מרוסיה

אחד מעקרונות הקומוניזם בשנות הארבעים היה עקרון "שני המחנות". עקרון זה חילק את המשטרים בעולם לשתי קבוצות: המחנה האימפריאליסטי - קרי ארצות הברית ובעלות בריתה, והמחנה האנטי אימפריאליסטי - דהיינו ברית המועצות וגרורותיה במזרח אירופה. לפי עקרון זה, היוו המדינות האימפריאליסטיות אויביה המסוכנים של רוסיה האנטי אימפריאליסטית.

אי לכך, כל ניסיון של אזרח רוסי, ליצירת קשר עם מי מהמדינות הקפיטליסטיות, היה גורר עימו גל של חשדות לריגול לטובתה; בקשה או ניסיון לעליה לארץ קפיטליסטית, היווה עוון בגידה חמור ביותר שתוצאותיו היו אף הן קשות ביותר. על מנת לבלום עוד יותר כל ניסיון להגירה, היו השלטונות הסובייטיים מערימים קשיים רבים לכל ניסיונות אלו, ובמקרים נדירים אפשרו לאזרחים רוסיים לעזוב את ארצם לטובת משטר אימפריאליסטי.

אך למרות כל הקשיים, יהודי רוסיה רצו בכל מאודם לצאת את רוסיה, בייחוד בשל הקשיים הרבים בשמירת תורה ומצוות. סבא וסבתא רצו אף הם לעלות מרוסיה לא"י או לארה"ב. מכיוון שהורי סבתא גרו כבר בא"י, הייתה אפשרות שהם יגישו בקשה לממשלת רוסיה, לפיה הם חפצים לראות את בתם וברצונם שתעלה לארץ ישראל. הורי סבתא אכן שלחו בקשה כזאת בתקווה כי היא תזרו את תהליך עליית סבא וסבתא לארץ.

לאחר ששלחו הורי סבתא את הבקשה הלכה סבתא למרשם האוכלוסין, והגישה אף היא בקשה לעלייה לארץ. לאחר שלושה חודשים, בהם יש לחכות עד לקבלת התשובה, הלכה סבתא ע"מ לקבלה. כמובן, נאמנים לשיטתם לא אשרו הללו את הבקשה. סבא וסבתא לא התייאשו והגישו בקשה נוספת לאחר שישה חודשים. אך לאכזבתם, גם לאחר 6 פעמים בהם הגישו בקשת עלייה נענו בסירוב.

יש לציין כי בקשה לעליה הייתה כרוכה אף היא בסכנה איומה. אנשי ה-ק.ג.ב העלו חשדות כבדים כלפי כל אדם שבקש לצאת את הארץ, בכך שהוא מרגל לטובת הארץ אליה הוא רוצה לעלות. אך נראה כי הרצון לעלות ארצה גבר אף על פחד זה. בנוסף על כך, שמירת המצוות הייתה כרוכה אף היא בסכנה ממשית, כך שלא היה הבדל אם יתפסו במטרה לעלות לארץ או בשעת קיום מצוות.

לאחר שראו סבא וסבתא כי אין הם נענים, החליטו לקחת סיכון ולשאול את עצת הרבי למרות הסכנה הכרוכה בכך. כדי להתגבר במעט על הסכנה, כל מכתב שנשלח היה ממוען אל "סבא" באמריקה, והרבי ענה להם כאל "נכדים" ברוסיה (ראה נספח ב'). במכתב זה, בו ענה להם הרבי על שאלתם בדבר העלייה לארץ, הורה כי יש לעבור דירה ולא לגור בבנין עם שכנים שעלולים להלשין, ולבקש שוב אישור יציאה. סבא וסבתא אכן עשו כעצת הרבי ועברו דירה. לאחר שעברו למקום החדש הלכה סבתא שוב למרשם האוכלוסין, והתחננה אליהם בדמעות כי היא רוצה לראות את הוריה שבארץ. לתחנוניה של סבתא ענתה הפקידה הראשית שתדע כי המפקדה הראשית של ה-ק.ג.ב. חקרה ומצאה כי סבא הוכנס לכלא ללא סיבה מוצדקת (ראה נספח ג'); אי לכך הם מצאו לנכון להעניק להם כפיצוי דירה בת 4 חדרים, רק אם תחתום שהיא מוותרת על עלייה לארץ. סבתא פחדה מגילוי זה של טוב-הלב והעדיפה כמובן לעלות ארצה.

ואכן, לאחר זמן מה הוזמנה סבתא למשרדיהם ונאמר לה כי אכן הם מקבלים את בחירתה, אך הם מעוניינים להיפגש גם עם סבא. בליט ברירה ובחששות מרובים, הגיע גם סבא. ב"ה לא ארע לו כל רע והוא לקח את המסמכים המאשרים את יציאתם המיוחדת לארץ ישראל, ארץ הקודש. כשהגיע סבא הביתה בישר זאת לסבתא בשמחה עצומה ושניהם פרצו בבכי של אושר והודיה להקב"ה על שהגיעם לרגע הזה. הילדים לא הבינו כל כך את משמעות הבכי והשמחה המעורבים יחדיו, אך ידעו כי הם הולכים לנסוע למקום טוב יותר בו יוכלו להיות יהודים גאים ולקיים תורה ומצוות ללא מפריע.

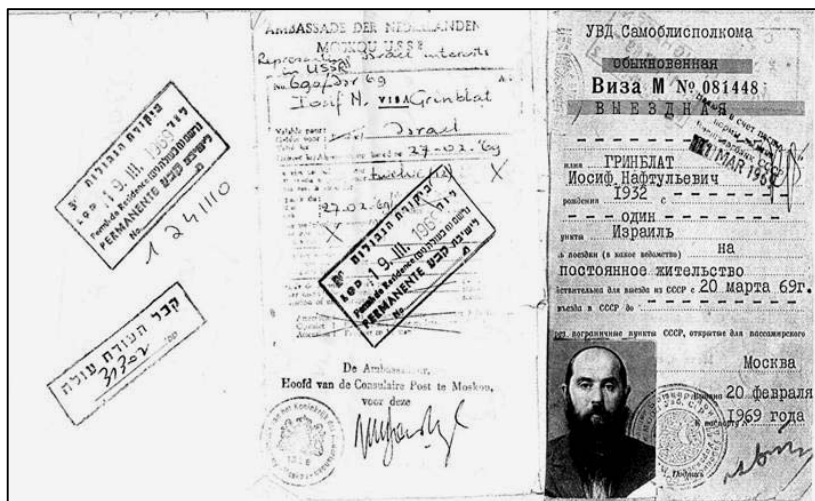
<p>Г е р б Военная Коллегия Верховного Суда Союза ССР</p>	<p>Копия Гр. ГРИНБЛАТУ И.Н.</p>
<p>"6" марта 1965 г.</p>	<p>Направляю справку о Вашей реабилитации.</p>
<p>№ 3/1-04525/p 51 Москва, ул. Воровского, д. 15</p>	<p>Права и льготы, установленные для реабилитированных и членов их семей, предусмотрены постановлением Совета Министров СССР № 1655 от 8 сентября 1955 года, с содержанием которого Вас могут ознакомить в Исполнительном Комитете местного Совета Депутатов трудящихся.</p>
	<p>Одновременно разъясняю, что по вопросу о возврате конфискованного имущества или возмещении его стоимости, если конфискация производилась, Вам следует обратиться в военный трибунал Закавказского военного округа, г. Тбилиси.</p>
	<p>ПРИЛОЖЕНИЕ. Справка.</p>
	<p>Зам. Начальник и секретариата Военной Коллегии Верховного Суда Союза ССР подполковник юстиции: подпись: /Чикин/</p>

תרגום מרוסית:

ועד בית משפט העליון ס.ס.ר. מחנה צבאי 08/03/1953 מוסקבה רחוב ורובסקו, בית 15 ניתן בזה אישור חפות לאזרח גרינבלט יוסף, שישב לחינם במאסר, ומכירים בו כאזרח רגיל, ויש לו אפשרות לעבוד בכל מקום שרצוה. כמו כן, באם נלקחו ממנו חפצים אישיים, או שמגיעים לו פיצויים, יכול לפנות לראשות הצבאית בטביליסי. בית משפט העליון ס.ס.ר.

מיד לאחר קבלת האישור (ראה נספח ד'), החלו סבא וסבתא בהתארגנות מואצת לקראת הנסיעה שנקבעה לעוד חודש וחצי בערך. היות שלא ניתן היה לקחת את כל תכולת הבית לא"י, נאלצו סבא וסבתא לערוך מיון ולארוז רק את הפריטים ההכרחיים ביותר; כל מה שהיה מיותר או חיוני פחות, חולק בין השכנים והידידים שקבלו הכל בשמחה.

במשך כל זמן ההתארגנות הגיעו הרבה ידידים מאנ"ש להיפרד מהמשפחה. כולם השתתפו בשמחת המשפחה ורגש של צער על הפרידה היה מהול ברגשות גיל על כך שסבא וסבתא זוכים סוף סוף לעלות לארץ, לאחר תלאות ורדיפות לא פוסקות. סבא וסבתא ניסו להסביר לידידים כי הביקור מסוכן מאוד עבורם, אך הם טענו בלהט כי הם הפצים בכל מחיר להיפרד מסבא וסבתא. ביום האחרון לשהות המשפחה בסמרקנד, הגיעו אנשים רבים לבית סבא וסבתא. אנ"ש, ידידים מהאזור ואפילו גויים שהעריכו את סבא וסבתא, באו על מנת להיפרד ולראותם אולי בפעם האחרונה. אנ"ש בקשו מסבא וסבתא, לאחר עזיבת רוסיה, לפנות לרבי ולבקש ברכה עבורם, על מנת שיצליחו להמשיך לשמור מצוות ולא יארע להם כל רע, והלוואי ויזכו לעלות אף הם לארץ ישראל. כמו כן היו שביקשו שבנוסף לבקשת ברכה מהרבי, ילכו סבא וסבתא להתפלל לשלומם בכותל המערבי, ויעתירו בתפילות לה' שיוציאם מעמק הבכא. כשהגיע זמן מנחה, התאספו כולם לתפילה ולאחר שסיימו, פצחו בשיר שהביע את רגשותיהם החמים למי שנוסע לא"י.

תרגום מרוסית: משרד הפנים. מס': 081448. שם משפחה: גרינבלט. שם פרטי: יוסף נפתולוביץ'. שנת לידה: 1932. בודד - - - - - ל: [ארץ] ישראל. מטרת הנסיעה: מגורים קבועים. תוקף אישור: 20/3/69 20/2/69. מוסקבה/חתימת משרד הפנים/

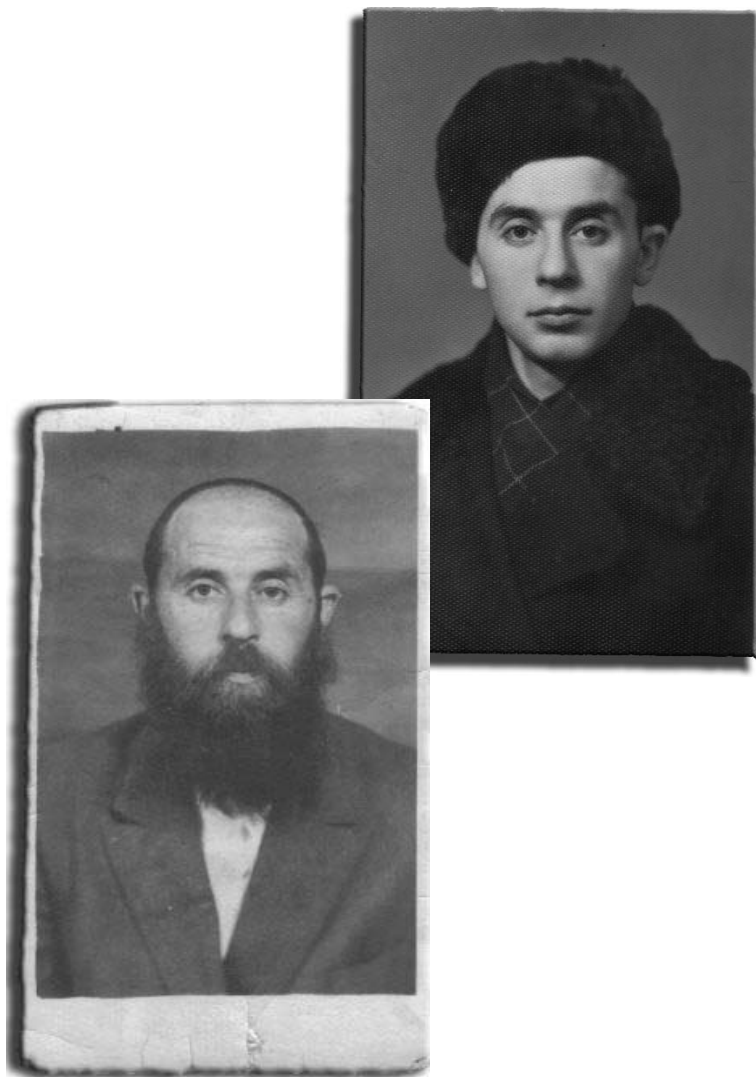
לאחר הפרידה המרגשת, לקחו סבא וסבתא את המיטלטלים הדלים אותם ארזו, וטסו למוסקבה, לשדה התעופה הבינלאומי. הם יצאו לדרך שלושה שבועות לפני מועד הטיסה במטרה לערוך סידורים אחרונים לקראת הטיסה, ולקבל עוד אישורים, אותם היו צריכים לקבל במרשם האוכלוסין ובמפקדת ה-ק.ג.ב. במוסקבה. היות ומטרת נסיעתם הייתה יציאה לא", דבר שמצד הרוסים לא נראה בעין יפה, נאלצו סבא וסבתא להתאכסן אצל קרובי משפחה בחשאי ומתוך פחד מתמיד שלא לסכן את המשפחה אצלה הם מתאכסנים. בלית ברירה ובלב כבד, התארחו סבא וסבתא אצל משפחת רפפורט, בני דודים של סבא, שהסכימו בטוב ליבם להסתכן ולארח את סבא וסבתא. שלושת השבועות הבאים היו קשים ביותר. סבא וסבתא היו מחוץ לבית במשך רוב שעות היום כשהם עסוקים ומתרוצצים מחנות לחנות בקניויות. הילדים לעומת זאת היו כל שעות היממה בבית על מנת לא לסכן את משפחת רפפורט לכשיתגלה כי הם מארחים משפחה שמגמת פניה - יציאה מגבולות רוסיה. הילדים איבדו אט אט את סבלנותם - דבר שהיה ניכר בהתנהגותם, אך כפי שציון לעיל הייתה זו ברירת מחדל שלא הייתה נתונה להחלטתם.

במוצאי השבת האחרונה לשהות סבא וסבתא במוסקבה, ערכו בני משפחת רפפורט סעודת פרידה. הם הזמינו את כל אנ"ש מהסביבה, שהכירו את סבא וסבתא, ושהיה ברור כי לא ילשינו על דבר קיומה של התועודת הפרידה. ושוב חזר על עצמו אותו מראה מרגש בו נפרדו כולם מסבא וסבתא ובקשו בדמעות חמות מסבא, שיבקש עבורם אצל הרבי.

כשהגיע המשפחה הנרגשת לשדה התעופה, התברר כי עקב מזג האוויר הסוער, תתעכב מעט הטיסה, וחברת התעופה תשכן את כל נוסעי טיסה זו בבית המלון הקרוב לשדה התעופה. מיותר לתאר את הרגשת הפחד שחשו סבא וסבתא בעקבות בשורה זו. סבתא משערת כי היות וניתנה להם כבר אזרחות ישראלית, והרשות להסתובב ברוסיה עם אזרחות זו הייתה מוגבלת עד זמן הטיסה, חפשו הרוסים כל דרך על מנת לעצור אותם ולקחת את הילדים לבית יתומים, בטענת שהות אסורה ברוסיה. אכן, היו מקרים בהם ניסו יהודים לעלות לארץ, ובדרכם זו נאסרו ע"י ה-ק.ג.ב. על לא עוול בכפם (כמו ר' משה קצנלנבויגן, שנאסר בשל כך לעוד 7 שנים). אך ב"ה לא ארע להם כל רע, ולאחר שמזג האוויר הסוער חלף, עלו משפחת גרינברג למטוס בדרכם לוויה ומשם לארץ ישראל.

כשהגיעו לארץ, התיישבו בני המשפחה בעיר בני ברק, ליד הורי סבתא - ר' אפרים מנשה ומ' פרומה שיינר ע"ה. התאקלמותם הייתה קשה ביותר. אמנם ההסתגלות החברתית הייתה פחות בעייתית משום שבעיר גרו כבר כמה משפחות חסידיות מרוסיה, אך המצב הכלכלי היה קשה ביותר. אך קשיים לו התגמדו לעומת הקושי התמידי אותו חוו ברוסיה, והם הודו לה' על כל קושי כזה...

תמונותיו: בבחרותו; זמן קצר טרם יצאתו מרוסיה

סיפור מופת ורפואה ניסית מהרבי, מסופר ע"י סב הכלה הרה"ח ר' יוסף זאב שי' רייניץ

בשנת תשכ"ח עברתי יחד עם רעייתי קורס מיוחד לטיפול בקשישים, כעבור כמה ימים התקשרה לאשתי אשה משכונת בורו פארק בברוקלין, וביקשה שתבוא לטפל בתינוקת שנולדה להם לפני חודשיים.

אשתי הגיעה אל האישה והיא אמרה לה כי היא שמעה שהיא אחות מוסמכת והיא רוצה שתטפל בתינוקת שנולדה להם עם מום בגרון, והתינוקת לא יכולה לבכות או לצחוק והיא איננה מגיבה לכלום.

אותה אישה ממשיכה לספר לאשתי שעשו לתינוקת ניתוח בגרון והיא מקבלת עכשיו את האוכל שלה באמצעות צינוריות שהוחדרו לגופה הקטן.

אשתי הסבירה לה כי היא איננה אחות מוסמכת והקורס שעברה הכשיר אותה לטפל אך ורק בקשישים, אולם עצה אחת קטנה שלבטח תסייע לך מאוד אוכל ליעץ לך, אמרה לה אשתי. גשי אל מזכירות הרבי מליובאוויטש ותבקשי להיכנס יחד עם התינוקת ליחידות אצל הרבי ואני בטוחה שמצבה של בתך ישתפר והיא תבריא לחלוטין.

"לא" הגיבה מיד האישה בנחרצות, הדבר לא בא בחשבון! אני באה ממשפחה ליטאית ומעולם לא האמנו ביכולת בשר ודם שיוכל להושיע אותנו, אני מתפללת כל יום לבורא עולם ואני מקווה שתפילותי יתקבלו ויפעלו את פעולתם והילדה תבריא לחלוטין, וחוז' מזה הוסיפה האישה, 'כיצד אוכל להוציא את התינוקת החוצה יחד עם כל המכשירים שהיא מחוברת אליהם 24 שעות ביממה'.

אשתי החלה לספר לה על אנשים שלא האמינו כלל בתורה ובמצוות וכשנתקלו בבעיה כתבו מכתב לרבי וראו כיצד כל הבעיות נפתרו באורח נס, והיום האנשים האלו שומרים תורה ומצוות ומקפידים על קלה כבחמורה.

בקשר לקושי להוציא את הילדה החוצה יחד עם כל המכשירים הציעה אשתי את עזרתה, דבריה של אשתי שיצאו מן הלב נכנסו אל לב האישה והיא השתכנעה והביעה את רצונה להיכנס ליחידות אל הרבי יחד עם בתה, בתנאי שהדבר יישמר בסוד כדי שבני משפחתה לא יצחקו עליה.

כשהגיעה אשתי הביתה וסיפרה לי את כל הסיפור, נסעתי מיד למזכירות הרבי, סיפרתי למזכיר את כל הסיפור, וביקשתי להתחשב באישה ובמצב התינוקת ולהכניסם ללא תור, המזכיר קבע להם תור ליום ראשון הקרוב ואני מהרתי לביתי כדי להתקשר לאישה ולבשר לה שתוכל להיכנס לרבי בעוד כמה ימים.

ביום ראשון נסעה אשתי לבורו פארק וסייעה לאישה להגיע יחד עם התינוקת ל 770. האישה נכנסה עם התינוקת וסיפרה לרבי על מחלתה של בתה, הרבי בירכה ברפואה שלימה וברכה והצלחה, הרבי נתן לה כמה שטרות של דולר לתת לצדקה בבורו פארק. כשיצאו מהיחידות סיפרה האישה על ברכותיו של הרבי ולא הסתירה את שביעות רצונה על כך שזכתה לקבל ברכה מהרבי.

כדי שהדבר לא יודע לבני ביתה מיהרה האישה לשוב לבורו פארק, ומאז נותק הקשר בינינו.

כעבור שנתיים ימים פגשה אשתי בסופרמרקט בבורו פארק את אותה גברת והיא סיפרה שהילדה בניגוד למה שטענו הרופאים בתחילה לא הוצרכה לעבור ניתוח נוסף ומצבה הלך והשתפר עד שנהייתה בריאה ושלימה. אני בטוחה אמרה האישה, כי בזכות הרבי מליובאוויטש נושעה ביתי.

והיכן בתך היום, התעניינה אשתי, 'את רואה את הילדה השוכבה שמשחקת שם' אמרה האישה 'זו בתי!'.

לזכות החתן
הרה"ת חיים יהודה
והכלה מרת שטערנא שרה
שיחיו הלפרין
לרגל יום נישואיהם בשעתו"מ
יום חמישי ז' כסלו ה' תש"פ

נדפס ע"י הוריהם
הרה"ת שניאור זלמן וזוגתו מרת מילכה שיחיו הלפרין
הרה"ת משה קלמן וזוגתו מרת הנ"ל איטה שיחיו רייניץ

